

VREME

28. JANUAR 2010.

BROJ 995

HAŠKI TRIBUNAL

PAPIRNATI TRAG
CRVENIH BERETKI

VELIKA GUŽVA NA BALKANU

VREME

u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12-14, Beograd

DIREKTOR
Stevan Ristić

POMOĆNIK DIREKTORA
Vojislav Milošević

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarn

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Ćirić, Vera Didanović,
Jovan Dulović, Slobodan Georgijević,
Jovana Gligorijević,
Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),
Andrej Ivanji (svet@vreme.com),
Jelena Jorgačević, Zorana Jovanov (biznis),
Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),
Zoran Majdin, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević,
Teofil Pančić, Ana Radić,
Saša Rakezić (strip@vreme.com),
Tamara Skrozza, Vladimir Stanković,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com),
Jelena Mrda (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (ur.),
Tanja Popović, Vesna Sribinović,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Stanica Milošević, Marija Raković;
LEKTORI: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulačić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)
Aleksandar Aleksić

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

10 ZOOM: Prepošteni Milo

12 REGIONALNI ODNOSI: Kakofonija na Balkanu

16 OKRUŽENJE: Jugosferični poslovi

20 SPORT U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI:
Poslednje bojno polje

22 ESTRADNE REGIONALNE VEZE:
Publika protiv istorije

24 PORTRET SAVREMENIKA:
Patrijarh srpski Irinej

28 HAŠKI TRIBUNAL: Papirni trag zločina

30 ANARHISTI PRED SUDOM:
Birokratsko treniranje strogoće

32 FIKSNA TELEFONIJA: Zvaćemo mi vas

34 PRIVATIZACIJE I RASKIDI:
Žurba bez obaveštenja

35 NUSPOJAVE: Treća smrt S. M.

36 LJUDI I VREME

39 LISICA I ŽDRAL: Propuštena prekretnica

KULTURA

40 PRED PREMIJERU MJUZIKLA KOSA:
Krik ka Suncu

44 ROMAN: Kicoš u rezervi

45 TV MANIJAK: Penzija pod suncem

SVET

46 POLJA TERORA:
Nova trgovina robljem u srcu Evrope

52 MERIDIJANI

MOZAIK

54 POTROŠAČKA ELEKTRONIKA ZA 2010:
Sve u Vegasu je 3D

56 125 GODINA OD SMRTI MIŠE
ANASTASIJEVIĆA: Zetu i kćeri ili otečestvu

59 VREME NAUKE: Skale

67 POŠTA

68 STRIP: Dopisnica iz Bejruta

70 VREME UŽIVANJA: Teleportacija pečene guske

"U ovom, najsvečanijem trenutku u mom životu, nakon trenutka kada sam promisli Božijom i voljom Duha svetoga ovde hirotonisan za episkopa slavne Eparhije moravičke, srce moje drhti kao list jove kada ga vetar pokreće. Postavljam pitanje, pre svega sebi, a možda i onima koji su me izabrali, da li sam dostojan ovoga

visokog zvanja i počasti, ove časti i dara Božijega", poverio se prisutnima patrijarh Irinej u svom pristupnom govoru posle ustoličenja u beogradskoj Sabornoj crkvi
PIŠE: ZORAN MAJDIN

U poslednjih nekoliko meseci dve kompanije dobile su licence za pružanje usluga fiksne telefonije, pa bi uskoro mogle da nas iznenade primamljive ponude
PIŠE: Marija Vidić

Nova verzija kulnog mjuzikla "Kosa" i uzvik "Daj nam sunca" na kraju predstave biće sublimacija stavova i ozbiljan krik pobune nove pozorišne generacije, ali i generacije svih mislećih ljudi na ovom svetu
PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

NOVOGOVOR

VOJSKA

MAFIJA

Ukratko, sicilijanske kriminalne grupe – klanovi i familije – nastale krajem XIX veka, poznate još i kao *Koza nostra*; “drže” određene teritorije kao svoje. Po obrascu mafije, jednim delom preko italijanskih imigranata, diljem sveta nastaju slične organizacije u Sjedinjenim Državama, Kanadi i Australiji. Istovremeno s javnom fascinacijom – umetničkom, pre svega literarnom i filmskom – pojavom počinje da označava svaku organizovanu kriminalnu grupu, pa se na sceni pojavljuju sve nove i nove, recimo kubanska, čečenska, albanska, ruska...

Etimologija reči je nejasna i povezuje se s arapskim *mahyas* ili *marfud*, sicilijanskim *mafiusu*, koje uglavnom označavaju odbačene, krupne, nasilne i njima slične likove, dok pridev *mafiusa* opisuje izazovnu lepoticu.

U javni govor taj sinonim za tajnu kriminalnu organizaciju ulazi 1863. s izvođenjem drame *Mafijaši Vikarije* (*I mafiusi di la Vicaria*) Đuzepea Ricota i Gaspare Moske – mada mafija u komadu, osim naslova, nigde nije pomenuta. Službeno, reč mafija prvi je upotrebio prefekt Palerma Filippo Antonio Gvalterio u jednom izveštaju iz 1865, a kao “industriju nasilja” prvi opisao Leopoldo Franketi 1876.

Pre 5. oktobra ovde smo imali Familiju na vlasti, a odonda samo iskaču razne mafije. Duvanska, stambena, đubretarska, saobraćajna, građevinska, stečajna, piličarska, prosvetna, fudbalska... Sve do najnovije, golubarske. Ako izdržimo na tom putu, ceo narod postaće mafija. Šta s tolikim kumovima?

Aleksandar Ćirić

STROGO PROFESIONALNO

Dragan Šutanovac, ministar odbrane i potpredsednik Demokratske stranke, najavio je da će do kraja 2010. godine vojska biti potpuno profesionalizovana, a služenje vojnog roka suspendovano. U intervjuu za “Blic” on je obećao da će učiniti sve da se profesionalizacija vojske privede kraju.

Plan je da “nova” vojska ima 36.000 profesionalaca. Ministar Šutanovac je ukazao da je, iako bi brojčano vojska bila respektabilna, stanje vojne opreme veliki problem.

Već je poznata stvar da je oprema na niskom tehnološkom nivou i da će sa budžetom koji Vojska dobija teško moći da se održi u operativnom stanju. Ministar odbrane se čak pesnički

izrazio, kazavši da “u XXI veku boj bije i svetlo oružje, a da naše oružje dugi niz godina nije obnavljano”. Kada je reč o profesionalizaciji vojske, još sredinom oktobra 2008. godine Dragan Šutanovac je izjavio da postoje budžetska sredstva za to, ali je tada bio skeptičan u pogledu “povoljne atmosfere u društvu”. Smatrao je, naime, da ta ideja nema dovoljnu podršku medija, Vlade, intelektualaca i nevladinog sektora. Sada je, međutim, izrazio uverenje da će uz adekvatnu pomoć istih ovih aktera “u zadatom roku okončati taj posao”. Srbija je među retkima u regionu gde je obavezno služenje vojnog roka još uvek na snazi. Mađarska je tu obavezu ukinula 2004. godine, zatim

su je sledile BiH (2005), Makedonija i Crna Gora (2006), potom Rumunija, Bugarska (2007), a onda i Hrvatska (2008).

U hrvatskom zakonu je predviđeno da se u slučaju ratnog stanja ne primenjuje odluka o nepozivanju na služenje vojnog roka. Tamo, osim profesionalnih, postoje i vojnici koji “dragovoljno služe vojni rok”. Naime, oni za vreme dobrovoljne vojne službe imaju mesečno novčanu nadoknadu koja iznosi oko 380 evra, a osim smeštaja i ishrane plaćeni su im sportska i zaštitna oprema, putni troškovi za odlazak, dolazak i nagradne vikende. Po završenoj obuci, ako pokažu dobre rezultate, nudi im se profesionalni angažman.

Ministar Šutanovac je dodao da će i u Srbiji biti otvorena mogućnost da oni koji žele da služe vojni rok prođu obuku. Za to će, prema rečima ministra, dobiti sertifikat. Takođe je naglasio da je novim zakonom uvedena aktivna rezerva, kao novi sistem organizovanja u vojsci.

U Srbiji je od uvođenja mogućnosti civilnog služenja vojnog roka krenula poplava “prigovora savesti”, pa su se vojnici u civilu raspodelili po školama, vrtićima, bibliotekama, bolnicama, komunalnim preduzećima. Sam ministar Šutanovac je pre više od godinu dana kazao kako je civilni rok pokazao brojne nepravilnosti. Tada je rekao da se ministarstvu, a i njemu lično, vrlo često obraćaju mladići koji su civilno služili vojsku, a žele da se zaposle u policiji i vojsci. Podsećanja radi, oni koji su se odlučili za civilno služenje ne mogu da rade u bilo kojoj službi u kojoj se koristi naoružanje. Potpuna profesionalizacija vojske, kada do nje dođe, osetiće se ne samo u vojsci već i u pozorištima i obdaništima širom Srbije, gde su mnogi mladići obavljali svoju vojničku dužnost.

Jelena Jorgačević

NAUČNA METODA

BILJANA NEMKOVIĆ

U poslednje vreme, a i od pre, još kad je Onaj radnik dole u Pazaru sebi odsek'o prst, svi oni koji 'oće pare od države, bili to radnici raznih privatizovanih, ili firmi u stečaju, ili pak razni i vojni rezervisti, a po osnovu što nemaju za život, odlučuju se za blokade pruga i puteva. Primera vazdan, do jako Batočina, od jako cela Kuršumlija, a biće toga i još na redu. Država, ko što se zna, mora o svemu brine, i o nezadovoljni radnici, i o saobraćaju na pruge i putevi, pa je policija, mada Dačić rek'o da neće biju narod, sve više u pripravnosti i toj gotovosti.

Reklo bi se da to sa gotovošću policije, jer to sa blokadama uzelo maha, donekle suzbija radikalizaciju protesta, ali, čini se, da bi protest zaposlenih u Centru za strna žita u Kragujevcu, koji su blokirali prostorije Gradskog odbora Demokratske stranke u tom gradu, mogao biti novi, i to *Naučni*, način isterivanja pravde i para koji ne ugrožava funkcionisanje države i te putne i ostale koridore.

VBREME >> 28/01/2010

Naime, radnici Centra za strna žita, za koji vele da je najstarija naučno-istaraživačka ustanova na Balkanu, još su u oktobru prošle godine, protestujući zbog neisplaćenih zarada, javno, i ispred Centra, zapalili diplome i doktorske disertacije. Od tog posla ne bilo ništa, plate koje su kasnile skoro godinu dana, nisu isplaćene. Prošlog ponedeljka, tačno 25. januara, 50 zaposlenih blokiralo je Gradski odbor DS-a, a zbog 12 plata i nerešenog statusa Centra. I još zbog toga što su gladni, i što ih je muka naterala, poslednja isplata bila akontacija za januar 2009. Predsednik sindikata zaposlenih Blagoje Kovačević rek'o da će svakog narednog dana blokada DS-a trajati po sat duže, sve dok zahtevi ne budu ispunjeni. A zašto su blokirali DS, i to rek'o – Demokratska stranka je najodgovornija za naše probleme, ova partija je trenutno na čelu Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj, koje je zaduženo za nas. Još rek'o da Centar propada, i da se kadrovi

postavljaju po političkoj liniji, a nemaju veze sa naukom i poljoprivredom, da im je račun, zbog neažurnosti Ministarstva, blokiran za preko 20 miliona, i da im je prošlog meseca uplaćeno milion dinara za plate, ali na pogrešan, blokiran račun, pa to otišlo poveriocima.

Na sve to predsednik GO DS-a Goran Ivanović, izjavio medijima da blokada njihovih prostorija nema nikakvog osnova, jerbo partije nisu državni organi, te da zaposleni u Centru treba da razgovaraju sa osnivačima, lokalnom samoupravom i nadležnim ministarstvom, a jedino što oni mogu je da posreduju, pa je tako i zakazan sastanak sa državnim sekretarom u Ministarstvu za nauku i tehnologiju. Zaposleni ne misle tako, drže da su, tom svojom *naučnom* analizom, pronašli pravu adresu i Organe za svoje probleme. A da l' će ovo, da se bude jel' te figurativno, sejanje dati kakvo žito, burno videli.

Dragan Todorović

NAGRAĐA I SEĆANJE

U Rezidenciji ambasadora Republike Austrije u Beogradu, u petak 22. januara, dodeljen je srebrni orden Republike Austrije Jovici Steviću iz Sremske Mitrovice. Jovica Stević, inženjer i zaljubljenik u fudbal, u martu 2000. godine je, pokušavajući da zapušteni pomoćni teren lokalnog kluba FK Radnički privede nameni, sasvim slučajno otkrio masovnu grobnicu u kojoj je pokopano oko 2000 Nemaca, državljana Kraljevine Jugoslavije, kojima je AVNOJ – držeći se ideje o kolektivnoj krivici – u novembru 1944. oduzeo sva građanska prava. Kasnije im je oduzeta i sva imovina, OZNA ih je zatvarala u koncentracione logore, u kojima su mnogi umrli od gladi i bolesti – samo u osam velikih logora smrti umrlo je ili ubijeno najmanje 36.000 jugoslovenskih Nemaca. Pre rata u Jugoslaviji je živelo oko 536.000 Nemaca, a pedesetih godina ostalo ih je svega oko 50.000.

Otkriće grobnice motivisalo je Stevića da sazna sve što je mogao o ljudima koji su pokopani u njoj. Prikupljao je dokumente, iskaze preživelih i svedoka, proučavao istoriju i kulturu Nemaca na ovim prostorima, povezivao se sa preživelim i njihovim potomcima, prenosio im svoja saznanja, a od njih prikupljao nova, koja su ga vodila dalje u njegovom radu. Dočekivao je i ispraćao podunavske Nemce koji su dolazili da obiđu mesta u kojima su rođeni i proveli detinjstvo. Delio je sa njima trenutke radosti i bolne momente ispunjene sećanjem na patnju i progonstvo. Jovan Milević

A. ANĐIĆ

Izađi na tablu

Ima li plastičnijeg opisa od ovog: u trenutku dok vi čitate ovaj tekst, već se zna kako izgleda i šta može da radi ono o čemu ja napamet pišem. Ali u trenutku dok ga pišem, ne zna se baš ništa. A da je to o čemu pišem već u upotrebi, vreme od pisanja do štampanja bilo bi minimalno, ako bi se uopšte išta štamvalo. Dakle, tema teksta je najnoviji uređaj kompanije Epl, tablet računar čije vam je ime već poznato. Meni, u ovom neobičnom putovanju kroz vreme unazad, još uvek nije. Jer će biti objavljeno tek u sredu. Juče. Toliko o tehnologiji štampe i razlozima zašto polako tone u vreme prebrzih informacija.

Tablet računari postoje već desetak godina. Prvi modeli nastali su od klasičnih laptopova sa tastaturom, kojima je bilo moguće zarotirati ekran tako da se tastatura preklopi. Za rad biste onda koristili olovčicu, takozvani stajlus. Nisu se nešto naročito primili na tržištu jer taj trik sa preklapanjem nije nudio mnogo više u odnosu na

uobičajeni prenosni računar. Epl sada najavljuje revoluciju. Novi tablet imaće ekran osjetljiv na dodir, što znači da će se po njemu i pisati i kucati. Prve informacije govore da će mesta na kojima se nalaze slova "pružati otpor" sličan tastaturi, dakle da će vam davati utisak kucanja po pravim dugmićima umesto tapkanja

po staklu. To je, reklo bi se, dug našim navikama. Ko se malo izveštio pisanju na ajfonu možda bi mogao i bez toga. Veći problem biće prepoznavanje dodira u vrlo krakom vremenskom intervalu jer desetoprstno slepo kucanje podrazumeva i četiri do pet otkucaja u sekundi, na različitim delovima tastature. Ukoliko ta funkcija ne bude radila kako

treba, tablet će za brze "tipkače" biti tek igračka.

Dve su moguće prednosti ove sprave. Jedna je njena homogenost, jer će verovatno biti zaptivena poput ajfona, bez mogućnosti za velike intervencije, ali zato pouzdanija u radu. Druga će biti novi servisi koje će

Epl ponuditi, u nadi da ponovi uspeh ajpoda i ajfona. Već se javljaju izdavači knjiga i štampe koji u ovom tabletu vide pojas za spasavanje kakav je Epl dobacio izdavačima muzike. Naime, neki analitičari prognoziraju da će Epl proširiti svoju prodavnicu na "štampane stvari". Na taj način, doduše u drugačijem formatu, novine bi konačno "stigle" do mlađih čitalaca koji im trenutno izmiču i bez kojih im je buđućnost mračna.

Eplov tablet možda je početak revolucije u načinu na koji koristimo računar, baš kao što je to bio kompjuterski miš i programi sa prozorima, koje je ista firma lansirala. Uspeh ajfona i ajpoda i brojne mogućnosti koje su otvorili čine da i industrija i korisnici nestrpljivo očekuju da vide šta Epl sada nudi sa novom spravom. Ali mogao bi da prođe neslavno jer je poznat i po grogglasnim promašajima. Ali, lako je vama, vi znate kako izgleda ono o čemu ja, pišući u prošlosti, mogu samo da nagađam.

ICT Consulting • Services • Education

Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

28/01/10 - 03/02/10

PROGNOZA VREMENA

27/01/10
<http://www.meteos.co.yu>

min°C	max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	-8 -3	-4 1	-2 3	-1 0	-3 1	-5 1	-3 -1	
VOJVODINA	-9 -4	-6 0	-3 2	-2 -1	-6 -11	-6 0	-4 -2	
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	-8 -1	-3 1	-3 5	0 4	-3 0	-7 1	-2 0	

ЗАВОД ЗА
УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

BROJ NEDELJE:

66,438

Blokirane račune trenutno u Srbiji ima 66.438 preduzeća i preduzetničkih radnji, čiji su dugovi 261 milijarda dinara, saopštila Narodna banka Srbije.

lgbt
SOS

(011)
3290 846

utorkom i četvrtkom 19-22h

ZA EVROPSKE ODŽAKE

Pobeda Demokratske stranke (DS), visoka izlaznost i skupa kampanja – glavni su utisci vandretnih lokalnih izbora održanih u Odžacima. Posle osamnaest godina "vladavine" u ovoj vojvođanskoj opštini, Srpska radikalna stranka (SRS) je spala na 9,9 odsto glasova i tri mandata.

Koalicija "Za evropske Odžake – Boris Tadić", okupljena oko DS-a (LDP, SPO, DZVM, DHSS), osvojila je 34,6 odsto glasova i deset mandata, što znači da je blizu 7000 Odžaćana na glasačkom listiću zaokružilo tu opciju. Bojan Pajtić je ovaj rezultat nazvao istorijskom pobedom DS-a. Na drugom mestu je Srpska napredna stranka (SNS) sa sedam mandata i 22 odsto biračkog tela. Sledi Koalicija "SPS-PUPS-JS Ivica Dačić" i radikali sa po tri mandata. Dva odbornika imaće Demokratska stranka Srbije (DSS), a po jedno

mesto zauzeće G17 plus i Demokratska stranka Roma. Vlast će formirati DS, SPS, G17 plus i Demokratska stranka Roma koje imaju 15 od ukupno 27 odborničkih mesta.

Po prvim reakcijama reklo bi se da su u Demokratskoj stranci oduševljeni, u ostalim partijama zadovoljni, a jedini ožalošćeni je SRS.

Skupština Odžaka ne radi duže od godinu dana, a Vlada Srbije uvela je privremene mere početkom septembra prošle godine. Do blokade skupštine je došlo kada su socijalisti odlučili da napuste koaliciju sa SRS-om.

Kampanja je bila žestoka. Delile su se kese sa uljem, šećerom, kobasicama i krompirom. Ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić je tri dana pre izbora uručio pripadnicima policijske stanice u Odžacima vatrogasno vozilo vredno

S. MIRIC/BLIC

200.000 evra. Bojan Pajtić je, na primer, potpisao protokol o izgradnji dve eko-česme u Odžacima.

Većina stranaka se utrkivala sa poklonima, a u štabu Narodne partije Maje Gojković (nisu prešli cenzus) tvrde da je neko kupovao glasove, a da je cena navodno bila 3000 dinara. I u ostalim opozicionim partijama čulo se da je bilo podmićivanja i trgovine glasovima. A da po onom rimskom receptu

o hlebu i igrama, ne ostane samo na hlebu, pobrinuli su se razni muzičari. Kako piše dnevni list "Blic", "posle napornog izbornog dana u kome su u svim strankama najveći teret poneli mladi, u sportsko-poslovnom centru održan je koncert Električnog orgazma i orkestra "Bobana Markovića". Ulaznica za ovaj koncert bio je "sve-tleći prst" sa glasanja.

J. J.

U budućnost, snažniji nego ikada!

Sa milijardu evra štednje građana i sa dodatno ojačanom strukturom akcionara, uz 120 miliona evra dodatnog kapitala, snažniji smo nego ikada! Snaga je i u uzajamnom poverenju, sa kojim sigurno koraćamo u budućnost, u nove zajedničke projekte i izazove.

Snaga, budućnost, poverenje!

Kontakt centar:

011 20 18 600
0700 800 900

www.kombank.com

KOMERCIJALNA BANKA

Sa nama je lakše

NIKO NE SME DA VAS BIJE

Vlada Srbije je na telefonskoj sednici, u subotu 23. januara, donela zaključak o potrebi angažovanja Ministarstva unutrašnjih poslova u slučaju blokada saobraćajnica i objekata. Jednostavnije rečeno: policija će na silu moći da oslobodi blokirane puteve, pruge, preduzeća. Ova odluka, u najmanju ruku, nije naišla na pohvale kod radničkih sindikata, opozicije, ali ni kod dva reprezentativna policijska sindikata. Ministar

unutrašnjih poslova Ivica Dačić rekao je: "Niko neće da tuče narod."

Čašu su prelile viščasovne blokade pruga Niš-Preševo u Leskovcu i Niš-Sofija u Nišu, kojima su vojni rezervisti tražili isplatu ratnih dnevnica za vreme bombardovanja SRJ. U Leskovcu je bilo i probijanja policijskog kordona nakon čega je na šinama naložena vatra, koja je ugašena 12 časova posle, kada su protestanti čuli za nova ovlašćenja policije.

Da se pretnja pendrekom shvata ozbiljno videlo se i dan kasnije na protestu valjevskih ratnih rezervista. Nakon što su se okupili na železničkoj stanici koju je čuvala policija sa punom opremom za razbijanje demonstracija, rezervisti su mirno šetali gradom. Nije bilo incidenata, ali se pričalo o aktuelnoj Vladinoj politici: "Vaša partija (SPS) nas je, gospodine Dačiću, vodila u rat, a sada naređuje te batinanje građana. Svoje 'koferče'

ćete morati da otvorite kad-tad", rekao je vođa valjevskih štrajkača Ljubomir Bradić.

U subotu su neisplaćene zarade tražili i rezervisti iz Kruševca. Za razliku od Niša i Leskovca tamo nije bilo blokada i incidenata. U ponedeljak je policija sprečila 170 radnika trgovinskog preduzeća "Zapadna Morava", u nameri da ispred svoje firme blokiraju magistralni put Pojate-Kraljevo. Desetak zaposlenih je, kao odgovor, započelo štrajk glađu.

Sporni zaključak u opozicionoj Srpskoj naprednoj stranci objašnjavaju kao dokaz da Vlada na "sve načine brani fotelju", a protiv "batinanja gladnih" su i sindikati onih koji nose pendrek. "Policija treba da hvata one koji su radnike otpustili i doveli do ivice egzistencije, a ne da ide protiv ljudi koji su kao krajnju meru očaja izabrali blokadu puteva", kaže Veljko Mijailović, predsednik Policijskog sindikata Srbije, i još kaže da se problemi radnika moraju rešavati za stolom.

Ministar Dačić rekao je da policija nije kriva za probleme nezadovoljnih građana i da će sredstva prinude biti upotrebljena kao krajnja mera. "Niko neće da tuče narod, ali moraju da postoje neka pravila da bi država mogla da funkcioniše. Pre svega, imamo ogromne zahteve iz Evropske unije da ti koridori budu slobodni, jer drugačije država ne može da funkcioniše. Srbija postaje označena kao 'crna rupa' u Evropi, gde na svakih 100 kilometara postoji blokada. Ostaje još samo da se blokira vazdušni saobraćaj", rekao je Dačić. Zaključak Vlade o upotrebi prinude u razbijanju nezakonitih demonstracija je samo aktivirao prethodnu Vladinu odluku o uvođenju reda u štrajkove i proteste donetu u sklopu Plana socijalne sigurnosti, u avgustu prošle godine.

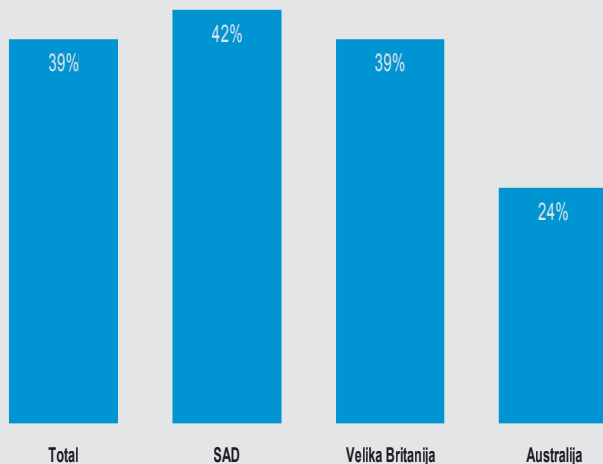
Mirko Rudić

POMOĆ ZA HAITI

nielsen

Prema rezultatima istraživanja agencije Nielsen sprovedenog među korisnicima Fejsbuka iz SAD,

Velike Britanije i Australije 39 odsto ispitanika je već doniralo sredstva za pomoć Haitiju – 32 odsto je pružilo novčanu pomoć, dok je četiri odsto poslalo pomoć u odeći, obući i drugim potrepštinama. Istraživanje je takođe pokazalo da 21 odsto ispitanika koji do sada nisu učestvovali u nekoj humanitarnoj akciji za pomoć Haitiju, planira da uskoro pruži podršku postradalima. Ukoliko uporedimo reakcije ispitanika različitog pola na zemljotres, možemo primetiti da su žene, njih 46 odsto, spremnije da podrži humanitarne akcije nego muškarci, jer je 32 odsto ispitanika muškog pola potvrdilo učesće u akcijama ovog tipa.

■ Procenat ispitanika koji su donirali sredstva za pomoć Haitiju

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

ОСНИВАЧ

38. Међународни филмски фестивал
19 - 28. фебруар 2010.

38th International Film Festival
19th - 28th February 2010.

ОХРА БРУЈЕ!

www.fest.rs

Продаја улазница од понедељка 1. фебруарана благајнама Сава центра, Културног центра Београда, Кинотеке и у Билет сервису. Комплети улазница по терминским линијама, са попустом од 10%, биће у продаји од 1. до 7. фебруара.

ПОЛИТИКА

AIR FRANCE

Komnenović auto

ПОКРОВИТЕЉ
MIC
медијског
културног
заступања
у Београду

Danas

VREME

БЕОГРАДСКЕ
НОВОСТИ

Story

Lisa

ELLE

sensa

YellowCab

City
Magazine

index
Radio

Naxi
Radio
96.9fm

90.9

3

beta rfi 107.9

kingdunum weekly

BEOSKOP

SEE
CULT

WHAT HI FI?
2008-1 VIDEOS

inyou pocket
ESSENTIAL CITY GUIDES

UTVIPU.com

CONTINENTAL

Prepošteni Milo: Đukanović, pozivajući se vlade pošteniji nego da je licemerno

ZAŠTO SU MILA ZVALI "BRITVA" I KAKO SE TO ZABORAVILO, U CRNOGORSKOJ VOJSCI, I ZA TO DOBIO OBILIĆA MEDALJU.

Dan i Danas:

A šta će biti sutra

S DOBRIM RAZLOGOM, verujem, glavna tema ovog broja "Vremena" posvećena je odnosima u regionu. Ovo što sledi tek je prilog toj temi (vidi str. 12), prilog kome su pečat dala dvojica ključnih ljudi Srbije i Crne Gore, u intervjuima prestoničkim novinama, objavljenim u istom danu, s istom namerom – da objasne svoje pozicije oko očiglednog zahlađenja odnosa nakon crnogorske odluke da uspostave diplomatske odnose sa Prištinom.

Boris Tadić, u intervjuu za podgorički "Dan", rekao je:

"Niko u Crnoj Gori ne sme da pomisli da smo indiferentni prema pitanju očuvanja vlastitog integriteta u našoj južnoj pokrajini. Nesumnjivo je da je odnos prema Kosovu i Metohiji produbio razlike u zvaničnim politikama Beograda i Podgorice. Priznanje nezavisnosti Kosova od strane Crne Gore i uspostavljanje diplomatskih odnosa, u trenucima koji za Srbiju imaju poseban politički značaj, jednim delom je pokušaj Crne Gore i nekih međunarodnih činilaca da se relativizuje pravni proces koji smo pokrenuli pred Međunarodnim sudom pravde... Srbija mora da stavi do znanja šta je prihvatljivo u našim odnosima, a šta nije."

Milo Đukanović, u intervjuu za beogradski "Danas", rekao je:

"Znam da postoje interpretacije u javnosti da Crna Gora povlači određene poteze ili 'želeći da naudi Srbiji' ili 'ne respektujući dovoljno interese i stavove Srbije oko određenih pitanja'. Ni slučajno nije reč o tome. Zaista, ne samo da Srbiju respektujemo kao važnog igrača u regionu do čije nam je stabilnosti stalo već i veoma respektujemo nešto što je istorija i tradicija međudržavnih i međuljudskih odnosa – ne samo između Srbije i Crne Gore nego i međuljudskih odnosa građana i porodica koje su vrlo isprepletane. Ali, ono što je očigledan problem jeste to da deo javnosti u Srbiji još uvek nije spreman da prihvati da je Crna Gora uistinu nezavisna i da vodi svoju politiku u skladu sa svojim procenjenim nacionalnim interesima. Tako da su i teške odluke koje smo donosili – poput odluke o priznanju Kosova – uključivale i vrlo senzibilan odnos prema očekivano negativnom stavu Srbije prema tim pitanjima. Ali, ipak su prevagnule naše procene da to treba uraditi zato što predstavlja uvažavanje političke realnosti koju je nemoguće promeniti. I smatrali smo da je potrebno biti pošten prijatelj i pošten partner Srbiji čak i tad kad je potrebno saopštiti joj i neku neprijatnu realnost. I da je to poštenije i odgovornije

nego licemerno podgrejavati nešto što inače smatramo iluzijom."

Ne bih rekao da su razlike beznačajne: Tadić smatra da je Crna Gora uz podršku određenih međunarodnih faktora pristala da uđe u kolo, u tom kolu da svira i igra kako joj se kaže, da bi bio "relativizovan pravni proces" do koga je Srbiji izuzetno stalo, zbog vere da je to stepenik koji preko suda u Hagu Srbiju uspinje do obnavljanja pregovora o statusu Kosova, dok Đukanović, pozivajući se na političku realnost, tvrdi da je stav njegove vlade pošteniji nego da je licemerno podgrevala srpske iluzije.

Eto zašto su Mila zvali "Britva", nego se to nekako zaboravilo, kao što smo iz Tadićevog intervjuja saznali da mu je deda oslobođao Skadar, u crnogorskoj vojsci, i za to dobio Obilića medalju.

Dobro, čiji je danas taj Skadar?

na političku realnost, tvrdi da je stav njegove podgrevala srpske iluzije oko Kosova

KAO ŠTO SMO TEK IZ TADIĆEVOG INTERVJUA SAZNALI DA MU JE DEDA OSVAJAO SKADAR, DOBRO, ČIJI JE DANAS TAJ SKADAR

Istraživanja:

Kilava deca i lenji roditelji

TOLIKO O ODRASLIMA. Reč, dve o deci... Prvo istraživanje o fizičkoj sposobnosti osnovaca u Srbiji, sprovedeno posle pauze od 15 godina, dalo je poražavajuće podatke. Ispostavilo se da su deca, u odnosu na ono vreme, vreme od pre deceniju i po, ali i u odnosu na vršnjake iz EU, deblja i manje fizički sposobna. U Ministarstvu omladine i sporta ključne uzroke za takvo stanje vide u padu kvaliteta nastave fizičkog vaspitanja i nedovoljnom angažovanju roditelja.

Istraživanje je, istina, sprovedeno samo u jednoj opštini,

beogradskoj Čukarici, ali ako su tamo u “radničkoj Čukarici” deca mlitava, kakva li su tek u Starom gradu. Kad sam ja bio mali, na Čukarici su bili najbolji bokseri, dobro se trčalo i dobro se igrao fudbal, a kad bi Čukaričani sišli na Adu Ciganliju, nisu hteli da idu skelom do tadašnjeg ostrva već su Savu preplivali, ostalim Beograđanima u inat.

Istraživanje je sprovedeno među decom od sedam do 14 godina; telesna masa dečaka povećana je za 14 odsto, a devojčica za 11 odsto u odnosu na istraživanje od pre 15 godina, a fizičke sposobnosti su im umanjene – dečacima za šest, a devojčicama čak za 12 odsto.

Podbacili su u svim klasičnim atletskim disciplinama, osim u “stisku ruke i tappingu, brzini pokreta”, saopštili su istraživači. Čitam na sajtu jedan komentar koji kaže da, eto, ima i neke koristi od kompjuterskih igrica.

Ko će da oslobađa Skadar jednog dana, osim ako to ne bude neka virtuelna igra za koju se dobija virtuelna medalja Obilića? Ne budimo licemerni i recimo da su nam deca kilava.

Vreme:

Hiljadu i jedna noć

ZA PET NEDELJA izaći će hiljaditi broj nedeljnika “Vreme” uprkos onima koji nisu hteli da budu licemerni pa su nam hiljadu puta prorekli da ćemo da propadnemo. Nisu, valjda, hteli da pothranjuju naše iluzije da se može opstati u manje-više neprijateljskom okruženju, ali nekako smo opstali i ispostavilo se da nismo zidali onaj mitski “Skadar na Bojani” mada je bilo onih što su u potaji noći razgrađivali ono što mi po danu napravimo. Ne mislim na tehničke urednike.

Pamtim dve anegdote. Obe svedoče o umoru, nikako o entuzijazmu koji je ovu redakciju sastavljenu od čudnih i vrlo različitih pojedinaca održao na okupu.

Posle prvog broja, bukvalno pravljenog uz pomoć štapa i kapa, neko je tadašnjem glavnom uredniku Zoranu Jeličiću predložio da drugi broj odmah bude almanah i to stogodišnjak. Zoran je jedva podigao glavu oborenu ka stolu i rekao: “Ali da bude dvobroj!”

Priča Milan Milošević o sirotoj iz okoline Kragujevca koja se udala u bogatašku kuću, pa posle vršidbe došla da obiđe svoje. A ovi je pitaju: “Požnjeste li?” “Jesmo”, kaže ona, “nego izgleda da će opet da seju!”

VELIKA GUŽVA

CENTRALNOEVROPSKI SAMIT: Boris Tadić (Srbija), Stjepan Mesić (Hrvatska), Đorđo Napolitano (Italija), Đorđe Ivanov (Makedonija), Viktor Juščenko (Ukrajina) i Filip Vujanović (Crna Gora)

A photograph showing three men in dark suits and ties seated on a dark sofa. They are in a room with a light-colored wall featuring a large, colorful wooden sculpture of a village scene. In front of them is a light-colored wooden coffee table with two water bottles and a glass. A fourth man in a suit stands to the right, looking towards the seated group. The floor is made of dark wood in a parquet pattern.

A NA BALKANU

Kroz dimnu zavesu obnovljenih sporenja vidi se da je svetska kriza prošle godine ipak više usporavala regionalnu saradnju nego statusni sporovi i lokalne zađevice

BOSNA U PREVIRANJU: Božo Ljubić, Sulejman Tihić, Haris Silajdžić, Dragan Čović, Mladen Ivanić, Miroslav Lajčak i Milorad Dodik (Mostar, 2007)

Posle Nove godine imali smo: jednu kontratužbu, jednu "kondicionalnu" ratnu pretnju, jednu najavu referenduma, jednu ponovljenu demarkaciju granica, jedan bojkot inauguracije, dva uspostavljanja diplomatskih odnosa, jedno povlačenje ambasadora na konsultacije, jednu neuspešnu naplatu kirije, jedan tajni plan u "radnoj verziji"...

Kao da je neko otvorio prozor u Vašingtonu, pa ovde svi kijaju, kao da je neka ruka zavrtela ringišpil s marionetama, tek proteklih nedelja ovde su se redale vesti o potezima i kontrapotezima, izjavama i demantijima, provokacijama i demaršima, tako reći nova kakofonija na Balkanu.

KONTRATUŽBA: Pred Novu godinu iz izjava zvaničnika u Beogradu proizlazilo je da Srbija čeka da Hrvatska povuče tužbu za genocid koju je podnela 1999. godine, kada je Srbija bila u veoma teškom položaju. Pošto iz Hrvatske nije dolazio odgovor, iz Beograda je u Hag poslata obimna kontratužba protiv Hrvatske, u čijem se aneksu govori i o genocidu u NDH i o Jasenovcu. Onda je u Hrvatskoj počelo da se malo više govori i o tome da tužbe možda treba da budu povučene: zapažene su izjave Vesne Pusić, Damira Kajina, ali je i novoizabrani predsednik Republike Hrvatske Ivo Josipović u

vremenskom razmaku od nekoliko dana dao dve različite izjave. Ističući da je i sam jedan od autora hrvatske tužbe, on je rekao da povlačenje tužbe ne dolazi u obzir. Posle je istakao da su dobri odnosi sa susedima bitni i da bi zbog toga možda bio spreman i da odustane od tužbe protiv Srbije za genocid, jer je bolje problem rešiti dogovorom nego se godinama povlačiti po sudu. Kaže da je hrvatska tužba nastala kada se u Srbiji vodila druga politika, a da su danas došla druga vremena i da tužba nije sama sebi svrha.

Paralelno s tim zbivanjima u Srbiji je oživila inicijativa da se donese skupštinska rezolucija o osudi zločina u Srebrenici, što je razgorelo stare polemike koje će se po svoj prilici primiriti donošenjem dve rezolucije, jedne u kojoj se govori o Srebrenici i druge u kojoj se govori o zločinima nad Srbima. Tadić je o tome govorio i tokom svoje posete Banjaluci povodom obeležavanja Dana Republike Srpske.

Kako su na to varničenje između Beograda i Zagreba reagovali Srbi iz Hrvatske čiji je položaj najosetljiviji i još uvek nezavidan?

Milorad Pupovac izjavljuje da će njegov napor biti skoncentrisan na to da šanse za odstupanje od tužbe postanu realne, da je došlo vreme otrežnjenja, da se u otvorenom dijalogu o bitnim pitanjima otvori nova

stranica, a da odustajanje od tužbe bude osnov sporazuma koji će i Hrvatsku i Srbiju voditi ka EU. Sledi usvajanje Izjave Velike skupštine Srpskog narodnog vijeća u kojoj su u pet tačaka utvrđene smernice budućeg delovanja srpske zajednice u Hrvatskoj s najboljom verom da će time unaprediti svoj položaj, doprineti opštem boljitku Republike Hrvatske i njenim boljim odnosima s Republikom Srbijom te njihovoj zajedničkoj perspektivi. U Izjavi se ističe da je prva obaveza otklanjanje posledica rata, koja se ne sme prenositi ni na koga drugoga, posebno ne na one koji dolaze posle nas. Posebno se ukazuje na stvaranje uslova za održiv povratak izbeglih, da se nastavi s programom obnove, ubrza stambeno zbrinjavanje povratnika kojima su oduzeti stanovi, rešavanje statusnih prava poput priznavanja ostvarenih penzija, radnog staža, zapošljavanja itd. Ukazuje se da su i pored zakonskih rešenja još uvek zatvorena vrata za zapošljavanje Srba u pravosuđu i državnoj upravi, policiji, u školama, dečjim vrtićima i drugim javnim institucijama, podržava se zahtev za reformu izbornog zakona itd.

Pripadnici izbegličkih udruženja u Srbiji daju podršku Vladi Srbije zbog kontratužbe.

Oko 200.000 izbeglih iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine uzelo je državljanstvo

U kojim regionalnim inicijativama učestvuje Srbija

Republika Srbija je u Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi (PrS JIE), Regionalnom savetu za saradnju (RSS), Centralnoevropskoj inicijativi (CEI); potpisala je Sporazum o slobodnoj trgovini CEFTA (2006; sada predsedava), Ugovor o energetske zajednici, Sporazum o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja, kao i Memorandum o razvoju osnovne saobraćajne mreže u regionu koji treba da preraste u Sporazum o transportnoj zajednici, a pregovora se i o stvaranju Transportne zajednice Jugoistočne Evrope. U Srbiji je centar Transportne opservatorije (SEETO). Srbija je članica Organizacije za crnomorsku ekonomsku saradnju (BSEC), Jadransko-jonske inicijative (JJI), Procesu saradnje na Dunavu, Međunarodne komisije za zaštitu reke Dunav (ICPDR), Dunavske komisije, Međunarodne komisije za sliv reke Save... Regionalne inicijative za migracije, azil i izbegla lica (MARRI).

SAVET ZA REGIONALNU SARADNJU čine Albanija, BiH, Bugarska, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija, Turska i Crna Gora, UNMIK "u ime Kosova u skladu sa rezolucijom 1244 SBUN", Evropska unija, kao i određen broj zemalja i institucija koje će i dalje aktivno podržavati regionalnu saradnju u Jugoistočnoj Evropi.

U okviru njega koordiniše se rad sledećih institucija: Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala (SECI centar, u Bukureštu); Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI, u Sarajevu), Udruženja šefova policije Jugoistočne Evrope (SEPCA, u Sofiji); Regionalne inicijative za migracije, azil i izbeglice (MARRI, u Skoplju) i Savetodavne grupe tužilaca iz Jugoistočne Evrope (SEEPAG, u Beogradu); Centar za saradnju u oblasti bezbednosti (RACVIAC, u Zagrebu); Centar za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Jugoistočnoj Evropi (SEESAC) čije je sedište u Beogradu i Inicijativa za prevenciju i spremnost u slučaju katastrofa (DPPI).

CENTRALNOEVROPSKA INICIJATIVA (CEI) nastala je kao rezultat "čevorne saradnje", koju su 1989. godine pokrenule Italija, Austrija, Jugoslavija i Mađarska, a u njoj učestvuje ukupno 18 zemalja: Albanija, Austrija, Belorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Češka Republika, Mađarska, Italija, Makedonija, Crna Gora, Poljska, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija i Ukrajina.

CENTRALNOEVROPSKA ZONA SLOBODNE TRGOVINE (CEFTA) u kojoj su pre ulaska u EU bile članice: Bugarska (1999–2007), Mađarska (1994–2004), Poljska (1994–2004), Rumunija (1997–2007), Slovačka (1994–2004), Slovenija (1996–2004), Češka (1994–2004), sada ima novi sastav: Albanija (2007), Bosna i Hercegovina (2007), Makedonija (2006), Moldavija (2007), Srbija (2007), Hrvatska (2003), Crna Gora (2007) i, pod patronatom Ujedinjenih nacija, Kosovo (2007).

CRNOMORSKA EKONOMSKA SARADNJA (BSEC) osnovana je 1992. godine, na inicijativu Turske. Članice: Azerbejdžan, Albanija, Bugarska, Gruzija, Grčka, Jermenija, Moldavija, Rumunija, Rusija, Srbija, Turska i Ukrajina. Status posmatrača imaju: Austrija, SR Nemačka, Francuska, Italija, Poljska, Slovačka, Egipat, Tunis i Izrael.

JADRANSKO-JONSKA INICIJATIVA razvila se iz ranije Jadranske inicijative koju je lansirala Italija 1998. godine u cilju bržeg razvoja i koordinacije saradnje priobalnih zemalja (Italija, Slovenija, Hrvatska, BiH i

Albanija). Na inicijativu Grčke Jadranska inicijativa je 2000. godine prešla u Jadransko-jonsku. Članice: Albanija, Bosna i Hercegovina, Grčka, Italija, Hrvatska, Srbija, Slovenija i Crna Gora.

INICIJATIVA ZA SARADNJU U JUGOISTOČNOJ EVROPI (SECI) osnovana je decembra 1996. godine kao podrška implementaciji Dejtonskog sporazuma. Zemlje članice SECI su: Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, Grčka, Mađarska, Moldavija, Makedonija, Rumunija, Slovenija, Srbija, Turska i Crna Gora.

U okviru SECI-ja deluje Regionalni centar za sprečavanje i borbu protiv prekograničnog kriminala sa sedištem u Bukureštu. Mađarska je zadužena za problematiku krađe kola, Albanija za praćenje rada carina, a Srbija vodi Regionalnu radnu grupu tužilaca zemalja JIE.

DOGOVORI, PREGOVORI: B. Crvenkovski, F. Vujanović, S. Mesić i B. Tadić

PROCES SARADNJE NA DUNAVU bez stvaranja novih institucija u okviru šest "oblasti", a to su ekonomska, plovidbena, ekološka, kulturna, subregionalna saradnja i saradnja u oblasti turizma za koju je Srbija određena da bude nosilac radne grupe. Proces su inicirali u junu 2001. godine Austrija, Rumunija, Evropska komisija i Pakt za stabilnost JIE, a zvanično je uspostavljen na prvoj Ministarskoj konferenciji održanoj u Beču 27. maja 2002, a jedna je održana 18. aprila 2007. godine u Beogradu.

Učesnice procesa su 13 zemalja podunavskog bazena: SR Nemačka, Austrija, Češka, Slovenija, Slovačka, Mađarska, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Rumunija, Bugarska, Moldavija i Ukrajina, Evropska komisija i Regionalni savet za saradnju.

Tu diplomatsko-poslovnu inicijativu ne treba mešati s Dunavskom komisijom, stvorenom Pariskim mirovnim sporazumom 1856. godine, kojim je okončan Krimski rat. Dunavska komisija trajala je do 1938, a u sadašnjem obliku osnovana je konferencijom u Beogradu 1948. godine. Ona reguliše pravila za plovidbu unutrašnjim vodama.

INICIJATIVU ZA REHABILITACIJU BAZENA REKE SAVE čine pribrežne zemlje. Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i SR Jugoslavija su 3. decembra 2002. godine potpisale Okvirni sporazum za sliv reke Save i Protokol o navigaciji. Sporazum je stupio na snagu 29. decembra 2004. godine. Srbija, kao najnižvodnija zemlja u slivu reke Save posebno je zainteresovana za ubrzanje procesa izrade protokola o prekograničnom zagađenju, prevenciji zagađenja sa plovinih objekata, o vanrednim situacijama i o zaštiti od poplava, površinskih voda, leda, suše i nedostatka vode.

Srbije. Oko 90.000 nekadašnjih stanovnika Hrvatske i Bosne i Hercegovine živi u Srbiji u izbegličkom statusu. Od 30.000 bivših

stanovnika Hrvatske, uglavnom Srba, koji potražuju svoja stanarska prava, oko 19.000 živi u Srbiji. Ima problema i oko povezivanja

radnog staža, s obzirom na to da Hrvatska ne priznaje doprinose koji su uplaćivani za vreme RSK. Ne ide lako ni povraćaj imovine, >>

Da nije bilo vesti od pre neki dan da je, po podacima za novembar 2009. godine, prosečna plata u Srbiji najniža u regionu, niža čak i od tradicionalno niskih zarada u Makedoniji, ne bi se možda čuo ni glas "ekonomskog patriotizma" koji bi mogao biti važan radi podsticanja promišljanja koliko nove ekonomske politike, za šta se zalažu najznačajniji srpski privrednici, toliko i za buđenje opštenarodne svesti da nije lepo biti najgori. To s platama ima direktnu vezu s depresacijom dinara, ali šta god da je u pitanju, podaci su sledeći: Srbija ima prosečnu platu od 329,05 evra, Makedonija 330,83 evra, BiH 394,5, Crna Gora 456, Hrvatska 724,13 i Slovenija 935,11 evra.

Srpski privrednici skloni su da za svoje i radničke nevolje optuže previše plivajuću politiku Narodne banke Srbije. Ukazuju, kao što su to uradili pre neki dan u Privrednoj komori Srbije, na okolnost da je vrednost dinara prema evru od oktobra 2008. do kraja decembra prošle godine pala za 20,1 odsto, a, recimo, u Hrvatskoj kuna je depresirala za samo 2,7 odsto.

Robna razmena Srbije i Hrvatske za period 2002–2009/10.

– u milionima USD –

Ukupna robna razmena Srbije i Hrvatske u 2008. godini iznosila je 988,4 miliona američkih dolara, što je za 15,1 odsto više u odnosu na isti period 2007. godine. Izvoz u Hrvatsku iznosio je 439,2 miliona američkih dolara i beleži porast od 32,6 odsto u odnosu na isti period 2007. godine. Uvoz iz Hrvatske povećao se za 4,1 odsto u odnosu na isti period 2007. godine i iznosio je 549,1 milion dolara. Deficit u robnoj razmeni iznosio je 109,9 miliona dolara.

Ukupna robna razmena Srbije i Hrvatske za deset meseci 2009. godine iznosila je 536,92 miliona američkih dolara, što je za 37,85 odsto manje u odnosu na isti period 2008. godine. Izvoz u Hrvatsku iznosio je 236,89 miliona dolara i beleži smanjenje od 40,05 odsto u odnosu na isti period prošle godine. Uvoz iz Hrvatske se smanjio za 35,6 odsto u odnosu na isti period 2008. godine i iznosio je 300,03 miliona dolara. Deficit u robnoj razmeni iznosio je 63,14 miliona dolara.

Godina	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Saldo
2002.	42,0	90,6	132,6	-48,6
2003.	76,0	121,7	197,7	-45,7
2004.	154,0	208,4	362,4	-54,4
2005.	206,9	256,6	465,0	-49,8
2006.	256,3	364,5	620,9	-108,2
2007.	331,1	527,4	858,5	-196,2
2008.	439,2	549,1	988,4	-109,9
2008/10.	398,34	465,58	863,92	-67,24
2009/10.	236,89	300,03	536,92	-63,14

zato što postoji stalna pravna opstrukcija. Problem su i takozvane tajne optužnice itd.

U izjavi predstavljenoj u novembru 2001. godine zemlje potpisnice Dejtonskog sporazuma su na sastanku Stalnog saveta OEBS-a podržale povratak izbeglica i raseljenih lica, a misije OEBS-a u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu razradile su principe za povratak: da je pravo vlasnika uvek u prednosti nad interesom onog ko je u trenutnom posedu nekretnine; da se stanarsko pravo izjednači sa pravom svojine; da se vlasniku osigura

povratak ili nadoknada imovine. Jedno vreme govorilo se o oživljavanju Sarajevskog sporazuma koji su potpisale Srbija, Hrvatska i Bosna i Hercegovina radi rešavanja preostalih pitanja izbeglica, jer to više nije pitanje humanitarne pomoći, već ljudskih prava, koja moraju da budu vraćena. To su usporile inercija i opstrukcija.

KORIDORSKA: Toliko o ratu, onom prošlom, koji neki nazivaju jugoslovenskim ratovima, a Miša Gleni ga naziva Trećim balkanskim. Pojavila se i asocijacija na onaj stari

Tome pridodaju i previše restriktivnu politiku centralne novčane ustanove kada je reč o obaveznim depozitima na bankarske plasmane i misle da ukupna ekonomska politika nije dovoljno podsticajna da bi Srbija zbilja bila lider u regionu.

S druge strane, Srbija u odnosima sa zemljama CEFTA beleži znatan suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni, osim sa Hrvatskom i Moldavijom, ali obim poslova s Moldavcima je toliko mali da je gotovo zanemarljiv.

Za 11 meseci 2009. godine u zemlje CEFTA izvezli smo robe i usluga u vrednosti od oko 2,430 milijardi dolara, a uvezli za oko 1,110 milijardi dolara. To predstavlja, u godini izražene krize, pad skoro za trećinu i izvoza i uvoza, u odnosu na koliko-toliko beričetnu 2008. godinu. Podatak bi mogao da svedoči o nekakvom liderstvu, dok se na čelo ne stavi hladan oblog čiji su sastojci proste činjenice: naš izvoz u zemlje CEFTA je čak 30,5 odsto od ukupnog srpskog izvoza (oko osam milijardi dolara), a uvoz je tek 7,9 procenata od ukupne vrednosti uvoza, nešto preko 14 mi-

Godina	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Saldo
2004.	460,8	292,7	753,5	168,1
2005.	451,6	149,6	601,2	302,0
2006.	644,1	149,3	793,4	494,8
2007.	966,7	126,3	1092,7	840,4
2008.	1.279,6	196,5	1.476,1	1.083,1
2008/10.	1.221,3	188,4	1409,7	1.032,9
2009/10.	773,2	147,6	920,8	625,6

Robna razmena Srbije i Crne Gore

– u milionima USD –

Ukupna robna razmena Srbije i Crne Gore u 2008. godini iznosila je 1476,1 milion američkih dolara, što je za 35,1 odsto više u odnosu na isti period 2007. godine. Izvoz u Crnu Goru iznosio je 1279,6 miliona dolara i beleži porast od 34,6 odsto u odnosu na isti period prethodne godine. Uvoz iz Crne Gore povećao se 55,7 odsto u odnosu na isti period 2007. godine i iznosi 196,5 miliona dolara. Suficit u robnoj razmeni iznosi 1083,1 milion dolara.

Ukupna robna razmena Srbije i Crne Gore za jedanaest meseci 2009. godine iznosila je 920,8 miliona američkih dolara, što je za 34,7 odsto manje u odnosu na isti period 2008. godine. Izvoz u Crnu Goru iznosio je 773,2 miliona dolara i beleži smanjenje od 36,7 odsto u odnosu na isti period 2008. godine. Uvoz iz Crne Gore u ovom periodu 2009. godine se smanjio za 21,7 odsto u odnosu na isti period 2008. godine i iznosio je 147,6 miliona dolara. Suficit u robnoj razmeni za deset meseci 2009. godine iznosio je 625,6 miliona dolara.

naslov Vitomila Zupana: "Doviđenja u sledećem ratu!"

Odlazeći hrvatski predsednik Stipe Mesić je, naime, izjavio da Zagreb, prema Dejtonskom sporazumu, ima obavezu da garantuje jedinstvo Bosne, te da bi u slučaju raspisivanja referenduma o samostalnosti Republike Srpske odmah vojno intervenisao, kako bi hrvatska vojska prekidanjem koridora u bosanskoj Posavini onesposobila RS, koja bi "odmah morala da nestane".

Ogorčenje u Republici Srpskoj i u

lijardi dolara. U globalu, dakle, beležimo ozbiljan deficit.

Osim Albanije i Moldavije, sve druge članice CEFTA su zemlje bivše Jugoslavije, bez Slovenije, naravno.

A kako stojimo u "jugosferi"?

U BiH smo za 11 meseci prošle godine, po podacima Privredne komore Srbije, ostvarili suficit od 552 miliona dolara, s tim da je izvoz u odnosu na 2008. godinu pao za 24,6 odsto, a uvoz za 35,5 odsto. Sa Crnom Gorom bilans je sledeći: izvezli smo za 11 meseci 2009. godine u ukupnoj vrednosti od 773,2 miliona dolara a uvoz je bio 147,6 miliona dolara. Suficit – 625,6 miliona, a ukupan pad prometa u kriznoj godini bio je oko 30 odsto. U trgovini s Makedonijom suficit je oko 181 milion dolara, a za četvrtinu je smanjen obim trgovine. Deficit beležimo u trgovini s Hrvatskom (63,14 miliona dolara) i Slovenijom (119,1 milion dolara), s tim

da je pad našeg izvoza u 2009. u odnosu na 2008. godinu s Hrvatskom bio 40,05 odsto, a sa Slovenijom 34,7 odsto.

Na šta upućuju ove statistike, osim na činjenicu da je kriza usporila rast privredne saradnje?

Najpre na činjenicu da se u dužem statističkom nizu odnosi ne menja. Slična je statistika od 2002. godine. Srbija još nije napravila prelomni iskorak ka najbližim, najjeftinijim i najpristupačnijim tržištima.

I drugo, možda i značajnije da svaki pokušaj srpske penetracije kapitala ima politički prizvuk i kada ga objektivno nema. Poslednji primer je stvaranje konzorcijuma javnog i privatnog kapitala oko učešća na tenderu za kupovinu dela Luke Bar, što se, barem na crnogorskoj strani, procenjuje kao politički a ne kao poslovni potez.

Uspesna politika mora da otklanja ovakvu vrstu barijera, što do sada nije uspeła ni u Sloveniji ni u Hrvatskoj.

R. V

UTICAJ KRIZE NA UZAJAMNE ODNOS: F. Vujanović, B. Crvenkovski i B. Tadić

REUTERS

	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Saldo
2002.	205,84	126,80	332,64	79,03
2003.	220,16	132,85	353,01	87,32
2004.	266,91	164,93	431,85	101,98
2005.	260,97	168,12	429,09	92,85
2006.	302,70		503,37	102,02
2007.	439,16		737,46	140,86
2008.	496,31	369,47	865,78	126,82
2008/10.	455,95	350,21	806,15	105,74
2009/10.	391,80	211,11	602,91	180,69

Robna razmena Srbije i Makedonije

– u milionima USD –

Ukupna robna razmena Srbije i Makedonije u 2008. godini iznosila je 865,8 miliona američkih dolara, što je za 14,8 odsto više u odnosu na isti period 2007. godine. Izvoz u Makedoniju iznosio je 496,3 miliona dolara i beleži porast od 13 odsto u odnosu na isti period 2007. godine. Uvoz iz Makedonije povećao se za 23,9 odsto u odnosu na isti period prethodne godine i iznosio je 369,5 miliona dolara. Suficit u robnoj razmeni iznosio je 126,8 miliona dolara.

Ukupna robna razmena Srbije i Makedonije za jedanaest meseci 2009. godine iznosila je 602,91 miliona američkih dolara, što je za 25,2 odsto manje u odnosu na isti period 2008. godine. Izvoz u Makedoniju iznosio je 391,80 miliona dolara i beleži smanjenje od 14,1 odsto u odnosu na isti period 2008. godine. Uvoz iz Makedonije se smanjio za 39,7 odsto u odnosu na isti period prethodne godine i iznosio je 211,11 miliona dolara. Suficit u robnoj razmeni iznosio je 180,69 miliona dolara.

Podaci iz Privredne komore Srbije

Beogradu bilo je veliko... Prvo je Mesiću odgovorio Milorad Dodik. Predsednik Srbije Tadić je uoči sednice SB-a obavestio generalnog sekretara Ban Ki Muna i da opasne reči i izjave nisu dobrodošle u regionalnom političkom govoru. To je rekao i na sednici SB-a. Mesić je najavio cirkularni odgovor na to, dajući dodatno objašnjenje da je govorio u kondicionalu, da je hteo da upozori na to da međunarodni faktori ne reaguju na Dodikovu politiku.

Mesić je od nekih krugova u Beogradu,

sada se vidi, neopravdano bio proglašavan za čoveka koji može da služi kao primer kako političar treba da se odnosi prema prošlosti. Na kraju mandata on je povukao nekoliko poteza za koje je kao iskusan političar morao znati da će ražestiti Beograd – u to spadaju i njegova božićna poseta Kosovu (bio je tamo i slovenački predsednik Tusk, ali se Beograd nekako manje ljutio) i njegova odluka o pomilovanju Siniše Rimca, osuđenog za likvidaciju Srba u Pakračkoj Poljani, a oslobođenog za brutalno ubistvo porodice

Zec u Zagrebu 1991. Mesić je to pomilovanje objašnjavao primenjenim okolnostima i činjenicom da se Rimac pokajao, da je pokazao gde su zakopani ubijeni. Podsetio je i na to da je pomilovao i sedam Srba osuđenih za ratni zločin, a da niko nije protestovao itd.

Verovatno da on to nije uradio iz staračke pizme. Izostanak reakcije evropskih faktora na njegovu izjavu možda može da znači i da je Mesiću neko možda i namignuo da kaže to što je kazao da bi plašio Dodika i nervirao Beograd pred naredne pregovore. Videćemo >>

Bilateralni ekonomski odnosi: Granične zemlje članice EU

BUGARSKA

Bugarska spada među 10 najvažnijih spoljnotrgovinskih partnera Srbije, s trendom rasta robne razmene, ali i s izraženim deficitom na srpskoj strani. Vrednost robne razmene u 2008. iznosila je 674,48 miliona evra. Za osam meseci ove godine razmena je iznosila 235,5 miliona evra. Između dve zemlje zabeležene su i uzajamne investicije (privatizacija fabrika "Trajal" i "Župa" sa bugarske strane i kupovina lanca robnih kuća "Pikadili" od strane Delte sa srpske). Bugarske investicije u Srbiji iznose oko 44 miliona evra. Postoji obostran interes za izgradnju autoputa Niš-Sofija, a vrednost te investicije iznosi oko 537 miliona evra (oko 80 km autoputa). U perspektivi najvažnija je realizacija gasovoda Južni tok koji u Srbiju treba da uđe iz Bugarske.

RUMUNIJA

U poslednjih pet godina bilateralna robna razmena beleži konstantan rast, uz nedovoljno iskorišćene mogućnosti za dalje unapređenje ekonomske saradnje – zajednički projekti za poboljšanje drumske i železničke infrastrukture, uzajamno investiranje i sl. Vrednost robne razmene 2008. godine iznosila je 702 miliona evra. Za osam meseci ove godine obim razmene bio je 441,3 miliona američkih dolara.

Saobraćajne veze sa Rumunijom su na veoma niskom nivou (osim železničke veze Beograd-Bukurešt). Postoji mogućnost dogovora u vezi sa boljim korišćenjem Dunava, koridora 7 i luke Konstanca za izvoz-uvoz iz Srbije. O tome je postignuta načelna saglasnost dva predsednika (postoji mogućnost ustupanja dela luke Srbiji).

Realizacija projekta naftovoda Konstanca-Pančevo-Omišalj-Trst od strateškog je interesa za sve zemlje učesnice (Srbija, Rumunija, Hrvatska i Italija). Na sastanku Međudržavnog komiteta za Panevropski naftovod 22. aprila 2008. u Bukureštu je potpisan sporazum o udruživanju nacionalnih kompanija za realizaciju ovog projekta.

MAĐARSKA

Po obimu razmene, Mađarska je u prvih deset najznačajnijih trgovinskih partnera Srbije (u 2007. na osmom, a u 2008. na sedmom mestu), uz stalni trend uvećanja obima, ali i deficit na srpskoj strani. Od zemalja EU, u 2008. je bila na trećem mestu (iza Nemačke i Italije). Izvoz u Mađarsku čini tri odsto ukupnog izvoza Srbije, a uvoz iz Mađarske predstavlja 3,5 odsto ukupnog uvoza u Srbiju. Od 2006. do 2008. beleži se rast uvoza iz Mađarske, čemu je najviše doprineo povećan uvoz energenata i električne energije.

Ukupna robna razmena u 2008. iznosila je 1,140 miliona američkih dolara. Kao direktna posledica globalne ekonomske krize, odnosno pada proizvodnje i tražnje u obe zemlje, u 2009. je zabeležen drastičan pad uvoza od 84,8 odsto i izvoza od 51,6 odsto u odnosu na isti period prošle godine.

Od značaja je postojanje Međuvladine mešovite komisije (MMK) za trgovinsku i ekonomsku saradnju; kopredsednik srpskog dela MMK-a je Bojan Pajtić, predsednik Izvršnog veća AP Vojvodine. Osnovana je Mađarsko-srpska privredna komora (28. maj 2009), kao i Mađarsko-srpski poslovni savet (2006), a memorandumom o razumevanju između ministarstava ekonomije u maju 2007. formiran je u Novom Sadu i Mađarsko-vojvođanski ekonomski savet.

da su i drugi ovih nedelja povlačili poteze koji se moraju povezati ili s Bosnom ili s Kosovom.

Ljutnja najčešće odmaže u takvim okolnostima i nije preporučljiva. Ono o čemu se ipak mora razmišljati jeste ta Mesićeva ratna izjava, makar ona bila privatna i kondicionalna. On je to ipak izjavio kao funkcionišući predsednik, i izgleda da nije izjavio samo jednom.

Predsednik Vlade RS Milorad Dodik kaže da je od Mesićeve izjave o mogućoj upotrebi sile protiv Republike Srpske još opasnija izjava hrvatskog člana Predsedništva BiH Željka

Komšića da je o mogućnosti hrvatske intervencije u BiH sa Mesićem razgovarao pre dve godine...

Bolje od ljutnje, koju uvek zakonito prati medijsko uspaljivanje, biće to da nadležne institucije u Beogradu malo pažljivije pogledaju da li postoje mogućnosti da se tako nešto desi, kakve posledice, političke, demografske, mogu nastati i da li takozvana regionalna arhitektura bezbednosti može to da predupredi. Bolje je brinuti pre nego se skirati posle. Na Balkanu su inače već isprobavani novi operativni mehanizmi OEBS-a, pa je ova organizacija možda bolja adresa za

staložen razgovor o tome.

NOVI TON: Novi predsednik Hrvatske Ivo Josipović je vadio kestenje iz vatre, rekavši da neće komentarisati privatne izjave svog prethodnika, ali da vojna intervencija nije opcija. Naglasio je da Hrvatska ima ustavnu obavezu da brani interese svog naroda izvan države, ali samo dok ne zadire u unutrašnje poslove BiH i da je Zagrebu najbitnije da sva tri naroda u BiH postignu sporazum, bez obzira znači li to tri, pet ili sedam entiteta, te da će taj sporazum i za Zagreb biti prihvatljiv dok god bude garantovao ravnopravnost hrvatskog naroda u BiH.

Ta formula liči na ono što su ponavljali Tadić i Jeremić, očigledno gurani od međunarodnih faktora da umire Dodika.

Nije jasno kako nadležne institucije u Srbiji procenjuju Josipovića, ali po prvim taktovima može se zaključiti da će srpsko-hrvatska sporenja za Josipovićevog mandata biti malo prijatnija uhu, a i to je nešto. S Hrvatskom predstoje pregovori o razgraničenju na Dunavu oko Šarengradske ade. Nadajmo se da će oni biti manje napeti od hrvatsko-slovenačkih pregovora o Piranskom zalivu. Josipović je inače bio protiv tog piranskog sporazuma iz nekih načelnih razloga. Generalno gledano, S-H-S odnosi trebalo bi da napreduju jer su napredovali i u prethodnom, znatno težem periodu (videti tekst u okviru "Bilateralni ekonomski odnosi").

Predsednik Tadić na inauguraciju Ive Josipovića za predsednika Hrvatske neće ići zato što je na tu promociju pozvan predsednik Kosova Fatmir Sejdiu. Predsednik državne zajednice Srbije i Crne Gore Svetozar Marović i predsednici Srbije i Crne Gore, Boris Tadić i Filip Vujanović, prisustvovali su inauguraciji predsednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića 18. februara 2005. Josipović je izjavio da Tadićev nedolazak razume.

BOSANSKA KARTA: Pritiskan s raznih strana, premijer RS Dodik stoji na stanovištu da je Republika Srpska dovoljno popuštala i nastoji da svoj položaj ojača – izjavio je 22. januara u Beogradu da bi referendum u Republici Srpskoj, o tome da li građani podržavaju Dejtonski sporazum, mogao da bude održan već polovinom februara, ako ne bude uložen veto na predloženi zakon o referendumu. Naglasio je da to neće biti nikakav secesionistički referendum.

Bilo je u Beogradu raznih pokušaja da se utiče na smirivanje bosanskog ustavnog

NOVO POLITIČKO RAZUMEVANJE: Ministri spoljnih poslova Crne Gore Milan Ročen, Albanije Lulzim Baša i Kosova Skender Hiseni

spora – u saradnji s predsednikom Turske. Predsednici Turske i Srbije Abdulah Gul i Boris Tadić izjavili su 25. oktobra u Beogradu da dve zemlje imaju najbolje odnose u dosadašnjoj istoriji i ocenili da su odnosi dostigli nivo strateškog partnerstva. Predstavnici vlada Srbije i Turske tada su potpisali pet međudržavnih sporazuma, među njima i sporazume o ekonomskoj i saradnji u oblasti infrastrukturnih projekata i sporazum o saradnji u oblasti razvoja saobraćajne i druge

infrastrukture na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Turci su, naravno, zainteresovani za koridor 10. Kredit od 30 miliona dolara za izgradnju puteva treba da obezbedi turska Eksim banka, a 15 odsto vrednosti projekta biće finansiran iz budžeta Srbije.

U Beogradu je, međutim, nakratko zavladala ledena tišina kada je Gul posle posete Beogradu otišao u Sarajevo i tamo malo veličao otomansku prošlost. Onda su se pojavila i tolerantnija tumačenja o tome da muslimansko stanovništvo verovatno oseća izvesnu bliskost s Turskom, slično kao pravoslavlje s Rusijom.

Uz širenje uverenja da su se vremena zaista izmenila, ministri spoljnih poslova Srbije, Bosne i Hercegovine i Turske, nakon januarskog trilateralnog sastanka u Beogradu, ocenjuju da su dobri odnosi u regionu zapadnog Balkana najznačajniji za napredak ovih država ka Evropskoj uniji. Predsednik Tadić prima tri ministra i po ko zna koji put ističe da Srbija principijelno i nedvosmisleno podržava teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine i zalaže se za stabilnost BiH i njen napredak u evropskim i evroatlantskim integracijama.

CRNOGORSKE SERPENTINE: Udaljenost Srbije i Crne Gore sada je veća bar za dva nova slova crnogorske azbuke i za dva diplomatska konflikta. Srpsko-crnogorski odnosi su bili počeli da se popravljaju nakon krize posle crnogorskog priznavanja nezavisnosti Kosova. Predsednik Crne Gore Filip Vujanović je 18. juna učestvovao na XVI samitu predsednika zemalja centralne Evrope u Novom Sadu; premijer Srbije Cvetković je 15.

oktobra posetio Crnu Goru.

Ambasador Srbije u Podgorici Zoran Lutovac zatražio je da se crnogorska vlada uzdrži od uspostavljanja diplomatskih odnosa s Kosovom do završetka procesa pred Sudom u Hagu. Izgleda da je bilo nekih uveravanja da će tako biti, ali Podgorica i Priština su razmenile pisma o uspostavljanju diplomatske misije. Predsednik Crne Gore Filip Vujanović taj potez malo ublažava izjavom da će potpisati akreditiv novog ambasadora kada na Kosovu bude rešen status crnogorske manjine. Lutovca pozivaju na konsultacije u Beograd, a crnogorskoj ambasadi u Beogradu ispostavlja se račun za plaćanje zakupa u iznosu od 1,5 miliona evra (35.000 mesečno), pošto Vlada Srbije plaća rentu od 11.500 evra za ambasadu u Podgorici. Neki od medija javljaju da crnogorska vlada neće da plati kiriju zato što je Crna Gora ulagala u tu zgradu i zato što joj je vila data na besplatno korišćenje. Verovatno je da je neko tako nešto i obećao u nastupu širokogrudosti koja je trebalo da prikrije ljutnju zbog odlaska Crne Gore iz zajedničke države.

Neposredno posle toga crnogorski premijer Milo Đukanović putuje u Vašington, prima ga Hilari Klinton i Džo Bajden je u društvu, pominje se reč partnerstvo i Đukanović zahvaljuje na izuzetnoj podršci Crnoj Gori u ostvarivanju njenog cilja, a to je članstvo u akcionom planu u okviru NATO integracije i istovremeno ispoljava spremnost da veoma odgovorno ispuni sve obaveze i da najavi da će Crna Gora sigurno biti prva sledeća članica NATO-a. Obećava da će nastaviti saradnju i da će pružati pomoć u rešavanju preostalih otvorenih pitanja, pre svega u Bosni i Hercegovini. Čini se da pomeni i Avganistan. Na predavanju na Univerzitetu "Džon Hopkins" u Vašingtonu naglašava da BiH mora opstati i da treba podržati sve napore koji vode ka uspostavljanju jedne održive državne celine...

I politički odnosi Srbije i Makedonije su u proteklom periodu stagnirali zbog makedonske politike prema KiM i makedonske odluke o priznanju Kosova 8. oktobra 2008. godine. Usledili su deblokada odnosa i politički dijalog, započet na inicijativu Srbije. Vlada Makedonije, međutim, 17. oktobra 2009. uspostavlja diplomatske odnose sa Prištinom i to odmah po ratifikaciji Sporazuma o utvrđivanju granice između Skoplja i Prištine. Sporazum o utvrđivanju i protezanju granične linije između >>

Izvini

Vremena se menjaju, mada to ne ide bez straha da će se mržnje opet rasplamsati, ali ni bez podozrenja da se na Balkanu obnavljaju neke stare imperijalne aspiracije i obavljaju istorijske revizije – neki na zapadu zazuju od prisustva Rusije, a nekima, ovde, na primer, smeta to što baš Austrija opet ima visokog predstavnika koji umiruje Bosnu...

Francuski i nemački ambasador u Beogradu pokazuju zajedničke udžbenike istorije iz kojih uče mladi Francuzi i Nemci. Imali smo ovde jednom takve udžbenike, a njihov slab domet je opisan u drami *Golubnjača*, a potom i u nekim mnogo dramatičnijim formama. Matija Bećković objavljuje satiričnu pesmu na te teme i pod naslovom *Izvini* obraća se između ostalih Padišahu ("Izvini, Padišahu, što ovoliko kasnim/ Ko će me razumeti ako ti nećeš..."), i nadvojvodi Ferdinandu ("Izvini, carski sine i unuče/ Ako ikako možeš/ Sad je kasno za sve osim za izvinjenje...").

Poslednje bojno polje

Iako mnogi žale za činjenicom da nema više velike reprezentacije Jugoslavije, rezultati pokazuju da države nastale iz SFRJ same postižu bolje rezultate dok se na tribinama sporadično nastavlja sukob okončan u ratu

Naslov na jednom srpskom internet portalu "Srbin i Hrvat – dobra kombinacija" izaziva pažnju iako je od završetka rata prošlo petnaest godina a od raspada zajedničke države gotovo dvadeset.

Na Otvorenom prvenstvu Australije u tenisu Srbin Dušan Vemić i Hrvat Ivo Karlović u konkurenciji parova ušli su u utorak među osam najboljih. Iz ove informacije mogli bismo da zaključimo da "na sportskom planu" sve ide kako treba, da se pomirenje dogodilo, a kako su jezici veoma slični nekako je logično da predstavnici ove dve države nastupaju baš u paru. Skeptici/realisti reći će da je to tenis, da je to sport za gospodu, za ljude posebnog kova i kulture i da na tom polju nikada sukob nije ni postojao, ali da neki drugi sportovi takvu vezu ne mogu sebi da dozvole.

Međutim, kada bacimo pogled unazad, na poslednjih 15 godina kakvog-takvog mira, vidimo da sukoba među sportistima nije bilo, ali da se prava borba vodila na tribinama i u forumima raznih regionalnih i međunarodnih organizacija. Pri tom, posleratni period jeste bio obeležen težnjom pojedinaca da se nekako ujedine rastavljeni u cilju poboljšanja kvaliteta pojedinih liga, ali osim košarke sve je nekako ostalo u granicama novostvorenih država. Paradoks je u tome što manje lige i države nisu dovele do slabijih rezultata, štaviše, zbirni uspesi novonastalih država premašuju domete nekadašnje velike i zajedničke tvorevine.

Nedavno održano evropsko prvenstvo u plivanju u malim bazenima u Turskoj dokaz je za ovakvu tvrdnju. U finalima pojedinih disciplina bila je nekolicina takmičara "sa prostora nekadašnje Jugoslavije" (Srbija, Hrvatska i Slovenija) što je pre dvadesetak i kusur godina bilo nezamislivo. Slično je u vaterpolu, gde od osamostaljivanja Srbije i Crne Gore prvenstvo Balkana može da bude jače od Svetskog prvenstva ako Makedonci još malo napreduju. Na Svetskom prvenstvu u fudbalu igraće Srbi i Slovenci, dok su Hrvati i Bosanci ispali "zamalo", a Makedonci i Crnogorci pokazali da nisu boranija. U košarci su Srbija i Slovenija letos bile među najboljima u Evropi, a ostale "republike" predstavljaju respektabilnu snagu. Pomenuti tenis takođe pokazuje sportsku vitalnost regiona: Hrvati su osvojili i Dejvisov kup, a Srbi haraju u pojedinačnoj konkurenciji.

Ovakav "sportski rasplet" s vremena na vreme probudi neki sentiment u javnosti, posebno u Srbiji, pa se prave razne mape neverovatnih uspe-

SVAKODNEVNA SLIKA SA UTAKMICA U REGIONU: Navijači

ha koji bi ostvarila "ona država" samo da se nije raspala. Tako smo proleće jeseni imali zamišljenu reprezentaciju u fudbalu koja bi se maltene prošetala po Južnoj Africi, samo da nam je "one države". Sentimentalisti ponekad upadnu u paranoju pa tvrde da je SFRJ nasilno uništena kada se shvatilo da bismo bili prvaci sveta u fudbalu, pa se jadikuje nad petim mestom na SP-u u Italiji 1990. jer da smo bili prvi, Juga bi opstala... Nasuprot tome, druga vrsta regionalnih veza vidi se u načinu na koji komuniciraju među sobom "sportski radnici", navijači i kako se zajednica odnosi prema onima koji dolaze "sa druge strane".

Kada je, na primer, Hrvatska pokušala da zajedno sa Mađarskom bude

Makedonije i SRJ zaključen je inače 2001. godine.

KOSOVSKI RADNI PAPIR: Tadić je u Njujorku tražio da se do trenutka iznošenja mišljenja Međunarodnog suda pravde na sudije ne vrši pritisak novim priznavanjima nezavisnosti Kosova. Iskoristio je priliku da uputi zahvalnost na adresu 127 zemalja koje poštuju principe Povelje UN-a time što ne priznaju Kosovo.

Na pritisak da Srbija ne ometa integraciju

Kosova u međunarodne organizacije, Tadić naglašava da je za Srbiju jedini prihvatljiv način da se glas administracije u Prištini čuje na multilateralnim skupovima taj da se to odvija uz posredovanje UNMIK-a. UNMIK Kosovo je pomoću te formule uključeno u sporazum CEFTA (videti prilog "U kojim regionalnim inicijativama učestvuje Srbija").

FEJT: Jedan od razloga što je Tadić bio na sednici Saveta bezbednosti jesu potezi Pitera Fejta iz civilne kancelarije na Kosovu.

Fejt, 63-godišnji holandski diplomata, inače je ekspert za takozvani krizni menadžment. Odavno je prisutan na Balkanu, bio je savetnik komandanta IFOR-a u Bosni, posredovao je tokom albanske pobune u Makedoniji, neki ga smatraju i arhitektom Ohridskog sporazuma kojim je konflikt okončan ("Na nas Makedoncite Piter Fejt ni e vo dobro se=avanje", glasi jedan makedonski naslov). Posredovao je 2001. tokom gušenja albanske pobune u Preševu i Bujanovcu.

REUTERS

kandidat za organizatora Evropskog prvenstva u fudbalu 2012. godine, niko iz Fudbalskog saveza Srbije nije pokušao da pomogne komšijama, a ni oni to nisu tražili iako Srbija ima odlične odnose sa Mišedom Platinijem, prvim čovekom UEFA. U budućnosti, neće biti čudno ako fudbalska reprezentacija Kosova prvu međunarodnu utakmicu odigra protiv Hrvatske.

To iz razloga što je fudbal ostao mesto za produžetak rata, kao što je bio poligon za bujanje neprijateljstava krajem osamdesetih godina prošlog veka. Izgleda da se rat neće okončati dok ne vidimo navijače Crvene zvezde i Partizana ponovo na stadionima Maksimir u Zagrebu i Poljud u

Splitu, te navijače iz Hrvatske u Beogradu, a da to ne znači vanredno stanje u obe države i angažovanje hiljada policajaca. Strah da bi njihov odlazak na utakmice u susedne države mogao da se okonča krvoprolićem sprečava i formiranje regionalne fudbalske lige koja bi svakako bila jača, kvalitetnija i profitabilnija od sadašnjih beton liga koje postoje u državama nastalim raspadom Jugoslavije.

Slično je bilo i sa regionalnom ligom u vaterpolu u koju nije ušao Partizan, vaterpolo velikan, pa se pričalo da Crnogorci i Hrvati zajedno žele da unište vaterpolo u Srbiji jer smo mi najjači na svetu (što je rezultatska činjenica).

Gotovo deceniju dug eksperiment sa regionalnom košarkaškom ligom pokazao je da je takmičenje moguće i da na sreću ne izaziva međunarodnu mržnju na tribinama i terenu, ali da ne izaziva ni veliku pažnju uopšte. Prvobitno zanimanje za utakmice srpskih-hrvatskih i bosanskih klubova splasnulo je vremenom, a televizijske nacionalne stanice nisu pokazale zainteresovanost da intenzivnije prate ovo takmičenje što je dovelo do oseke sponzora, što može da ugrozi samu ligu. Tako se pokazalo da privatna regionalna inicijativa može da "oživi stare veze", ali nije do kraja jasno kakav je posebno interes klubova u tome jer oni najveći, Partizan, Cibona i Olimpija, imaju mesto u najjačoj Ligi Evrope bez obzira na Jadransku ligu. Opet, ovaj koncept je doveo do neke razmene igrača, do povećane komunikacije između klubova, ali i dalje, čini se, sa velikom rezervom.

Kada se pojave glasovi o potrebi povezivanja na jasnim ekonomskim pretpostavkama kao protivteža se začuju gromoglasnija objašnjenja da je to zavera pojedinaca a protiv nacionalnih liga i slično, tako da se odmah napušta teren razuma i računice i stvar se seli na tribinaško skandiranje "u odbranu naše stvari". U prilog ovakvom razumevanju odnosa među nekadašnjom braćom ide i preovlađujući medijski ton kojim se naglašava nacionalno ispred interesa druge vrste, čime se samo podgreva utihnula ratnička strast među publikom.

Zato se dogodilo da pre par godina fudbalski golman iz Srbije Dragan Žilić bude predmet policijske zaštite na hrvatskim stadionima kao golman FK Rijeka ili da "vatreni navijači" KK Crvena zvezda vređaju svog igrača Elmedina Kikanovića po nacionalnoj osnovi. Da ne pominjemo ratno stanje na stadionu Crvene zvezde pre nekoliko godina na utakmici sa BIH.

Ipak, teško da će se ponoviti poklič reportera RTS-a sa rukometnog prvenstva Evrope u Španiji 1996. godine, koji je zaledio i uzburkao mnoga srca kada je na utakmici između SRJ i Hrvatske svaki pogodak "naših" kroz suze pozdravljao krikom "ovo vam je za pobijenu srpsku nejač", ili pevanje Dejana Tomaševića, košarkaškog reprezentativca, 1995. godine sa terase gradske skupštine posle pobede na prvenstvu Evrope: "Večeras je naše veče, večeras se Tudman peče..."

Bio je u misiji u Darfuru, u Kongu, zatim kao EU ekspert u Iraku, šef misije u Ačeu, gde je u konfliktu posredovao Ahtisari, čiji plan pokušava da progura na Kosovu...

Aprila 2008. Fejt je predvodio tim evropskih zvaničnika koji su odobrili kosovski ustav i neki ga smatraju lobistom kosovske nezavisnosti. On je evropski ekspert i povernik koji govori suprotno od onoga što zvanično govore evropski funkcioneri – oni govore da su evropske integracije Srbije odvojene

od kosovskog pitanja, a on je i ranije davao izjave o tome da Srbiju treba uceniti da popusti oko Kosova zarad Evropske unije.

U radnoj verziji dokumenta čiji je autor Fejt pored ostalog piše da treba stvoriti dinamiku po kojoj će Beograd imati rešenje koje će mu sačuvati obraz, pa najavljuje formiranje opštine Severna Mitrovica, posle izbora koji će se održati sredinom ove godine, kao i organizovanje lokalnih izbora u tri opštine na severu Kosova – Zvečan, Leposavić i Zubin

Potok. Traži da Beograd smanji i obustavi podršku "paralelnim strukturama". Hoće da kaže Srbima da se od konstitucije statusa ne živi, ali oni znaju da se bez konstitucije statusa prilično masovno strada. Predsednik Tadić je u govoru u Savetu bezbednosti upozorio i na to da sve oštrija retorika kojom Euleks opisuje legitimne srpske institucije, nazivajući ih "paralelnim", ni na koji način ne doprinosi stabilnosti. Ako Euleks, Kfor, ili bilo ko drugi, želi da kritikuje neku vlast na >>

Publika protiv istorije

Stvari polako napreduju, ali, više intuitivno nego što se činjenicama može potkrepiti, jasno je da ćemo još pričekati na tandem kakav su bili Bata Živojinović i Boris Dvornik

Odnosi između estradnih i drugih umetnika iz bivše Jugoslavije u poslednjoj deceniji najbolje bi se mogli opisati kao – neobični i ambivalentni. Osim tržišnog faktora, koji se još zove i ukus publike, saradnju muzičara, glumaca i reditelja ovdašnjih i tamošnjih uslovljavaju još i politički stavovi – bilo lični ili zvanični državni. A ponekad se upetlja i kulturna elita ili neko udruženje građana. Ipak, glavni kriterijum za to kako će neko “odavde” biti prihvaćen “tamo” svodi se na to gde je bio i šta je radio i pričao za vreme ratova devedesetih. Tako, na primer, Oliver Mandić, kantautor, pevač, ratnik i patriota, nikada neće moći da održi koncert u Hrvatskoj, što verovatno ne bi ni hteo. Isti je slučaj i sa hrvatskim proustaški orijentisa-

radio-stanicama. Tomićić je poginuo u saobraćajnoj nesreći 2000. godine, pa nije stigao da se još više pročuje po Srbiji, a mladána srpska publika nikada nije saznala uz čiju je pesmu “šrafila” u noćnim provodima.

S druge strane, velika je enigma kako bi u Hrvatskoj prošao koncert Svetlane Cece Ražnatović. Sudeći po komentarima na Jutjubu i raznim forumima i blogovima, mladi u Hrvatskoj rado slušaju njene pesme, ali isključivo po kućama i u diskotekama. Na TV i radio-stanicama ih je apsolutno nemoguće čuti. U tom smislu, Hrvatska radiotelevizija (HRT) napravila je svojevrstan presedan kada je u oktobru 2007. na svom Drugom programu emitovala petominutni prilog sa beogradskog Fashion Weeka, u kom se, pored drugih pevačica iz Srbije, poput Goce Tržan, Ane Nikolić i Tijane Dapčević, pojavljuje i Ceca. Na početku se nećka, pominjući loša iskustva sa HRT-om, ali ipak daje izjavu. Na novinarsko pitanje da li se može očekivati njen nastup u Hrvatskoj, Ceca odgovara da je još rano i da još treba sačekati “da se duhovi smire”. Ti duhovi koje pominje uzburkali su se godinu dana kasnije, kada je počelo emitovanje regionalnog rijaliti šoua “Operacija trijumf”, koncipiranog kao svojevrсна akademija na kojoj mladi talenti uče pevanje i scenski nastup, jednom nedeljno nastupaju pred publikom, pevajući duete sa muzičkim zvezdama. Kada se pro-

REGION BEZ GRANICA: Hari Mata Hari, Severina i Lepa Brena

nim pevačem Markom Perkovićem Thompsonom, koji je nedavno izjavio da bi rado nastupio u Beogradu, ako se ispostavi da tamo ima publiku. Verovatnoća da Thompson nastupi u Beogradu jednaka je mogućnosti da u Beogradu postoji kritična masa onih koji “otkidaju” na stihove: “Oj, Neretvo, teci niza stranu, nosi Srbe plavome Jadranu”. Dakle, nikakva. Ali, opet, paradoksalno, izvesni Joško Tomićić, Thompsonov saradnik i izvođač slične orijentacije, krajem devedesetih imao je hit “Idi vraže, gdje te traže”, koji se “sve u šesnaest” vrteo po srpskim diskotekama i lokalnim

neo glas da bi jedna od tih zvezda mogla biti i Ceca (glas, koji će se kasnije ispostaviti kao netačan, jer u “Operaciji trijumf” nikada nije nastupio nijedan izvođač folk-muzike), Federalna televizija BiH (pripada bošnjačko-hrvatskom entitetu), koja prenosi “Operaciju trijumf”, najavila je da će u slučaju Cecinog gostovanja svojim gledaocima uskratiti ton i sliku dok njen nastup ne bude završen.

Ima slučajeva kada naklonost publike prevagne nad turbulentnom istorijom, pa je zahvaljujući tome Lepa Brena, uprkos protestima veterana ra-

Kosovu, neka počne od vlasti koju su unilateralno obrazovali Albanci u Prištini bez glasnosti Saveta bezbednosti UN-a, i uz jasno kršenje principa međunarodnog poretka.

Fejt je u tom radnom papiru predlagao da se vlasti u Beogradu prinude da prestanu da obeshrabruju Srbe na Kosovu da glasaju na izborima koje raspisuje Priština. Od 100.000

Srba, na poslednjim lokalnim izborima koje je organizovala Priština glasalo je samo 6000. Posle su se dve garniture srpskih predstavnika sukobljavale oko preuzimanja opštine Štrpce, a ministra za KiM Bogdanovića kosovska policija je sprečila da tamo ode da posreduje.

Fejt je posle dao izjavu u kojoj se kaže da

neće prihvatiti ucenjivanje, uslovljavanje ili gašenje srpskih institucija ne samo na severu Kosova nego na čitavom delu Kosova gde žive Srbi, da ništa neće biti nametano silom. Posle dodaje i da priznavanje Kosova nije formalni uslov za ulazak Srbije u EU, ali da će regionalna saradnja biti jedan od uslova.

E sad, šta je to regionalna saradnja?

tova u Hrvatskoj i sličnim akcijama u Bosni, prošlog leta održala odlično posećene koncerte u Zagrebu i Sarajevu.

Ista ta "Operacija trijumf" možda je najviše u poslednjih nekoliko godina doprinela normalizaciji estradnih odnosa u bivšoj Jugoslaviji. Takmičari su u ovom rijalitiju došli u Beograd iz različitih delova Srbije, ali i iz Bosne, Makedonije i, prvi put u istoriji rijalitija u Srbiji, i iz Hrvatske. Žiri koji je svake nedelje ocenjivao napredak takmičara, takođe je bio u internacionalnom sastavu: tekstopisac Marina Tucaković, frontmen grupe Magazin Tonči Huljić i pevačica grupe Ambasadori Ismeta Dervoz. Suprotno dotadašnjem pravilu da u regionalnim rijalitijima pobeđuje takmičar iz Srbije (kao najbrojnije među državama učesnicama), pobeđnik "Operacije trijumf" bio je Adnan Babajić iz Živinica kod Tuzle, a Splitsanin Igor Cukrov stigao je do finala. Značaj "Operacije trijumf" za unapređenje odnosa u regionu, ipak, ne ogleda se ni u tome ko je pobeđio ni u činjenici da su takmičari iz gotovo svih bivših jugoslovenskih republika živeli 100 dana pod istim krovom, već u tome što za tih 100 dana nije došlo ni do najsitnijeg koškanja, a kamoli incidenta na nacionalnoj osnovi. Očigledno je da buduće zvezde time nisu nimalo opterećene, za razliku od svojih već afirmisanih kolega, što je potvrdio jedan drugi rijaliti šou.

U nedavno završenoj "Farmi", gde poznati žive u uslovima iz XIX veka, bez struje i tekuće vode, gaje stoku i obrađuju zemlju, hrvatska pevačica Marina Perazić više puta je od svojih kolega iz Srbije prozvana zbog toga što učestvuje u srpskom rijalitiju, dok je za njih nemoguće da se pojave u sličnom programu u Hrvatskoj. Zalud behu Perazićina objašnjenja da se u Beogradu oseća kao kod kuće i da nema nikakvog uticaja ni na producente hrvatskih rijalitija ni na tamošnju kulturnu politiku. Ipak, ne treba zaboraviti da i ovaj vid regionalne umetničke saradnje

ima pionire. U svetu muzike to su Đorđe Balašević i Bajaga iz Srbije, ili Alka Vujica, kao jedna od prvih hrvatskih zvezda koja je posle rata nastupila u Srbiji (za doček nove 2000. na Beogradskom sajmu "popila" je i pivsku flašu iz publike, ali su je kolege zaštitile, pre svih Džej Ramadanovski, koji je izašao na scenu i ostao tu dok Alka nije završila nastup). U drugoj polovini devedesetih, Srbiju je preplavio talas jugonostalgijske, pa je već 1998. Hari Mata Hari održao seriju koncerata u Srbiji. Kao što su poboljšanje odnosa na muzičkoj sceni najviše doprineli rijaliti programi, tako je za ponovno uspostavljanje veza između dramskih umetnosti najzaslužnija zabava za široke narodne mase – TV sapunice. Nakon što je prva hrvatska telenovela "Villa Marija" postigla ogromnu gledanost u Srbiji (prikazivana na Televiziji Pink, gde je emitovanje prve epizode počelo samo pola sata nakon premijere na HRT-u), hrvatski producent Roman Matejić odlučio je da za svoj naredni projekat, seriju "Ljubav u zaleđu", angažuje dvoje glumaca iz Srbije: Maju Novelić-Romčević i Nenada Stojmenovića. Serija je ponovila uspeh "Ville Marije" i u Hrvatskoj i u Srbiji. Od bosanskih glumaca, u Srbiji je led probio Zijah Sokolović, angažmanom u seriji "Ljubav, navika, panika". Zahvaljujući internetu i kablovskim i satelitskim kanalima, glumci i mu-

zičari iz okruženja teško da bi i bez obnavljanja saradnje mogli da ostanu potpuno nepoznati publici u susednim zemljama. Osim toga, Severina ili Dino Merlin u Srbiji su popularniji od mnogih domaćih izvođača. Stvari polako napreduju, pa se sve češće može čuti da je prostor bivše Jugoslavije jedinstven, bar kada je o pop-kulturi reč. Ali, više intuitivno nego što se činjenicama može potkrepiti, jasno je da ćemo još pričekati na tandem kakav su bili Bata Živojinović i Boris Dvornik. ✕

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Mi smo mislili da je to ono kad u kom-plikovanoj mreži organizacija, inicijativa, asocijacija i koordinacija (videti prilog; "U kojim regionalnim inicijativama učestvuje Srbija") ministarstva privrede i finansija harmonizuju svoje trgovinske, finansijske i investicione regulative i politike, kada ministarstva nauke razvijaju zajedničku

istraživačku strategiju, kada sarađuju gradovi u pograničnim zonama, kada se izvođe strateški investicioni projekti. Neki od njih kao što su koridori 7 i 10, gasovod, Banatski Dvor, razvoj dunavskog basena, Đerdap III, hidroelektrane na Drini su za Srbiju od dugoročne strateške važnosti. Izgleda da su njeni strateški ciljevi nekako više raspoređeni

na istoku i severu, a problemi više na jugu i zapadu Balkana...

Regionalnu saradnju prošle godine mnogo je više usporila svetska kriza nego statusni i konstitucionalni sporovi i stare zađevce na Balkanu. Sem u slučaju Crne Gore, ali to je, kao i uvek, izuzetak koji potvrđuje pravilo. ✕

MILAN MILOŠEVIĆ

DOSTOJAN NASLEDNIK

“U ovom, najsvečanijem trenutku u mom životu, nakon trenutka kada sam promisli Božijom i voljom Duha svetoga ovde hirotonisan za episkopa slavne Eparhije moravičke, srce moje drhti kao list jove kada ga vetar pokreće. Postavljam pitanje, pre svega sebi, a možda i onima koji su me izabrali, da li sam dostojan ovoga visokog zvanja i počasti, ove časti i dara Božijega”, poverio se prisutnima patrijarh Irinej u svom pristupnom govoru posle ustoličenja u beogradskoj Sabornoj crkvi. “Nadam se blagodat Božijoj da će mi pomoći da opravdam ono što mi je povereno, ali ne samo rečju već i životom”

Malo je onih, ako ih uopšte ima, koji bi mogli da kažu bilo šta loše o patrijarhu Irineju: reč je o blagom čoveku vrhunskog obrazovanja, privrženom tradiciji i monaškom zavetu, kadrom da sasluša i razume sagovornika.

“Izabran je čovek koji nije ekstrem, ni levo, ni desno, koji će uspešno voditi Srpsku pravoslavnu crkvu u narednom periodu”, kaže vladika šabački Lavrentije, predsedavajući Izbornog sabora, i naglašava da patrijarh Irinej “oseća dušu narodnu, decenijama je posvećen svojoj veri i svom rodu svim srcem, pa možemo da kažemo da na tron svetoga Save stupa čovek po Božijoj i ljudskoj meri”.

“Znam da je to delo milostinje i ljubavi Božije, ali i delo Božije koje obavezuje i traži dostojan odgovor i dostojan život po Hristu i njegovom jevanđelju. Bogu hvala na njegovom prevelikom daru meni malenom. Obraćam se našim svetiteljima iz našeg roda sa molitvom da ne ostave slugu svoga, sledbenike svoje iz roda njihovoga. Ovakvi kakvi jesmo mi smo njihovi i oni su naši”, naglasio je patrijarh Irinej i dodao da je “uspinjanje na visinu teško, ali ostati na visini je još teže, jer visina izaziva i munje i

gromove, oluje i vetrove, a treba se zadržati na toj visini”.

BEZ MRIJE: Monaški postrig primio je od patrijarha Germana oktobra 1959. godine u manastiru Rakovici, malo zatim je u crkvi Ružici rukolopožen u čin jeromonaha i postavljen za profesora u Prizrenskoj bogosloviji, koju je i sam pohađao pre bogoslovskih studija u Beogradu. Nedugo posle upućen je na postdiplomske studije u Atinu, a po povratku je postavljen za upravnika Monaške škole u manastiru Ostrogu, odakle se vraća u Prizren gde je postavljen za rektora Bogoslovije. Za vikarnog episkopa patrijarha

Germana izabran je 1974. godine sa titulom episkopa moravičkog, a godinu dana kasnije, 1975, izabran je za episkopa niškog.

Za razliku od većine svojih kolega episkopa, patrijarh Irinej nije se okružio ni naznakom bilo kakvog luksuza: vladličanski dvor u Nišu je skroman da skromniji teško može biti, umesto “audijem”, na zasedanja Sabora ili Sinoda dolazio je “jugom”, odnosno “golfom” koji je sam vozio, mada je najčešće koristio javni prevoz, poput svog prethodnika, patrijarha Pavla, za koga ga vezuje dugogodišnje prijateljstvo.

Patrijarha Pavla je, veli, upoznao znatno

>> ZA RAZLIKU OD VEĆINE SVOJIH KOLEGA EPISKOPA, PATRIJARH IRINEJ NIJE SE OKRUŽIO NI NAZNAKOM BILO KAKVOG LUKSUZA: VLADIČANSKI DVOR U NIŠU JE SKROMAN DA SKROMNIJI TEŠKO MOŽE BITI, UMEŠTO “AUDIJEM”, NA ZASEDANJA SABORA ILI SINODA DOLAZIO JE “JUGOM”, ODNOSNO “GOLFOM” KOJI JE SAM VOZIO, MADA JE NAJČEŠĆE KORISTIO JAVNI PREVOZ, POPUT SVOG PRETHODNIKA, PATRIJARHA PAVLA, ZA KOGA GA VEZUJE DUGOGODIŠNJE PRIJATELJSTVO

SVOG PRETHODNIKA

pre nego što je postao patrijarh. "Karakteristično za njega jeste da je nastavio način i stil života koji je uzeo kao monah. Živeo je jednostavnim i prostim životom, nikada nije tražio da bude služen, bio je skroman u svemu, u ponašanju, u kontaktu sa ljudima, u odeći, hrani... Njegove reči bile su saglasne sa životom koji je vodio. To je ono što sam naučio od njega."

BEZ PROGRAMA: "Obično, kada se patrijarh bira i uvodi u ovaj sveti tron, izlaže svoj program. Ja nemam svoj program, već samo Jevanđelje u kome Gospod kaže – idite i propovedajte", rekao je patrijarh Irinej izražavajući nadu da će "sa svim članovima Crkve Hristove učiniti da ona postane tiho i mirno pristanište za sve", jer "blagodat Božija se daje i predaje u nemoći, a ja sam nemoćan. No, onaj koji me je izabrao sigurno će mi pomoći ne samo meni nego i crkvi našoj da se ugledam na naše velike prethodnike vladike i da sledim njihovim putem".

Kako je "patrijarh samo jedan, a celinu čine episkopi i Sabor", iskazao je nadu da će mu "braća arhijereji" u tome pomoći: "Braća arhijereji, pozvani smo da nosimo krst, koji je veoma težak. Pozivam vas zato da ga nosimo zajedno, i da u saglasju krmimo brodom Crkve Hristove. Nema potrebe da tražimo put kojim bismo krenuli. Put ka Hristu, istini i pravdi utvrdio je još sveti Sava, i na nama je samo da ga sledimo. To su činili i slavni prethodnici

na čelu Srpske crkve – Dimitrije, Varnava, Gavriilo, Vikentije, German i nepovnljiva ljudska i obožena ličnost patrijarha Pavla."

Sličan govor održao je pri ustoličenju i patrijarh Pavle – da drugog programa osim Jevanđelja nema: "Moje snage su male: svi vi to znate i zato se uzdam u vašu pomoć", rekao je, ama većina onih kojima je to bilo upućeno, to su shvatili onako kako on nije rekao, nego zanemarili Jevanđelje i okrenuli se "carstvu ovomezaljskom". Da li će sada shvatiti, ostaje da se vidi: osnovano ili ne, očekuje se da će patrijarh Irinej, uprkos svojoj blagosti, "lupiti šakom o sto" i reći da je "bilo dosta".

>>

VREME

u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

BEZ PODELA: Kao što je tokom 34 godine staža kao vladika Eparhije niške slovio za čoveka mira i pomiritelja, tako je i pred sam Izborni sabor bio jedan od retkih za koga se govorilo da nije član nijedne "struje". Istina, generacijski spada u "staru gardu", po crkvenom ustrojstvu i kanonu u "tradicionaliste", po poreklu i stolovanju u "srbijance". Ipak, kao malo ko u episkopatu, tačnije rečeno – za razliku od svih, patrijarh Irinej predstavlja zajednički sadržalac, ali i zajednički činilac svih grupacija: najstariji je u "staroj gardi" pa niko ne može da mu "popuje", geografske podele prosto ne priznaje, a za "novotarce" ima razumevanje.

Suština trvenja, ako se tako može reći, između "tradicionalista" i "novotaraca" je u liturgijskim detaljima: da li "dveri", pregrada između oltara i "naosa", prostora za vernike, treba da se u za to određenom trenutku zatvaraju, ili da sve vreme liturgije budu otvorene. Po važećim liturgijskim pravilima koje zastupaju "tradicionalisti" dveri se moraju zatvarati, po "novotarcima", pregrada je nepotrebna, čak suvišna.

Podeljena su mišljenja u episkopatu i oko kalendara: "tradicionalisti" Julijanski kalendar nazivaju "srpskim", dok bi "novotarci" da Srpska pravoslavna crkva primi Gregorijanski kao "sav ostali svet".

Koliko god se promena kalendara čini la trivijalnom, nije lako preći sa jednog na drugo tek tako: svaki dan u godini je nekom svecu posvećen, pa bi promenom kalendara četrnaestoro njih u toj godini ostalo nepomenuto, a neki bi pak bili pomenuti dvaput, Nije bogzna šta, ali kojih je to četrnaest. O tome se polemische još od obnove Pečke partijaršije 1920. godine.

Bivši dekan Bogoslovskog fakulteta Dimitrije Kalezić kaže da koncept patrijarha Irineja jeste tradicija, ali ne i idolopoklonstvo prema prošlosti, već budnost u otvorenom hodu napred: "Ne očekujem promene kalendara niti liturgije. Sudeći prema njegovim dosadašnjim besedama, on nije čovek koji zateže u dijalogu. On, tako, ne stavlja tačku, nego zapetu u odnosima i sa predstavnicima Rimokatoličke crkve."

BEZ RASKOLA: Po blagoslovu patrijarha Pavla, kao čovek "od dijaloga" u svojstvu patrijarhovog specijalnog izaslanika, tokom devedesetih je 22 puta putovao u Ameriku ne bi li se raskol iz šezdesetih godina prošlog veka prevazišao. Rezultat: raskol u biti prevaziđen.

Mnogo je doprineo i u pregovorima sa Makedonskom pravoslavnom crkvom, opet

Bez zazora

Poglavar Rimokatoličke crkve papa Benedikt XVI i predsednik Papskog veća za promovisanje jedinstva među hrišćanima kardinal Valter Kasper uputili su čestitke patrijarhu Irineju i izrazili nadu da će dve crkve produbiti saradnju. U čestitki koju je potpisao kardinal Kasper izražava se zadovoljstvo izborom novog poglavara SPC-a. "Neka vam Gospod podari mnoge duhovne darove, mudrosti, jakosti i razboritosti da biste mogli da služite Crkvi Hristovoj sa njegovom istom ljubavlju", navedeno je u čestitki, uz naglašavanje sećanja na susrete sa srpskim episkopima "u mnogim prilikama" i izražavanja velikih nadanja u saradnju dveju crkava. Kardinal Kasper je posebno izrazio radost zbog, kako je naveo, skorog viđenja u Beogradu.

Neposredno uoči Izbornog sabora, patrijarh Irinej je rekao da je lako moguće da papa Benedikt XVI dođe u Srbiju 2013. godine, na proslavu 1700. godišnjice Milanskog edikta u Nišu. "Doduse, to je za sada samo na nivou priča i želja pape Benedikta XVI da povodom obeležavanja poseti Srbiju", kazao je Irinej i dodao da veruje da bi Crkva u celini pozdravila njegov dolazak. "To bi bio korak ka susretu i kontaktu pravoslavne i zapadne crkve i od njega ne može biti štete, već samo koristi, jer bez kontakata i razgovora ne može biti ni promena onoga što je ideal i interes za jedinstvo hrišćanske crkve."

"To će biti događaj svetskog hrišćanstva. Značajan za sve gradove u kojima je car Konstantin živeo i vladao – od Milana do Carigrada, Soluna i Niša. Spremajući se za taj događaj, mi smo podigli crkvu posvećenu caru Konstantinu i carici Jeleni, koja će, nadam se, potpuno biti uređena. Organizovaćemo ciklus istorijskih predavanja na kojima će učestvovati istoričari i teolozi i iz Katoličke i Protestantske crkve. Car Konstantin je učinio prekretnicu u istoriji hrišćanstva. Na Zapadu je uvažavan, ali ga ne smatraju, kao u Pravoslavnoj crkvi, svetiteljem, izuzev na Siciliji."

"Ne treba bežati od susreta sa papom i predstavnicima Katoličke crkve. Mi nemamo razloga da se bojimo i stidimo. To bi bila prilika da kažemo šta mislimo o njima. Ako im Gospod pomogne da sagledaju da su skrenuli, mogu da počnu i polako da ispravljaju. Ljudski je grešiti, ali ljudski je i pokajati se."

zbog raskola. Višegodišnji pregovori su okončani Niškim sporazumom, priznavanjem autonomije Makedonskoj pravoslavnoj crkvi, ali kao Ohridske arhiepiskopije Srpske pravoslavne crkve, nešto kao priznavanje suštinske autonomije Kosova ali u državnom okviru Srbije. Iako je sporazum obostrano prihvaćen, ipak je već sledećeg dana, reklo bi se pod političkim pritiskom, razvrgnut.

U međuvremenu je obnovljena Ohridska arhiepiskopija, na čelu sa arhiepiskopom Jovanom, prethodno mitropolitom skopskim Makedonske pravoslavne crkve, a Makedonska pravoslavna crkva je svom imenu dodala sufiks "Ohridska arhiepiskopija".

"Srpska pravoslavna crkva spremna je da nastavi pregovore sa Makedonskom pravoslavnom crkvom, ali neće odstupiti od svojih principa. Vrata je zatvorila Makedonska crkva i oni treba da kucnu da bi ih otvorili. Naša crkva je raspoložena za ove razgovore. Mi ostajemo na svojim principima o kojima smo se ranije dogovorili", izjavio je za skopsku televiziju vladika niški, sada patrijarh srpski Irinej.

NE BEZ KOSOVA: "Kosovo je naša sveta zemlja i naš Jerusalim", rekao je patrijarh i dodao da posle ovog svečanog čina sledi i ustoličenje u Pečkoj patrijaršiji. "Da li ćemo

moći?", zapitao je. "Najvažniji zadatak naše crkve i naroda je pomoć državi da sačuva naše sveto mučeničko Kosovo od svih koji bi da ga prigrabe. Kosovo je naša sveta zemlja i moramo biti spremni na svaku žrtvu da bismo ga sačuvali, makar ona zahtevala stradanja. Ako mi zaboravimo Kosovo, zaboraviće i ono nas."

Ustoličenje u Pečkoj patrijaršiji zakazano je za 25. april. "Sa zebnjom i radošću očekujemo put u Pečku patrijaršiju gde nas očekuje sveti čin ustoličenja. Zebnja nas tišti da li ćemo stići svuda gde smo naumili, a radost nas ispunjava jer ćemo videti naše svetinje, manastire Dečane, Bogorodicu Ljevišku, Gračanicu... Imamo i drugih obaveza: da naš raseljeni narod sjedinimo i da očuvamo jedinstvo, jer je to oduvek bio iskonski zadatak Crkve koja je išla za svojim narodom... Kosovo i Metohija nisu izgubljeni i jednostavno naš narod to nikada neće prihvatiti. To je sveta srpska zemlja gde je stvarana naša država, istorija i kultura. Sve dok su tamo naše najveće svetinje, Kosovo nikada neće biti izgubljeno... Jevreji su dočekali da posle 2000 godina uđu u Jerusalim. Nadam se da mi nećemo čekati toliko, jer je Kosovo u Srbiji i Srbija je na Kosovu." ×

ZORAN MAJGIN

KONAČNO ZAPOČEO PROCES: Jovica Stanišić i Franko Simatović

Papirni trag zločina

Novi dokazi na suđenju Jovici Stanišiću otkrivaju detalje o ulozi Državne bezbednosti Srbije u bosanskom ratu

PROŠLA NEDELJA BILA je loša za Jovicu Stanišića, bivšeg načelnika Resora državne bezbednosti, i njegovog pomoćnika Franka Simatovića Frenkija. Ne samo što je novi zaštićeni svedok, označen šifrom JF-005, iz temelja poljuljao odbranu već je tužilac prikazao niz dokumenata iz kojih se vidi da su pojedinci iz paravojnih jedinica koje su zločinile po Bosni bili na platnom spisku DB-a Srbije.

Stanišiću i Simatoviću se sudi zbog zločina protiv čovečnosti i teških kršenja prava i običaja rata. Prema optužnici, oni su pojedinačno i u okviru zajedničkog zločinačkog poduhvata krivi što su osnovali, obučili i naoružali niz paravojnih jedinica, čiji su pripadnici počinili neke od najgorih ratnih

zločina u Hrvatskoj i Bosni. Najvažnija takva grupa bila je, čitaocima "Vremena" dobro poznata, Jedinica za specijalne operacije (JSO), to jest "Crvene beretke", ali optužba tvrdi da su pod Jovičinom i Frenkijevom kontrolom bile i mnoge druge jedinice, poput Arkanovih "Tigrova", "Škorpiona", "Pantera" i mnogih drugih. Optužnica takođe navodi da su optuženi u Bujanj Potoku i u drugim logorima obučavali i naoružavali i Šešeljeve dobrovoljce, koji su u sadejstvu sa gore pomenutim jedinicama takođe činili zločine.

Tužioci su u dosadašnjem postupku bili suočeni sa dva problema. Prvi je Stanišićevo krhko zdravlje (hronično oboljenje creva

i teška depresija), zbog čega je suđenje često prekidano i odlagano. Drugi problem je što su dokazi prikazani u dosadašnjem postupku uglavnom bili posredni, a svedoci malobrojni i povremeno neubedljivi. Sada je zahvaljujući svedoku JF-005 i dokumentaciji koja je nedavno pristigla iz Bezbednosno-informativne agencije, optužba dobila svež vetar u jedra.

Svedok je ispričao da je bio regrutovan u "Crvene beretke" početkom 1992, a obuku je sa još pedesetak dobrovoljaca prošao u tajnom logoru na Ozrenu kojim je komandovao Radojica Rajo Božović, jedan od komandanata JSO-a. Početkom maja 1992, "Beretke" su se sa Ozrena spustile u Doboj, grad koji je pre rata imao većinsko muslimansko stanovništvo. Doboj je tokom narednih nedelja temeljno etnički očišćen, kao i obližnji Teslić (oba mesta su imala stratešku važnost za uspostavljanje koridora prema Banjaluci). "Beretke" i lokalna srpska policija su tada počinile mnoga ubistva, mučenja

i silovanja. "Ljudi na čelu sa Božovićem su imali apsolutnu vlast", rekao je JF-005.

Svedok je, sem toga, bio prisutan na čuvenoj proslavi godišnjice jedinice u Kuli 1997, kada je "Beretke" posetio Milošević sa svitom, a čiji je snimak dosad više puta prikazivan kao dokaz na haškim suđenjima. On je potvrdio da je pukovnik JSO-a koji se na snimku rukuje sa Simatovićem upravo Rajo Božović, i rekao da je Frenki u pozdravnom govoru tačno opisao istoriju Jedinice: da je osnovana u maju 1991. i da je učestvovala u borbama širom Jugoslavije. Bio je prisutan i kada je Simatović uoči rata obišao logor na Ozrenu.

Ovo je težak udarac za odbranu, koja je dosad tvrdila da je Frenkijev govor u Kuli bio improvizacija, i da u njemu nije tačno opisan ratni put Jedinice. Prema rečima odbrane, "Beretke" su osnovane tek 1996, a zločine koji se njima pripisuju izvršile su neke druge jedinice koje su nosile slična imena i oznake. Sem toga, Stanišić i Simatović su tvrdili da radnici DB-a nisu učestvovali u borbama, već su u Hrvatskoj i Bosni samo prikupljali podatke.

Sada ta priča pada u vodu, zahvaljujući ne samo svedočenju JF-005, nego i platnim spiskovima koje je BIA nedavno dala Tribunalu. Na tim dokumentima su imena i sume koje su na ime terenskih dnevnica primali oficiri Jedinice, a sve je uredno potpisano i datirano. Na nekoliko spiskova koji su mu predloženi, svedok je prepoznao Božovića, Njegoša Kuljića, i još nekolicinu saboraca iz Doboja. Iz jedne opaske Stanišićevog advokata Vejna Džordaša može se zaključiti da je Tužilaštvo dobilo komplet platnih lista od 1992. do 1995. "Tužilac će sad da nam ih servira na kašičicu", rekao je ozlojeđeno Džordaš, nakon što je odbijen njegov zahtev da se spiskovi ne uvrste u dokazni materijal.

Ako je advokat u pravu, onda ćemo tokom narednih nedelja i meseci, na ovom i drugim suđenjima, čuti još dosta imena ljudi koji su za "terenski rad" u Bosni i Hrvatskoj dobijali novac od DB-a. Reč je o nečemu što smo svi u načelu znali, ali sada je Tribunal u posedu papirnog traga koji dokazuje da je DB, kao državni organ Srbije, bio direktno uključen u najmračnije epizode bosanskog rata. To bi moglo da ima i ozbiljne političke posledice, naročito u kontekstu rasprave o skupštinskoj deklaraciji o Srebrenici. Šta ako se ispostavi da su "Škorpioni", kao naknadu za snimljenu egzekuciju u Trnovu, primili dnevnice iz državnog budžeta, i šta

VREME MOĆI: "Banket" u Kuli 1997 i opuštanje uz muziku

to govori o ulozi Srbije u ratu u kome nije učestvovala?

To su pitanja koja prevazilaze okvir ovog teksta, ali koja će izvesno početi da iskrsavaju sa raznih strana. U nastavku suđenja odbrana je tokom unakrsnog ispitivanja bezuspešno pokušavala da uzdrma svedoka tezom da je Božović u stvari bio komandant jedne druge jedinice u Petrovom Selu, ali je JF-005 ostao pri svom iskazu. Deo pretresa koji se odnosio na ulogu jedinice "Miće", koja je proistekla iz logora na Ozrenu, bio je zatvoren za javnost.

U jednom trenutku, svedoku je prikazana

fotografija neobične postavke u spomen-sobi komande JSO-a u Kuli, na kojoj je uramljena crvena beretka okružena uperenim cevima raznog oružja. Na pitanje šta to predstavlja svedok je odgovorio: "To znači da je Jedinica jača od bilo čega."

Taj osećaj svemoći, usađen u kampovima za obuku, učvršćen "podvizima" u Hrvatskoj i Bosni, a prekaljen na Kosovu, rukovodio je pukovnika JSO-a Zvezdana Jovanovića da povuče oroz snajperske puške onog 12. marta iz one kancelarije u Admirala Geprata. Ali i to je nešto sa čime Srbija tek treba da se suoči. ×

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Birokratsko treniranje strogoće

Šteta iznosi 18 evra. Nastala je kao znak solidarnosti sa

grčkim anarhistom koji je štrajkovao glađu u zatvoru.

Rezultat: optužnica za međunarodni terorizam

NAJGORE JE VALJDA u sredinama u kojima "čovjek nije niti heroj svojom zaslugom, niti lupež svojom krivicom". Tada sve zavisi od birokratsko-političke smeše i namere, koja po pravilu nema iste aršine za sve. U takvim okolnostima našla se i "šestorka" mladih, pretežno studenata, za koje se u optužnici tvrdi da su učinili krivično delo međunarodnog terorizma, te da su delovali kao organizovana grupa koja pripada Anarho-sindikalističkoj inicijativi (ASI): Ratibor Trivunac (29), Tadej Kurepa (25), Ivan Vulović (25), Nikola Mitrović (30), Sanja Dojkić (20) i Ivan Savić (26). Četvoro od njih optuženi su kao izvršioci dela međunarodnog terorizma, jedan kao podstrekač i jedan kao pomagač. Svi su uhapšeni posle bacanja Molotovljevog koktela na Ambasadu Grčke 25. avgusta prošle godine, i već skoro punih pet meseci nalaze se u pritvoru. Upravo ovih dana, kada se posumnjalo da će suđenje ikada početi, zakazan je pretres za 17. februar. Za to vreme, pravnici, sociolozi, profesori, ugledne javne ličnosti, protiveći se sudskim odlukama o stalnom produžavanju pritvora okrivljenima, kao i podizanju optužnice za ozbiljno krivično delo kakvo je međunarodni terorizam, celokupno ponašanje pravosuđa u ovom slučaju doživljavaju na razne načine: jedni kao "nušićevsku komediju", drugi kao pokaznu vežbu u oblasti međunarodnog terorizma, treći kao oblik diskriminacije.

KAKO JE TO BILO: Zapravo, za sve je "kriva" grčka policija. U decembru 2008, prema iskazima tamošnjih očevidaca, policija je bez povoda ubila petnaestogodišnjeg dečaka, što je uz već naraslo socijalno nezadovoljstvo izazvalo nemire, pre svega grčkih anarhista, protiv države. Potom je jedan od uhapšenih učesnika, Todoris Iliopoulos, započeo štrajk glađu u zatvoru, i u trenutku kada je ušao u 40. dan gladovanja, oglasila su se mnoga anarhistička udruženja. Organizovana je međunarodna kampanja u kojoj

je trebalo određenog dana održati proteste ispred grčkih ambasada. Prema nekim naznakama, apel da se i ovdašnji anarhisti pridruže toj kampanji stigao je kasno. Protest, kako se tvrdi, nije bio organizovan jer nije bilo vremena da se prijavi skup, a sve ono što se umesto toga događalo već je prošlo proceduru istražnog postupka. Posle te noći, između 24. i 25. avgusta, uhapšeni su oni koji su razgovarali o načinu protesta, SMS-om, mejlom, telefonom. Uhapšena je organizacija, mada četvoro optuženih jesu članovi ASI-ja, dvoje nisu, a od tih dvoje za jednog momka ostali kažu da ga i ne poznaju.

Događaj u noći između 24. i 25. avgusta bio je u Beogradu dugo najavljivan, koncert kraljice popa Madone. No nisu svi bili

na koncertu, iako je grad, sva je prilika, bio obuzet time pa je i Francuska ulica u kojoj se nalazi Ambasada Grčke iza ponoći bila pusta. Bez parkiranih automobila, bez slučajnih prolaznika i, kao i obično u to doba, bez ljudi u zgradi ambasade. Devojka, najmlađa u grupi, koja je izgleda tek zakoračila u svet ASI-ja i već stekla teret optužnice za međunarodni terorizam, na zgradi ambasade ispisala je grafit, anarhistički simbol, slovo A u krugu. Mladići su, stojeći preko puta ambasade, bacili dve pivske flaše od pola litra sa nekakvom tečnošću na bazi benzina. Ostaci jedne flaše nađeni su na trotoaru, u nivou prozora ambasade, oko metar udaljeni od nje, ostaci druge flaše takođe su nađeni na trotoaru, čak ne na području ambasade, već udaljeni od nje šest do sedam metara, pa i više. Prilikom razbijanja prve flaše oštećen je prozor ambasade. Vatre nije bilo. Jedan od mladića prišao je potom prozoru ispred kog je pala flaša i na simsu zapalio ostatke prosute tečnosti koji su se tu zadržali. Zatim su otišli, a jedan od svedoka je

rekao da je kasnije prišao tom mestu i rukom ugasio vatru na simsu, da je otprilike toliki plamen bio. Od tog plamena ostao je i nagraavljen okvir prozora. Ambasada je rekla da je načinjena šteta od 18 evra, a postojeći snimci, kao i svedoci, potvrdili su da je situacija u tom trenutku bila "čista", to jest da nikoga i ničega u blizini nije bilo što je moglo biti izloženo opasnosti.

SUDSKI ROKOVI: U Okružnom sudu ni izbliza nisu tako mislili. Javnosti je bilo predloženo da je 3. i 4. septembra uhapšeno pet napadača na Ambasadu Grčke a da se za šestim traga jer je u bekstvu. Njegovi poznanici, sagovornici "Vremena", pak kažu da je bio na letovanju u Grčkoj i da se "iz bekstva" sam prijavio na granici. Od početka istrage, od 4. septembra, istražni postupak se nate-nane razvlačio čitava dva meseca. Iskusni pravnici kažu za "Vreme" da je sve moglo biti i mnogo efikasnije, da je moglo biti gotovo za tri-četiri nedelje, s obzirom na radnje koje su u istrazi izvršene (saslušani i suočeni okrivljeni, izvršena rekonstrukcija, saslušani svedoci). U takvim predmetima, s

>> RAZLOZI PRITVORA OPTUŽENIH ANARHISTA VREMENOM SU MENJALI SVOJU ARGUMENTACIJU

takvim obimom ljudi, sve se uradi mnogo brže, tvrde oni. Konačno, 2. novembra završena je istraga na osnovu koje je podignuta optužnica za međunarodni terorizam, a za koji je zaprećena kazna od tri do 15 godina zatvora. Potom je trebalo da prođu još dva meseca da bi ta optužnica stupila na pravnu snagu, dakle 31. decembra. Posle toga iznova prolazi vreme, još mesec i po, sve do novozakazanog pretresa za 17. februar. Okrivljeni su sve vreme u pritvoru, uz minimalne kontakte sa spoljnim svetom. Razdvojeni su međusobno, u sobama su zajedno sa 10 do 15 ostalih pritvorenika, neki su i u zatvorskom tobož "hajatu", a s obzirom na to da su ovi "teroristi" mirni građani, obrazovani, mahom studenti, jedan čak sa prosekom 9,6, do sada nepoznati policiji (osim Trivunca koji je više poznat po političkim performansima kao što je bilo javno paljenje američke zastave u vreme dolaska američkog potpredsednika Džozefa Bajdena, za šta je bio osuđen na 10 dana zatvora), u njihovim ćelijama verovatno dolazi do sudara svetova. Društvo im prave dileri droge, ubice, obijači automobila, si-ledžije... Jednog od njih, Tadeja Kurepu, "cimeri" su pokušali da reketiraju i tražili su da

njegova porodica plati 2000 evra za lečenje nekog mafijaša obolelog od side. Dva meseca kasnije na licu mu je primećen i podliv ispod oka, posle čega je prošao lekarski pregled i prebačen u drugi deo zatvora.

Razlozi pritvora optuženih anarhista vremenom su menjali svoju argumentaciju: u početku je na snazi bio stav da ne mogu biti na slobodi kako ne bi ometali istragu i uticali na svedoke. Posle toga, tužilac je smatrao da treba da ostanu u pritvoru jer postoji opasnost da će ponoviti delo, iako okrivljeni nisu izjavljivali da bi to ponovo uradili, a i sam Iliopoulos, zbog kog su i protestovali, već je bio pušten na slobodu. Kada je istraga završena i optužnica podignuta, opet im nije bilo dozvoljeno da izađu iz pritvora jer je Krivično vanpretresno veće pronašlo da učinjeno delo ugrožava život, imovinu, da je krajnje drsko, bezočno i da je učinjeno na javnom mestu. Sud je smatrao da na slobodi za njih nema mesta i po njegovoj volji okrivljene je trebalo što duže držati u pritvoru.

Ni odbrana ništa nije mogla. Posle ulaganja žalbe na produženje pritvora rešenje po toj žalbi nije stizalo, a pritvor je praktično automatski produžavan. U Zakonu o krivičnom postupku piše da čovek ima pravo da se žali i da po žalbi mora da se donese drugostepeno rešenje, ali ne piše šta biva kada se on žali a drugostepeno rešenje ne dođe ili se ne uruči braniocu. U međuvremenu se ustalasala i javnost. Grupa za monitoring procesa protiv šestoro anarhista

održala je protest ispred Ministarstva pravde na kome je više od stotinu građana zahtevalo da se okrivljeni puste iz pritvora i da se odbaci "skandalozna politička optužnica za međunarodni terorizam". S druge strane, pred istim tim sudovima, učinioci monstruoznih krivičnih dela brane se sa slobode, rečeno je tada na skupu. Održan je i okrugli sto povodom tužbe za međunarodni terorizam, a u otvorenom pismu koje je potpisao veliki broj profesora, umetnika, novinara kaže se da je proces protiv šestoro mladih ljudi zapravo politički proces. U posebnom

pismu grupe profesora Beogradskog univerziteta i javnih ličnosti iz kulture ističe se da državni organi razbijanje jednog prozora na praznoj zgradi Ambasade Grčke uz pomoć dve zapaljene flaše koje nisu izazvale požar, karakterišu kao čin međunarodnog terorizma, što je delo koje u Krivičnom zakoniku Republike Srbije stoji odmah uz vršenje genocida, ratnih zločina i vođenje agresivnog rata. Ne tako davno, kaže se u pismu, tokom

i sa znatno većom štetom. Doduše, odnos sa pravoslavnom Grčkom, ionako opterećenom anarhističkim neredima, malo je posebniji. Takođe, za terorizam nije podignuta optužnica ni kada je paljena Bajrakli džamija i kada je izgorelo i uništeno mnogo parkiranih automobila u blizini. Za opasnost po život i imovinu tom prilikom tužilaštvo nije marilo. Strogoća se, kao i uvek, trenira u zadnjim redovima, kod onih koji nemaju

velikog uticaja i debelu zaleđinu. Čak su i "deca" iz Vršca, u proseku 18 godina, njih troje, dok su u oktobru lepili plakate "Sloboda uhapšenim anarhistima", privedena i terete se za ometanje pravde. Zbog toga se 30 revoltiranih javnih ličnosti "samoprijavilo" tužilaštvu da su počinili krivično delo ometanja pravde jer su učestvovali na okruglom stolu. Kao šlag na tortu došao je i reizbor sudija i tužilaca. Tako se od 1. januara optužena "šestorka" više ne nalazi u nadležnosti Okružnog suda već, po novom, Višeg suda, imaju novog tužioca i novog sudiju. Što se ostalog tiče, i dalje su svi u pritvoru, pod istom tužbom.

Etiketa "radikalna levica" koja im se pripisuje služi da ih praktično izjednači sa radikalnom desnicom, istinskom patologijom društva, nacionalističkom i nasilničkom. Međutim, anarho-sindikalisti, za razliku od ovih drugih, kažu za sebe kako učestvuju u socijalnim i po-

litičkim protestima, kako su bili na protestima 5. oktobra, kako su organizovali studentske proteste 2006. i 2007. geje paradu, kako podržavaju radničke štrajkove, antifašističke proteste... Levičarske grupacije u Srbiji su malobrojne, bez većeg uticaja na društvena gibanja osim možda na studentska, bez zabeležene agresije i nasilja u akcijama, na protiv. Zapravo, nije poznato da radikalna levica kod nas uopšte postoji, osim ako je neko ne izmisli, neko kome to odgovara, makar to bila i sama radikalna desnica.

×
IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

LICE MESTA I POSLEDICE: "Napadnuti" prozor na zgradi grčke ambasade

protesta održanih 21. februara 2008. godine nakon proglašenja nezavisnosti Kosova, zapaljena je Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Beogradu. Zgrada ambasade je znatno oštećena požarom, dok je jedan od napadača tom prilikom izgubio život. Jedini učesnik ovog napada koji se našao na optuženičkoj klupi tereti se za izvršenje teškog dela protiv opšte sigurnosti.

ODAKLE DUVA VETAR: Za delo terorizma niko nije optužen ni kada su gađane slovenačka ambasada, hrvatska, bosanska, britanska, nemačka, i to u organizovanoj akciji

Zvaćemo mi vas

U poslednjih nekoliko meseci dve kompanije dobile su licence za pružanje usluga fiksne telefonije, pa bi uskoro mogle da nas iznenade primamljive ponude

MADA JE MONOPOL Telekom Srbija u oblasti fiksne telefonije zvanično prestao da važi pre pet godina, prvi konkurent u ovoj oblasti još nije počeo sa radom, ali bi to moglo da se desi već za nekoliko meseci. To, međutim, nije kompanija Telenor, koja je prošle nedelje dobila licencu za fiksnu telefoniju. Druga licenca je zapravo dodeljena još u leto 2009, ali što zbog drugačije tehnologije, što zbog trenutka kada je dodeljena, uglavnom nije upamćena kao prvi probaj Telekomovog monopola i druga licenca u fiksnoj telefoniji.

Reč je o CDMA tehnologiji, što je zapravo bežična fiksna telefonija, prva koja je uvedena u regionu. Tu tehnologiju najpre je isprobao Telekom Srbija zahvaljujući probnoj licenci. Njihove CDMA telefone je u junu, kada je Telekom zajedno sa kompanijom Medija vorks dobio licencu, već imalo oko 30.000 korisnika, koji iz raznih razloga nisu imali fiksni telefon. Telekom je uvođenje priključka naplaćivao od 10.000 do 12.000 dinara.

Slobodan Đinović, direktor kompanije Medija vorks, koja je nosilac druge CDMA licence, u razgovoru za "Vreme" objašnjava da je ono što su dobili od RATEL-a zapravo dozvola koja uslovljava ovu kompaniju da uslugu fiksne telefonije pruža putem CDMA tehnologije. Kompanija je uz to dobila i svoju numeraciju – 011/41 i još četiri brojkice. "Mi u ovom momentu pravimo infrastrukturu koja će nam omogućiti da ponudimo i tu i druge telekomunikacione usluge", navodi Đinović.

Uprošćeno, CDMA ima dosta zajedničkih karakteristika sa mobilnom telefonijom: sistem se takođe sastoji od baznih stanica, a do korisnika se dolazi radio-uređajima preko kojih se ostvaruje veza. Osnovna razlika između CDMA i mobilne telefonije je, objašnjava Đinović, što prva radi na duplo nižoj frekvenciji (400 MHz) i ima mnogo veće i bolje rasprostiranje signala. Niža frekvencija, dodaje, znači da njihovi uređaji mogu da rade i zrače mnogo manjom snagom. Osim toga, CDMA omogućava da se sa manjim brojem baznih stanica pokrije mnogo više korisnika. "Kada smo testirali sistem,

postavili smo dve bazne stanice na teritoriji Beograda i imali smo konekcije u celom gradu. Neki inženjeri telekomunikacija kažu da na praznoj mreži sve radi, ali mi smo u suštini ostvarili mnogo veću penetraciju nego što je to bio slučaj kod drugih tehnologija", dodaje on.

RATEL: Otvaranje ponude za licencu fiksne telekomunikacione mreže i usluge na teritoriji Srbije

BITKA ZA KORISNIKE: Pojedini stručnjaci smatraju da je CDMA tehnologija koja bi, zahvaljujući pomenutim karakteristikama prevashodno trebalo da koristi onima koji žive u ruralnim oblastima i do kojih još nisu stigli telefonski kablovi. No, Đinović navodi da to nije tačno i da je CDMA telekomunikacioni sistem koji se u poslednje vreme najviše razvija – sada omogućava značajno veće brzine protoka informacija. "To zapravo nije bitka za fiksnu telefoniju. Ona svuda u svetu beleži pad prihoda. To je bitka za pristupnu mrežu ka krajnjem korisniku – kako da vam prodam neku uslugu, a da ne moram da koristim Telekomovu infrastrukturu i da plaćam nekom posredniku u tom lancu deo onoga što naplatim od korisnika", kaže Đinović. Svakako, Medija vorks će postavljati svoju mrežu i u takvim oblastima gde nema ekonomskog interesa, jer je to i njihova obaveza. "Već sada imamo veći broj poziva ljudi

iz nekih udaljenih mesta, uglavnom sa sela. Oni nam daju liste korisnika koji su spremni da kupe servis samo ako možemo da dođemo", kaže Đinović. Broj korisnika zainteresovanih za CDMA u jednom kraju jeste važan, kaže, ali će kompanija sigurno u nekim regionima imati gubitke jer neće imati do-

voljan broj korisnika koji će opravdati kratkoročnu investiciju u postavljanje mreže.

Tržišna utakmica neće se igrati na polju cena i prisutnosti, već usluga koje bi trebalo da budu interesantne, fleksibilne, i mnogo drugačiji nego danas, dodaje naš sagovornik. Medija vorks trenutno privodi kraju poslove i trebalo bi da u vrlo kratkom periodu pokrene servis fiksne telefonije, ali će uz to nuditi i ostale vrste telekomunikacionih usluga, uključujući i internet. Zapravo, pokušaću da u paketima ponude objedinjene usluge za koje će korisnici plaćati pretplatu, a u Medija vorksu smatraju da će se to korisnicima isplatiti, jer će sada i fiksni operatori morati da se takmiče i nude više, a traže manje.

BLAGODETI: Korisnici upravo to i očekuju. Setimo se ulaska prvog, pa onda i drugog konkurenta na tržište mobilne telefonije, kada je potpuno prevaziđen i poslednji

ostatak monopolske filozofije poslovanja, i cene usluga su naglo počele da padaju. Tako smo sada došli u situaciju da dva korisnika kompanije VIP, koja je nedavno objavila da je osvojila oko 12 odsto srpskog tržišta, mogu zauvek besplatno da razgovaraju između sebe.

dinog segmenta tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji koji još nije liberalizovan". RATEL je dodao i da "u susednim zemljama novi operatori fiksne telefonije ulaze na tržište na osnovu odobrenja, a ne licenci, kao što je predviđeno i novim regulatornim okvirom, kao i, "da bi novi fiksni operator mogao da pruži očekivani nivo usluga, pre svega usluga širokopojasnog pristupa u skladu sa Strategijom i akcionim planom za razvoj širokopojasnog pristupa do 2012, moraće da uloži znatna sredstva u telekomunikacionu infrastrukturu".

Odmah po dodeli iz Telenora su saopštili da su zadovoljni, a iz Telekom Srbija za uz-

bora operatora i raznovrsnoj ponudi, ali i da će Telekom Srbija ostati lider na tržištu. I na kraju, u Telekomovom saopštenju izražava se zadovoljstvo što je "dvogodišnje insistiranje (te) kompanije da se liberalizuje tržište fiksne telefonije urodilo plodom".

JOŠ PONUDA: Kako bilo, mada je još prilično rano za razgovor o detaljima, od Telenora smo dobili nekoliko informacija o tome šta će uslediti. Na pitanje kako će sada teći pripreme za ulazak u novi posao, u ovoj kompaniji nam je rečeno da "budućnost ove licence u velikoj meri zavisi od toga da li i kakav dogovor će postići sa Telekomom Srbija o korišćenju njihove infrastrukture, a nadalje i od obezbeđivanja prava prolaska na teritoriji cele države, na primer, duž nacionalnih putnih pravaca, kako bismo mogli da gradimo i ulažemo u sopstvenu infrastrukturu". Licenca je samo dozvola za rad, glavna ulaganja tek dolaze, rečeno nam je u Telenoru, koji ima obavezu da počne da pruža uslugu u roku od godinu dana.

Telenor će, kao i Medija vorks, uglavnom nuditi pakete usluga. "Ključna prednost će biti to što će pristup širokopojasnom internetu brže biti dostupan većem broju građana. Građani će moći da od svog izabranog operatora dobiju objedinjen paket svih telekomunikacionih usluga koje ispunjavaju njihove potrebe – fiksnu i mobilnu telefoniju, pristup širokopojasnom internetu, kao i razne druge servise. Telenor će nuditi usluge za sve segmente korisnika, kao i u mobilnoj telefoniji", objasnili su iz Telenora.

Mada ovih nekoliko licenci i kompanija u igri sada već liči na konkurenciju i slobodno tržište, pojedini analitičari ocenjuju da to nije dovoljno, i da će Telenor biti u neravnopravnom položaju, a situaciju bi dodatno mogao da oteža pregovor oko korišćenja Telekomove infrastrukture.

Niko nije rekao da će ići lako, ali ulazak Medija vorksa i Telenora na tržište fiksne telefonije zaista je velika stvar. Podsetimo da samo u Beogradu postoji oko 40.000 dvojničkih linija, a da se ne zna broj građana Srbije koji su još pre mnogo godina poslali zahtev za uvođenje fiksne linije. Odgovoreno im je da nema potrebe da ubuduće zahtev obnavljaju, već da će, kad se stvore uslovi, biti kontaktirani. Činjenica je i da je Telekom u ogromnoj prednosti u odnosu na druge dve kompanije i da je moguće da će nas upravo njegove nove ponude najpre i najviše iznenaditi.

×

MARIJA VIDIĆ

PRVI DRUGI OPERATER:
Slobodan Đinović, direktor Medija vorksa

Prošle nedelje Telenoru je dodeljena treća licenca fiksne telefonije. To je jedina kompanija koja je dostavila ponudu za dobijanje licence, mada su dokumentaciju za učešće na tenderu otkupili i VIP mobajl, Kerseko trejding limited sa Kipra, i srpsko-američka kompanija Konsing grupa. Još neke su bile zainteresovane, ali je jedan od uslova za učešće na tenderu bio da kompanija ima više od milion telekomunikacionih pretplatnika, što ih je eliminisalo. Osim toga, uslovi tendera dodatno su kritikovani jer nije unapred bila određena cena koju će nosilac druge licence plaćati za korišćenje Telekomove infrastrukture.

Telenor je na tenderu ponudio 1.050.000 evra za licencu, koja će im, kako su najavili u RATEL-u, biti uručena sredinom februara. RATEL je saopštio da se pri odluci o dodeli licence rukovodio neophodnošću uvođenja konkurencije u sektor fiksne telefonije, "je-

>> "TO JE BITKA ZA PRISTUPNU MREŽU KA KRAJNEM KORISNIKU – KAKO DA VAM PRODAM NEKU USLUGU, A DA NE MORAM DA KORISTIM TELEKOMOVU INFRASTRUKTURU I PLAĆAM POSREDNIKU"

vrat su odgovorili da im je veoma drago što je Telenor dobio licencu i da im "iskustvo sa tržišta mobilne telefonije govori da je reč o respektabilnom i snažnom, ali korektnom konkurentu". Kompanija je poručila građanima da smatra kako će korisnici, kao i u mobilnoj telefoniji, uživati u mogućnosti iz-

Žurba bez obaveštenja

Dok radnici u mnogim drugim firmama poništavanje privatizacije dočekuju sa odobravanjem, sindikat ABS Minel Elektrogradnja je 23. januara Agenciji za privatizaciju uputio pismo u kome se navodi da je vest o poništenju privatizacije uznemirila sve zaposlene

USRED POPLAVE VESTI o radničkim štrajkovima u privatizovanim firmama i rasprava da li su bile loše privatizacije ili firme koje su privatizovane, Agencija za privatizaciju je 22. januara saopštila da je Komisija za preduzimanje mera po izvršenoj kontroli ugovora o prodaji kapitala raskinula 18 kupoprodajnih ugovora. Kako je navela Agencija, ugovori su raskinuti zbog neodržavanja kontinuiteta poslovanja, nepoštovanja socijalnog i investicionog programa, a najveći broj ugovora raskinut je zbog neplaćanja dospelih rata ugovorene cene.

Raskinuti su ugovori o privatizaciji novinsko-izdavačkih javnih preduzeća "Kikinda" i "Pančevac", hotela "Prag" u Beogradu i hotela Palas u Jagodini, preduzeća Budimka iz Požege, Novi kolektiv iz Beograda, Industrija metalnih konstrukcija – IMK iz Beograda, "Tisa" iz Novog Kneževca, PTT Ugostiteljstvo iz Beograda... Javnost se bavila i poznatim imenima među 18 vlasnika tih preduzeća, među kojima su Milomir Joksimović zvan Miša Omega, Dušan Stupar, bivši načelnik Centra državne bezbednosti za Beograd, Nenad Rončević, član novosadskog DSS-a...

Vlasnici tih preduzeća uglavnom se do sada nisu oglasili u javnosti. Izuzetak je ABS Minel Nenada Popovića, potpredsednika DSS-a, u čijem sastavu je i kompanija ABS Minel Elektrogradnja, čiju je privatizaciju Agencija takođe poništila. Ono po čemu je situacija u kompaniji ABS Minel Elektrogradnja specifična jeste i reagovanje zaposlenih. Dok radnici u mnogim drugim firmama poništavanje privatizacije dočekuju sa odobravanjem, sindikat ove firme je Agenciji za privatizaciju uputio pismo u kome se navodi da je vest o poništenju privatizacije uznemirila sve zaposlene. U pismu se kaže da se svi uslovi iz ugovora ispunjavaju u potpunosti, da je uplaćeno svih pet rata, realizovan plan investiranja, ispunjene obaveze iz socijalnog programa, da se firma bavi izgradnjom dalekovoda kao i ranije, i da svi zaposleni primaju plate redovno i bez

kašnjenja. Navodi se i da su zaposleni iskazali pozitivno mišljenje o vlasniku u više navrata kada je Agencija za privatizaciju vršila kontrolu, da se radnici boje za svoju egzistenciju, pitaju ko će im isplaćivati plate i šta će biti sa firmom. Pismo se završava molbom Agenciji da preispita opravdanost i sagleda sve posledice koje mogu nastati sprovođenjem odluke o raskidanju ugovora, i da preduzme sve što je u njenoj moći da do raskidanja ugovora ne dođe.

Kompanija ABS Minel izdala je saopštenje u kome zahteva od Agencije za privatizaciju da poništi odluku o raskidu kupoprodajnog ugovora jer je takva odluka, kako kompanija navodi, doneta nezakonito, "pošto je Agencija za privatizaciju prekršila odredbe kupoprodajnog ugovora". U saopštenju se kaže da je, saglasno tačkama 7.1.4. i 8.2. u ugovoru, Agencija bila dužna da pre donošenja odluke o raskidu o tome pismeno obavesti kompaniju. U tim tačkama se navodi da Agencija može da raskine ugovor samo "ukoliko se ne plati bilo koja od dospelih rata, a kompanija se ne odazove na zahtev Agencije da u roku od osam dana od dana prijema obaveštenja, uplati sve preostale rate", a da kompanija nikada nije dobila bilo kakvo obaveštenje od Agencije o njenim namjerama da ugovor raskine.

U saopštenju se navodi i "predistorija" celog slučaja i kaže se da je Minel Elektrogradnja kupljena 2005. godine za 3.022.938 evra, kao i da je ta suma trebalo da bude plaćena u šest godišnjih rata. Prve četiri rate su plaćene na vreme, a kompanija je, s obzirom na posledice svetske ekonomske krize, zatražila i dobila produženje uplate pete rate do 16. januara. Kompanija je 12. januara uputila Agenciji još jednu molbu za produženje roka plaćanja, što je, kako se kaže u saopštenju, u skladu sa Zakonom o privatizaciji, ali nikakav odgovor od Agencije nije stigao, iako je to po ugovoru bila njena obaveza. Zato je 22. januara uplaćena i peta rata u iznosu od 503.823 evra, o čemu je odmah posle uplate dostavljeno obaveštenje i odgovarajući dokaz Agenciji, ali je istog dana u medijima objavljeno da je Agencija donela odluku o raskidu privatizacionog ugovora. U saopštenju se takođe kaže i da se uplaćeni novac za petu ratu sada nalazi na računu Agencije za privatizaciju, uz napomenu da su predstavnici kompanije, u potrazi za odgovorima, pokušali da stupe u kontakt sa predstavnicima Agencije, ali da su im ti pokušaji ostali bez uspeha.

Televizija B92 je objavila da je u Agenciji za privatizaciju rečeno da su neki od klijenata, poput vlasnika ABS holdinga Nenada Popovića, pokušali naknadno da uplate obaveze tek kada je Agencija donela odluku o raskidanju ugovora, ali da to neće prihvatiti, već da sva imovina tih preduzeća pripada Akcijskom fondu, kao i da je Agencija odlučila "da se čvrsto drži zakona". U Agenciji veruju da će ABS Minel Elektrogradnju lako prodati drugom kupcu.

Iz Minela poručuju da su zapanjeni činjenicom da neko u vreme kada država kao jedan od najvažnijih ciljeva proglašava očuvanje radnih mesta želi da uništenjem Minel Elektrogradnje ostavi sto radnika bez posla, i to zbog kašnjenja rate od šest dana. "Očekujemo da će u što kraćem roku biti organizovan sastanak predstavnika kompanije ABS Minel sa predstavnicima Agencije za privatizaciju na kojem će svi nesporazumi biti razjašnjeni", kaže se u saopštenju, i izražava spremnost da kompanija unapred uplati i poslednju, šestu ratu kako bi ABS Minel Elektrogradnja nastavila nesmetano i normalno da radi. U suprotnom, poručuju iz Minela, potražiće zaštitu pred nadležnim sudovima, domaćim i međunarodnim institucijama.

M. TURUDIĆ

TREĆA SMRT S. M.

Vojvodina je efikasno očišćena od bar onih najotrovnijih naplavina
toksične jeseni 1988, i to je nedvosmisleno dobra vest

Sećate li se Užičke republike, "jedine slobodne teritorije na tlu porobljene Evrope"? Držala se časno i hrabro neko vreme u obruču mrskih zavojevača i domaćih izdajnika, a onda je, jadna, posustala... Nema veze, izgubili smo bitku, ali smo dobili rat!

Asocijacija je krajnje neobavezna i ne treba je shvatiti drugačije nego kao (neumesnu?) šalu, ali ovih dana prisustvujemo jednom ne manje zanimljivom fenomenu: padu minijaturne, ama drčne *Odžačke republike*, koji je ujedno i *kraj jedne epohe*. Naime, možda nije preterano reći da je predstojeća promena vlasti u Odžacima nešto kao simbolički *treća i poslednja smrt Slobodana Miloševića*; prva je bio njegov odlazak sa vlasti (te jednosmerni helikopterski izlet u Hag, via Tuzla), druga je bila fizički nestanak, a treća je konačan pad njegovog poslednjeg, ma koliko naizgled "beznačajnog" uporišta... Ili barem poslednjeg u Vojvodini, što je takođe stvar od velikog simboličkog značaja, jer je S. M. upravo na temi ko bajagi *odmetnute* Vojvodine (naravno, uz Kosovo) svojevremeno i osvojio vlast i zadobio titulu izvikanog Mesije Polusveta.

Ali čekaj, Pančiću, nisu li socijalisti, dakle "njegovi", Miloševići, pravi pobednici ovih izbora, utoliko što su na vlasti bili do sada (kao pratilja radikala), a na vlasti će biti i od sada (kao pratilja demokrata)? Hja, tako to *formalno* izgleda, ali stvar je u tome – kako god to izgledalo prokletim zloпамtilima poput ovoga koji ovu rubriku piše, te većine onih koji je čitaju – da ovi sadašnji socijalisti u praksi nešto baš i nisu naročito "njegovi"; radikali su to *supstancijalno* kudikamo više, pa čak i deesesovci. Nije li to bilo jasno još onomad kada je Milošević iz sheveningenske čelije pozvao da se glasa za Šešelja (a ne mučenog Živojinović Batu), a kamoli sada, kada su dačićevci više nego otvoreno *preverili*, slizavši se sa žutim, zelenim, šućmurastim i ko zna sve kakvim izdajnicima, plaćenicima, soroševcima, snagama haosa i bezumlja, i kako ih je već sve nazivao požarevački mastiljar, srećno rasterećen od pameti i skrupula?

Okej, ako je pobeda demokrata & co. u poslednjoj, odžačkoj *enklavi* kraj jedne epohe, šta je bio njen početak? Hm, ko zna zašto, na pamet mi pada nekakav davni novinski tekst o nepismenosti u SFRJ. Beše negde sredina osamdesetih, najviše dve-tri godine pred "godine raspleta" koje će naplaviti Miloševića i kojekakav pridruženi mu šljam u naše živote. Uz tekst je bila priložena mapa rahmetli Juge: opštine sa najvišim procentom nepismenih bile su označene najtamnijom bojom, one s nešto nižim procentom malo svetlije, i tako sve do onih u kojima je nepismenost odraslog stanovništva bila ispod deset odsto, a koje su bile – bele. Uz tek nekoliko izuzetaka, cela se Vojvodina veselo belela – jedva joj je i Slovenija parirala – što me je, sećam se dobro, ispunjavalo nekim smešnim ponosom, kao da je to moja lična zasluga...

Zašto vam ovo pričam? Nekoliko godina kasnije, zapanjeno ću usta-

noviti, u čuvenoj "antibirokratskoj revoluciji" redom će se najviše istaći baš one opštine (i odžačka među njima) koje su jedine u Vojvodini *odskakale* procentom nepismenih... Iz nekog razloga, srpski je "maspok" – mada su mu inspiratori i ideolozi, dakako, intelektualci, što partijski, što "otpadnički" – naročito privlačio beslovesne i neprosvećene, što će mu ostati trajno obeležje. I tako će to pretražiti kroz cele devedesete, pa bogme i poduboko u dvadeset i prvi vek, godinama nakon pada režima onomad izvikanog (i) na sokacima zaturenijih bačkih i banatskih palanki. Ako intelektualci tvrdo glavo neguju svoje zablude – i onda kada im je već savršeno jasno da su zablude – iz neke neprogutljive povređene sujete, onda ih oni slabopismeni i socijalno deprivilegovani neguju iz nekog očajničkog inata. Što se na kraju, dakako, svede na jedno te isto.

Šta su ta manje ili više zapuštena mesta, te oaze relativnog siromaštva i znatno manje relativne zatucanosti, te svakojakih (stvarnih ili iskonstruisanih) istorijskih resantimana, uopšte imala od svega toga? Isto što i svi drugi, budite bez brige: propast, bedu, nevolju. Ništa se svi ti ustanički vrbasi, kovini, odžaci, bačke palanke, nove pazove i ostali nisu ovajčili od sveopšte nesreće. Jedino što njihovu lokalnu Tihu Većinu donekle razlikuje od bilo koje druge u bilo kojem drugom mestu u Srbiji (uključujući i naše drugorazredne, pretežno bezrazložno umišljene metropole poput Beograda i Novog Sada), jeste to što je bila upornija u *očajničkoj odbrani jedne strašne iluzije*. Zato su "stari" socijalisti, večiti šešeljevci i slična zonosumračna ekipa tamo najduže o(p)stajali na vlasti. E, sada je i s tim gotovo. Vojvodina je efikasno očišćena od bar onih najotrovnijih naplavina toksične jeseni 1988, i to je nedvosmisleno dobra vest. Uzgred, nije da me se tiču unutardemokratski odnosi, ali fakat je da Bojan Tiha Voda Pajtić nakon takoreći nadrealne serije pobeda DS-a u svakom, pa i najprašnjavijem bačkom, sremskom i banatskom šoru ima svako pravo da ulazeći u partijsko sedište u Krunskoj već s vrata dovikne svima koje zatekne: alo, gde ste, miševi?! Naravno, on to neće uraditi; i bez toga mu je jasno da je na sebe privukao svakojake gromove i munje, i da raste broj (i rang, i uticaj...) onih koji svake noći sanjaju kako ga šalju na kadrovski ahiret onim što bi se moglo nazvati političkom *friendly fire*.

Okej, i Odžaci su, eto, *oslobođeni*, čime je napokon zatvorena jedna mračna knjižurina istorije. Šta sad sledi, procvat, renesansa? Ma jok, tek puko truckavo taljiganje, uz povremena neprijatna zastajkivanja. Isto, dakle, što imamo i svi mi ostali, od Preševa do Kelebije. Pa dobro, je li onda sve to vredelo truda? Pravo pitanje, ali dobrih dvadeset godina okasnelo: da su onomad oni pismeniji bili glasniji, hrabriji i svesniji, a nepismeniji smerno ostali kod kuće – kao u nekim drugim zemljama, približno u isto vreme – bogme bi se druge pesme ovde danas pevale. I u Odžacima, a i znatno šire...

“To ništa nije moje. Kad umrem, to sigurno neću da nosim sa sobom u grob! Ostaće sve gde je i sada!”

VASILIJE
KAČAVENDA,
vladika
zvorničko-
tuzlanski,
o bogatstvu
kojim je
okružen
("Press")

Emir Kusturica,

reditelj, "oduševljen je nagradom za širenje i učvršćivanje jedinstva pravoslavnih naroda 'Aleksij Drugi', koju mu je u Moskvi uručio ruski patrijarh Kiril", a koju je dobio

i Tom Henks: "Veoma sam se iznenadio što je Henks bio u užem izboru za nagradu, jer nisam znao da je pravoslavac! Veoma sam ponosan i zahvalan svima koji smatraju da sam zaslužio nagradu. Dodele ovakvih nagrada uvek podstaknu razmišljanja o nekom panslavizmu i okupljanju svih pravoslavnih naroda. Uvek kad se spomene pravoslavlje i Sloveni, mi Srbi vidimo takvu ideju. Međutim, danas je teško spojiti dva pravoslavca u jednom fudbalskom timu koji će se složiti, a kamoli tolike narode."

Kad se vraća u Srbiju: "Neću se vraćati odmah, jer me očekuje proslava nagrade. Koliko znam, tim povodom priprema se neka svečanost u Ambasadi Srbije. Eto prilike da i ja vidim našu ambasadu u Moskvi, koju nikad nisam posetio."

O čemu je razgovarao sa rusim predsednikom: "Razgovarali smo o umetnosti, filmu i sličnim stvarima. Komunicirali smo na ruskom jeziku koji ja, eto, pomalo govorim. Medvedev je ostavio pozitivan utisak na mene."

O Dostojevskom: "U delima velikog Dostojevskog nalazio sam mnoga rešenja za neke svoje profesionalne probleme i dileme. Ono što me je privuklo Fjodoru Mihailoviču je religiozni aspekt njegovih dela. Sve to imalo je veliki uticaj na način na koji sam doživljavao veru i na koji sam je, kasnije, provodio. Bio mi je uzor i inspiracija u tome. U ovom trenutku osećam se kao Dostojevski!" ("Press")

Natalija Šoša,

atraktivna Srпкиnja, alias Natali Tanu, godinama živi u Grčkoj, gde je, osim kao top-model, poznata i kao pevačica, nije zaboravila na otadžbinu: "Zaljubljena sam u Vladu Georgieva i to je jedini pevač čiju karijeru pomno pratim. Non-stop gledam na Jutjubu njegove spotove i on i njegova muzika me podsećaju na savršenstvo. Obožavam ga, luda sam za njim i svaki put kad čujem njegove pesme plače mi

se. On je savršen. Sviđa mi se i kao muškarac. Ma, sve mi se kod njega sviđa. Volim i Bregovića, koga sam upoznala prošlog leta u Santoriniju. Bio je u vili do nas i čim je saznao da smo iz Srbije, oduševio se. Bili smo sa Božidarom Đelićem na njegovom koncertu. Goran je super lik. I Đelić je super, totalno je zabavan i pun je energije. Non-stop smo đuskali." ("Press")

Maja Nikolić

pevačica i skandal majstor, otkriva svoju drugu stranu: "Nedeljna jutra sa sinovima obavezno provodim na liturgiji. Ja sam jedna sasvim obična mama koja se trudi da svaki slobodni trenutak posveti deci. Uživamo zajedno u igri, parkovima, bioskopu, u igraonici. Ne mislim da moja deca treba da se osećaju drugačije u odnosu na onu koja žive s oba roditelja, ali sam sigurna da im treba duplo više pažnje, ljubavi i nežnosti nego drugoj. To im pružamo i ja, baka, njihovi očevi. Moj Novak sam odlučuje o tome kada će posetiti svog oca koji živi u Crnoj Gori i kad god poželi da ide tamo, ispratim ga na avion. ("Ilustrovan politika")

Hallo,

magazin o "poznatima", omogućio je široj javnosti da prisustvuje "proslavi krsne slave porodice Karić Svetog Jovana", gde se skupila "skoro" cela familija, ambasadori, estrada i mnogi drugi: "Po principu švedskog stola, gosti su se služili hladnim i toplim predjelima, među kojima su bili razni gastronomski izazovi. Osim predjela, specijaliteta od plodova mora, na švedskom stolu su se našle pljeskavice sa bademom, razne vrste rižota, punjene lignje, gambori, kao i nekoliko vrsta ribe.

Posle bogatog izbora slanih jela, gosti su se sladili dezertima, među kojima su bile baklave i veliki broj sitnih kolača. Slavlje je potrajalo do kasno u noć. Uz druženje, na prijatnoj svečanosti većina gostiju je ostala do sitnih sati. Posle ponoći, kada su sa slave otišli ambasadori i stariji gosti, mlađe zvanice su se vesile uz hitove zabavne i narodne muzike. Mnogi su igrali. Brojni gosti, opijeni dobrom atmosferom, razišli su se tek oko četiri ujutru." ("Hallo")

Mira Marković,

lice sa interpolove poternice, predsednica Jugoslovenske levice, supruga pokojnog Miloševića, o nestanku svoje partije iz registra: "Još pre nekoliko godina sam shvatila da će JUL doživeti sudbinu Jugoslavije, levice u našoj zemlji i u Evropi, velikih ideja o pravdi i slobodi, kosmopolitizma i univerzalizma. Nemojte zaključiti iz ovoga da sam pesimista. U istorijskom smislu sam optimista. Budućnost će pripasti boljoj strani sveta, ali ta strana sveta treba da je pametnija nego što je bila, mnogo obrazovanija, hrabrija nego što je sada i solidarna kako nikad nije bila. Naravno, i otporna na malograđansku uskogrudost, pohlepu, zavistljivost..."

O sudbini JUL-a: "Organizacija je prestala da postoji posle akcije 'Sablja'. Posle toga JUL nije bio aktivan. Javnosti nije bila poznata ni aktivnost članstva, ni aktivnost rukovodstva. Nisam bila u kontaktu ni sa kim iz partije godinama. Moj prošlogodišnji pokušaj da dođem do sastava Glavnog odbora i Direkcije nije doneo rezultat. Pretpostavljam zato što ta partijska tela ne postoje." ("Kurir")

Goran Bregović,

muzičar, angažovan da komponuje pesmu za Evrosong, kaže da nema recepta za pobjedničku pesmu: "Prošle godine je, recimo, pobjedio klasični norveški narodnjak. Ove godine će i Srbija imati narodnjak. Da sam na mestu uredništva Radio-televizije Srbije, i sam bih izabrao sebe, ne zato što sam najbolji, već zato što sam statistički dobar. Ima onih koji smatraju da je to što radimo odlično, a ima i onih koji misle suprotno, ali imam dobar utisak. Voleo bih da uđem u finale. Bilo bi lepo da se ne sramotimo. Valjda nećemo. Ne možemo svake godine da dovedemo Evroviziju u Beograd, ali je bitno da se ne obrukamo." ("Halo")

Goga Sekulić,

pevačica, možda će se prijaviti kao kandidat Švajcarske na Evrosongu: "Pošto sam državljanka Švajcarske, volela bih da se prijavim za njihov Evrosong. Marina Tucaković i Kiki Lesendrić su mi uradili sjajnu pesmu na čak četiri jezika. Ne znam samo da li ću zbog brojnih obaveza oko snimanja novog albuma uspeti u tome. Ukoliko to ne učinim ove godine, svakako ću naredne."

Indira Radić,

pevačica takođe, popularna u Bugarskoj, u štampi se pominje kao mogući kandidat za bugarskog predstavnika na Evrosongu: "Zaista ne znam kako je to uopšte došlo do medija, kada je reč o nezvaničnim kontaktima. Tačno je da sam na tu temu još ranije razgovarala sa svojim poznanicima iz bugarskih muzičkih krugova, koji su me ubeđivali da bih zbog svojih mnogobrojnih fanova pobedila na njihovom nacionalnom takmičenju." ("Press")

Marijana Mateus,

ovoga puta "atraktivna modna dizajnerka", otkriva u čemu je tajna dobrog odnosa sa nekadašnjim partnerima: "Nemam nikakav problem sa njihovim poslovnim uslovima ili partnerkama. Lepo nam je kad smo na okupu: i Miodrag i Lotar i moja deca. Šalimo se i smejemo. Svi smo tu jedni za druge. Sa svim muškarcima sa kojima sam delila emocije, bilo da je to bio samo fleš, bezazleni flert, zaljubljenost ili duboka veza, ostala sam u odličnim odnosima."

Kako je sredila odnose sa bivšim suprugom Lotarom Mateusom: "Bilo je trenutaka kada sam bila razočarana u njega i nije bilo prijatno. To je normalno, pošto sam želela svoj, a on svoj deo kolača, ali smo se vrlo brzo dogovorili. Dva sastanka sa advokatom bila su dovoljna da dođemo do kompromisnog rešenja."

Kako to funkcioniše u praksi: "Prošlog leta je Lotar sa njima bio u Budvi, pa su zajedno sa mojim prvim mužem izašli na večeru. Mi se svi odlično slažemo. Božić sam provela sa svojom decom, njihovim ocem i njegovom devojkom Mijom."

Da li to možda smeta Lotarovo novoj supruzi: "Naravno da smeta, ali mene ne zanima šta je bilo među njima. On to sam mora da raščisti. Bila sam protiv tog braka, jer sam znala da ne može da uspe, pre svega zbog velike razlike u godinama, a zatim i različitih interesa i pogleda na svet, ali Lotar uvek sledi svoje srce i drugačije nije mogao. I to je pošteno. Mogli smo da se ne razvedemo, da svako vodi svoj život i da imamo ovako lep odnos." ("Gloria")

grafički centar vreme

Od 1992
godine brinemo
o grafičkom izgledu
nedeljnika Vreme

• grafički dizajn • priprema za
šampu • skeniranje i obrada
fotografija • osvetljavanje grafičkih
filmova • štampa na laserskom
šampaču **u boji** • postavljanje,
instalacija i organizacija DTP
sistema • konsalting u oblasti šampe
i pripreme za šampu • instaliranje i
umrežavanje kompjutera • izrada
baza podataka • web dizajn i web baze
podataka • arhiviranje podataka...

PROPUŠTENA PREKRETNICA

Piši o najvećem sisaru koga u zemlji tj. moru izlazećeg sunca ribari sitnosopstvenički istrebljuju: oni ti usled jezičke barijere i časovne razlike neće to uzeti za zlo

Od Nove godine trebalo je da otpočnem novi život: radni dan je u mom slučaju pleonazam, radim i nedeljom, dok ljudi idu u crkvu, ja šinterišem po internetu (šinternetu, zašto ne) tražeći materijal za svoje odveć razgranato stvaralaštvo, ali je zamysel broj jedan bio da dan otpočnem ranije: posle jutarnje šetnje za kompjuterom sam od devet do pet. Drugo: ostavljanje stvari na za njih određeno, logično i shodno tome lako pamtljivo mesto, kako ne bi svakog bogovet. dana dvadeset minuta tražio naočare, mobilni, ključeve.

2.a) Na skrovito mesto, ali kojeg bih u podne u ponoć mogao da se setim, pohraniti sve passworde, pinove, lozinke, na skype sam već nekoliko puta zaboravljao šifru, polovinu kartica ne mogu da koristim na bankomatima, od jedine ustanove koja je me je uvrstila u IO dobio sam mobilni (i uzeo ga! protivno ličnom kategoričkom imperativu da nikome ne treba dati službeni mobilni, službeni auto niti bilo šta što čovek može sam da kupi) koji me svaki put pita za pin pa tražim cedulju na kojoj to piše...

3. Surovi embargo na kupovinu bilo kog odevnog predmeta ili pribora za pisanje. Imam nekoliko kubika tekstila još očuvanog i koji bi nekome valjda mogao da posluži a meni je čist teret. 3.a) kurtalisati se silesije: peroreza, ručnih satova, olovaka, bater lampi, kompasa i sl. paravojnih igračaka.

4. U novoj godini nema zameranja više nijednoj javnoj ličnosti ili ustanovi, pa zar ne znam koje su stvari za moje sugrađane svetinja, tabu! Dosad sam i sve malobrojnijim prijateljima išao na živce: – Čoveče, ti kao da ne voliš Teslu!... – Pa naravno da ga ne volim, tog kicoša nisam ni poznavao! – Znam, ali opet, takav um!!! Zar ti nije milo što je tvoj sunarodnik toliko zadužio čovečanstvo? – Pa recimo da ga cenim, ali ne više nego Ptolomeja ili Mendeljejeva... – Čekaj, patrijarha mora da si voleo, čuo si kako je bio skroman, nemoj sad i o njemu kao i o Tesli... – “Naravno da ga nisam voleo, kako bih voleo osobu koju ne poznajem? ni za ljude od kojih sam nešto važno dobio, kao što su Gogolj, Maks fon Sidow, Fazbinder, Knut Hamsun, ne znam bih li rekao da ih volim...” – “Ih, sad naprosto teraš inat, reci koja još crkva ima takvog pastira!” – “Znaš šta, ne zanima me kakvu karakteristiku koji pastir ima, ja nemam pastira. – E jesi baksus, ne treba ni da te pitam voliš li ti uopšte Kosovo... – Ne treba da me pitaš, ne volim Kosovo, ljubav prema nekoj apstrakciji ne može niko da mi propiše, kao ni idolopoklonstvo! Ili me pitaš volim li savremenu, konkretnu, lažnu državu Kosovo?! Nema ničeg dosadnijeg od uzrečice “sve, sve, ali Kosovo!”, šta “sve-sve”?! Ne slažem se ni sa tim “sve, sve”, a šta mu dođe to “ali Kosovo” – bog sveti zna!

Lani sam iz čista mira napisao: – Pa zar ti Nadi, skromnoj, simpatičnoj, lepoj, ridoj, ne bi dao stan?! – Naravno da joj ne bih dao,

ni njoj, ni Čaviću, niti bilo kome: besplatne stanove dobijaju svi ili ih ne dobija niko! – A podizanje ugleda Srbije?! – To je tek besmislica, jesu li plivačice koje je Honekerov režim proizveo učinile Istočnu Nemačku ne znam kako uglednom? Je li Nađa Komaneči ubedila svet da je Čaušeskuova Rumunija jedna prostrana, lepo zagrejana fiskulturna sala, sva u kožnim strunjačama i gredama od abonosa? Svak predstavlja samo sebe samog, a čak kad bi nauka i dokazala da je neki pojedinac usput doprineo ugledu zemlje, ne bih mu ja dao ni stan niti nacionalnu penziju!”

Plan je bio da sa sličnim nepodopštinama od Nove godine prestanem, gde god može da se zaobiđe ime, titula, stalež, mesto radnje, sve što bi odavalo na koga ciljам – da se zaobiđe! Neka iskušenija preneo sam kao zelenaška udruga dug iz minulog leta Gospodnjeg: poslanici bi da posle dva ili tri mandata idu u zasluženu penziju, uh, izjasnim li se protiv toga odmah će me – neka deputat ima četvoročlanu porodicu – zamrzeti hiljadu ljudi, među kojima biće i nejači! Uveliko sam već odvratan estradnim umetnicima, piscima i akademikima: država ih tetoši i nagrađuje umesto da ih kao natprosečno okretno specijalno oporezuje ne bi li pomogla mediokritetima koji su stubovi društva, a sami nikako da stanu na zdravu nogu.

Plan život. prekretnice počeo sam da ne sprovodim odmah po Roždestvu Hristovom, hej, pa mogu novi život da otpočnem prvog januara po našem tj. julijanskom kalendaru! Isprazni šifonjere, spremi sobu, sredi fioke, navij sat na pola osam, napravi spisak tema i ljudi koje ćeš u svojoj novoj stvaralačkoj fazi da prečutiš: ako se političari kite Slobinim perjem, da su zaštitnici i jamci Dejtona, ti Ljubomire čuti, makar u sebi mislio da tu laskavu titulu Srbija nije dobila zbog svoje besprekornosti, nego naprotiv! ako državni šofer sa sekretaricom pođe inkognito a službenim naravno kolima na neki fakultet pa usput rastera istražnog sudiju i prozeble forenzičare, ima ko će o tome da razveze, ne moraš ti, i ta sekretarica je nečiji vazal! ako Grci puste “Hej Sloveni” i tako izazovu fras među našim sportistima, ili čuti ili raspali po Grcima! budeš li pisao o hibridu, gnusnom mutantu koga su Slovenci stvorili od delova srpske i hrvatske zastave na kraju ćeš pobrkati je li u naš barjak upisana šahovnica ili je naš grb grubo zloupotrebljen! ako država reklamirajući zalihe vakcine nudi da za socijalnu i zdravstvenu svečanost pelcovanja školske dece roditelji ili staratelji uzmu slobodan dan – pritaji se!

Piši o najvećem sisaru koga u zemlji tj. moru izlazećeg sunca ribari tamane vođeni slepim sitnosopstveničkim interesom: oni ti usled jezičke barijere i časovne razlike neće to uzeti za zlo. x

KRIK KA SUNCU

Nova verzija kultnog mjuzikla "Kosa" i uzvik "Daj nam sunca" na kraju predstave biće sublimacija stavova i ozbiljan krik pobune nove pozorišne generacije, ali i generacije svih mislećih ljudi na ovom svetu

FOTOGRAFIJE: ALEKSANDAR ANDIĆ

Slučaj Berger

“VREME”: Glumite, pevate, igrate... Da li vam je naporno?

SERGEJ TRIFUNOVIĆ: Kako sam? Ne pitajte! Užasno je naporan proces, nisam navikao da jeda-naest sati dnevno probam. Srećom, dobra je atmosfera. Svi ti ljudi koji igraju takozvano pleme, birani su na audiciji i došli su sa velikom željom da budu deo *Kose*. I ta njihova želja i svežina te obavezuju. Oni nemaju “fioke”, nisu glumci sa iskustvom, što nas profesionalce koji igramo s njima tera da budemo istiniti. Ti lako možeš da se dogovoriš sa kolegom da “odglumiš” nešto, ali ovde nema glume. Svaki put, ja kao Berger, osećam da moram da budem istinit. I to je ono što daje svežinu ovoj predstavi.”

Kakav je vaš Berger?

Drugačiji je od filmskog, zajedničko je samo to što je i moj Berger vođa. Ovde je on profesor filozofije sa Harvarda, tu je sa studentima, kolegama i prijateljima koji su skloni promeni, revoluciji, i vrlo su voljni da postojeću situaciju promene na svaki mogući način.

Kako?

Nažalost, u definiciji revolucije piše da je upotreba sile jedini mogući način. Tu sad ima jedan problem, to je i tema naše *Kose*... Znaite onu rečenicu Prvog Među Jednakim Revolucionarima Vladimira Iljiča Uljanova zvanog Lenjin – da revolucija jede svoju decu? Kad ti svrgneš sa vlasti onog s kim nisi zadovoljan i dođeš na njegovo mesto, ti postaneš isti kao on ako ne i gori od njega. To je poenta ove naše priče. Ideju koja se očitava u liku Bergera, istinska ljubav prema čovečanstvu, istinska želja da se pomogne na sve načine, u sekundi pojede ego trip sujeta, što dovodi do neminovnog pada. kako kaže moj čale: nešto se gradi vekovima, a sruši se u dve sekunde. Taj pad je kao pad Kišovog Simona Čudotvorca. Kad se Simon uzdigne iz zemlje, on pada, pada i rasprsnje se u milion komadića. To je slučaj sa našim Bergerom, to je slučaj sa mnogim revolucionarima – jedan od njih je Lenjin, jedan je Staljin, a onaj drugi Josip se izmakao.

Sudeći po probi kojoj smo prisustvovali, ima se utisak da je predstava zajednički rad reditelja, koreografa i glumaca.

Ovaj tekst se praktično pisao sam, mi smo vajali svoje likove. Radilo se po sistemu Living teatra iz sedamdesetih: rečenice koje sam ja izgovarao na probama nalaze se u tekstu. Predstava

je živa stvar, i normalno je što učestvujemo i u rediteljskom delu posla. Ne može glumac ništa da usvoji što se ne lepi na njegovo biće. Ja bar nisam takav glumac, ne pristajem na indikacije koje ne razumem. Teorija da je glumac oruđe u rukama reditelja je propala verovatno istog sekunda kad je i nastala. Ljudi na sceni su nosioci ideje predstave, oni moraju

prvo da je organski dožive i svare da bi mogli da je prenesu. Slepno izvršavanje naređenja ne vodi ničemu – to je takođe jedna od tema naše predstave.

U činjenici da igrate sa bratom, sa Branislavom, moguće je videti marketinški potez – naročito zbog vaše popularnosti.

Nikad nismo igrali zajedno, nikad nismo imali te tripove. Mislim da je Bane idealna podela za Kloda i da sam ja dosta dobra podela za Bergera, i nekako se prirodno desilo da igramo zajedno. Kokan sigurno nije pomislio *ajde da spojimo braću Trifunoviće*, ništa nije konstruisao, jednostavno nas je odabrao.

***Kosa* je kulturno umetničko delo, jedna od najgledanijih i najvažnijih predstava našeg pozorišta. Da li vas to opterećuje?**

Ma, ne, to je bilo toliko davno, davno koliko i Drugi svetski rat. Niko ovde nije opterećen tom *Kosom*. Mi imamo svoju!

Mjuzikl *Kosa* je najsčekivanija pozorišna predstava ove sezone u Beogradu. Od kako je sredinom prošlog oktobra Kokan Mladenović, upravnik Ateljea 212, najavio premijeru *Kose* za početak ove godine, kao da su sve druge predstave ovog grada, prošle i buduće, postale manje privlačne. Ovakva vrsta zainteresovanosti ne iznenađuje i nepotrebno je objašnjavati njene razloge jer verovatno svi znaju kakav je uspeh, odjek i uticaj mjuzikl *Kosa* imao na estetiku i svest ljudi gde god bi se igrao.

Premijera *Kose* održana je na Brodveju, 1968. godine. Autori su Džejms Rado, Džerom Regni (libreto i stihovi) i Džejms Mekdermo (muzika). Deset godina nakon brodvejske premijere, prikazan je >>

istoimeni film u režiji Miloša Formana. Prva beogradska premijera, a ujedno i evropska, bila je 19. maja 1969. godine. Režirali su je Mira Trailović i Zoran Ratković, a igrali su Miša Janketić, Dragan Nikolić, Miodrag Anđrić, Mira Pejić, Branko Milićević Kockica, Jelisaveta Seka Sablić, Nada Blam, Dušan Prelević i mnogi drugi. Prve godine *Kosu* je videlo oko 80.000 ljudi, karte su na crno dostizale neverovatnih tadašnjih 10.000 dinara. Ugašena je po zahtevu Gradskog komiteta SK-a, nakon predstave 3. februara 1973. godine, odigrane pred pitomcima Vojne akademije, jer je ocenjena kao nepodobna. Do tada je na repertoaru bila više od 300 puta. Sledeća beogradska verzija mogla se videti u Sava centru, 1993. godine.

Nova premijera *Kose* biće održana 3. februara, kao što je već rečeno, u Ateljeu 212. Reditelj je Kokan Mladenović, a Mojca Horvat je autor koreografije. Glume, pevaju i igraju Sergej Trifunović, Branislav Trifunović, Gordan Kičić, Jelena Gavrilović, Katarina Žutić, Ivan Jeftović, Dara Džokić, Gorica Popović, Tatjana Bošković, Danijela Vranješ, Sofija Juričin, Feđa Stojanović, Mladen Andrejević, Nenad Ćirić i, kako piše u najavi predstave, najbolji mladi glumci, igrači i pevači iz Srbije izabrani na audiciji u Beogradu i Nišu – ukupno 49 izvođača. Prevodilac i dramaturg je, kao i u prvoj verziji *Kose*, Jovan Ćirilov. Grupa *Vroom* i Milan Nedeljković su autori muzičkih aranžmana, scenograf je Marija Kalabić, a kostimograf

Kokan Mladenović, reditelj

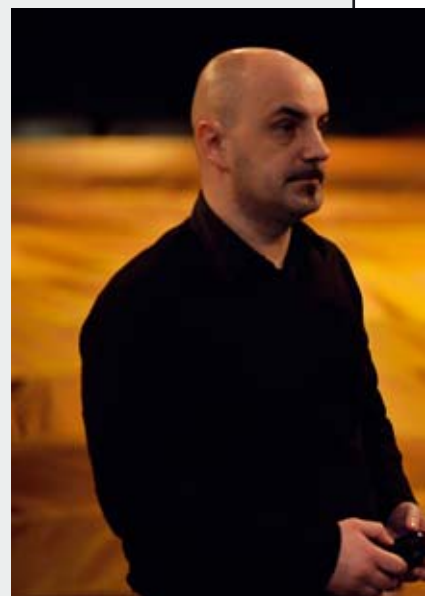
Sudar sa stvarnošću

“VREME”: Pesma *Akvarijus*, jedna od zaštitnih znakova ovog mjuzikla, poziva na promene. Kakve promene u idejnom smislu nudi nova verzija *Kose*?

KOKAN MLADENOVIĆ: Biće to jedan radikalni sudar sa stvarnošću u kojoj živimo, ne samo mi u Srbiji, nego na globalnoj ravni. To znači da smo u ovom komadu o pobuni uspeali da dodamo materijal koji smo glumci i ja napravili, definiciju našeg stava o vremenu u kome živimo. To je stav o našem socijalnom statusu, nemanju posla, o medijskoj manipulaciji, o statusu osnovnih linija društva, pa do stava o ratovima koji nisu više ideološki ratovi kao u vreme nastanka *Kose*, nego su tužna finala multikorporativnih sukoba ili režiranih interesa ne bi li se neko još više obogatio. Pokušali smo da se bavimo globalnim fenomenima koji se, na sreću ili nesreću, veoma lepo očitavaju i u Srbiji. Pokušali smo da danas – van hipi pokreta iz stare *Kose* koji se bori za mir, van golotinje i njihovog zalaganja za slobodu tela koja se pretvorila u pornografiju, zato što nam to zaista više ne treba – napravimo krik jedne nove generacije. Ja očekujem da će uzvik “Daj nam sunca” na kraju predstave biti sublimacija tih naših stavova i ozbiljan krik pobune ove nove pozorišne generacije, ali i generacije svih mislećih ljudi na ovom svetu.

Da li je i cena ulaznica od 10.000 dinara za gala premijeru, zakazanu veče nakon uobičajene premijere, neka vrsta pobune?

Želeli smo da po uzoru na Metropoliten operu iz Njujorka i razne ugledne svetske kuće napravimo gala premijeru. *Kosa* je skupa predstava. Skupština grada je imala ogromno razumevanje i izuzetno nam je pomogla, ali ta suma nije ni pola cene *Kose*. Gala premijera je samo jedan od načina da naš proizvod dovedemo do pozitivne nule. Inače, cene za gala premijeru su realne cene i da ovo pozorište nije dotirano, to bi bile cene ulaznica za svaku predstavu. Na sreću Beograđana, nije tako. Gostima na gala premijeri ćemo ponuditi godišnje povlastice za sve naše predstave i pozvaćemo ih na koktel sa ansamblom *Kose*. Gala premijera je prilika ozbiljnim firmama da među prvima vide ovu predstavu, ali i da ozbiljno pomognu pozorište.

NEKAD I SAD: Predstave Ateljea 212 iz 1969. i 2010. godine

Maja Mirković. Ekskluzivno pravo za trogodišnje izvođenje *Kose* na ovim prostorima dobijeno je zahvaljujući finansijskoj podršci Niške art fondacije i Duvanske industrije Niš u sastavu kompanije “Filip Moris internešenel”.

Osim Ateljea, organizator gala premijere je Privredna komora Beograda: svojim članovima su ponudili ulaznice sa popustom od 20 odsto. Sandra Milenković iz Privredne komore Beograda za “Vreme” kaže:

“Zalažemo se za privredu i interese

privrednika, pa smo omogućili našim kompanijama privilegiju da među prvima u gradu pogledaju predstavu koja u svetu ima status kultne predstave. Takođe smo im omogućili da kupovinom karata za gala premijeru obezbede svojim zaposlenima ulaznice za ostale

“Muzika...idemo!”

Glumci, prisutni u svim ili u većini scena, probaju po jedanaest sati dnevno. Evo nekoliko detalja s početka probe osam dana pre premijere.

Mojca Horvat: “Ženske! Kad pevate *ja ću ti pokazati*, na *po* otvaramo nogice! **POkazati!** (Naglašava slog po.) Muški! Krećete na *svet u kojem živiš ti!* **Idemo!** (Učesnici scene staju u poziciju.) Ne, ne! Predaleko ste! Evo – tu! (Pokazuje muškom delu grupe gde im je mesto.) Tu je vaša pozicija! **Idemo!**”

Probaju opet.

Mojca Horvat: “Ištvan, prerano! Čekaj! (Ištvan joj nešto odgovara u svoju odbranu.) Da, vem (Mojca Horvat, Slovenka, srpski jezik šarmantno dopunjava slovenačkim rečima), da, ali si ipak prerano!”

Zatim, na uvežbavanju numere *Manchester, Inland, Inland*:

Mojca Horvat: “Ovde hoću dve stvari: onaj twist da bude više levo-desno guza, guza da se vidi, jako! (Pokazuje kako bi htela da izvedu taj deo numere.) I drugo: ta poza (pokazuje pozu koju želi) hoću da ostane na kraju! Bane, da čujem šlagvort! Ištvan, nema debate! Tiho! **Idemo!**”

Branislav Trifunović (govori svoju repliku): “Moji su došli iz Mančestera.”

Kreću muzika i koreografija, ali posle nekoliko taktova:

Mojca Horvat: “Stop! Stop! (Prilazi grupi i pokazuje pokret.)

Ivan Jeftović: “Ali Mojca, više bi odgovaralo ono kako smo malopre uradili!” (Sergej Trifunović kaže očigledno nešto slično, ne čuje se zato što mu nije uključena bubica.)

Mojca Horvat (obraća se Sergeju Trifunoviću): “Serž, izvini, to je već koreografija! U mjuziklu, kad krene muzika, to je posao za koreografa, a kad počne drama, to je deo za reditelja! Nema debate! **Idemo!** Bane, da čujem!”

Branislav Trifunović: “Moji su došli iz Mančestera.”

Opet muzika, igrači je prate, i opet posle nekoliko taktova:

Mojca Horvat: “Stop, stop! Jefto, šteta, prekasno si pošao.”

Sergej Trifunović: “Ali, tako nam je Kokan rekao juče!”

Mojca Horvat: “Ja to ne znam, ali znam šta sam ja rekla!”

Branislav Trifunović: “Dogovorite se ti i Kokan šta da radimo, i mi ćemo to i da uradimo! Mi se ovde raspadamo zato što se vi niste dogovorili!”

Sergej Trifunović: “Nepotrebno, ljudi, nepotrebno! Umorni smo, ništa drugo nije! Umorni smo! Ajmo, ljudi, možemo mi to! Ajmo!”

I posle toga je sve krenulo ka dobrom.

Nakon ponovljene scene:

Mojca Horvat: “Dobro je, uvod je bio dobar, osim tebe (obraća se Banetu Trifunoviću). Ti moraš da ih povedeš, razumeš, onda oni krenu za tobom!”

(Opet ponavljanje iste scene.)

Mojca Horvat: “Bravo! To je to! (Zvuk olakšanja kod svih.) Minut za vodu, ne za cigaretu! Minut!”

Sledi proba numere *Hare Krišna*.

Mojca Horvat (obraća se grupi igrača): “Juče ste Kičića prerano spustili! Pazite! I pazite da ga spustite u njegovoj pozi!”

Nakon nekoliko taktova, opet – stop.

Mojca Horvat: “Slušajte me! Ja vam sad predajem ovu štafetu, moju koreografiju, znači vi morate da se brinete o njoj! Moja koreografija je sad vaš problem! Ona je sad vaša, napravite nešto od nje! Mi se vidimo još danas i sutra, onda čao, tek na premijeri!”

Sergej Trifunović: “Ma ne, dolazićeš ti!” (Svi prasnu u smeh.)

Akvarijus je bila poslednja numera.

Mojca Horvat: “Danas je bio konstruktivan dan. Ako ste sve što smo uradili prihvatili, onda ćemo i mi i publika uživati u prvom činu. Hvala, do sutra.”

predstave po povlašćenoj ceni Ateljea, po 212 dinara. Mislim da je u vreme ekonomske krize, i u vreme kad ljudi nemaju vremena da razmišljaju o organizovanju odlaska na predstavu, ovakva mogućnost veoma bitna.”

Ivan Gaus, čuveni blagajnik Ateljea 212, očekuje da će u momentu objavljivanja ovog broja “Vremena”, ulaznice za gala premijeru biti prodane. “Ogromno je interesovanje, ne samo za to veče, već i za svih deset februar-skih termina. Trenutno je ostala tek po koja ulaznica za predstave planirane na početku meseca, a očekujem da će danas-sutra i predstave na kraju februara biti rasprodate.”

Na pitanje da li je među kupcima za gala premijeru bilo pojedinaca, Ivan Gaus odgovara pozitivno. “Istina, ne mnogo, desetak, ali mislim da u sadašnjim okolnostima i sa tim brojem treba da budemo zadovoljni.”

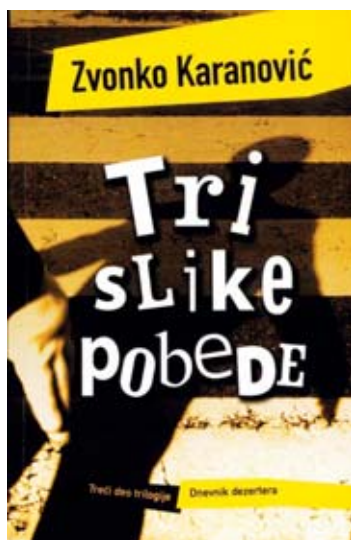
Da li sadašnjoj Kosi prognozira uspeh prethodne? “Da, naravno.”

Kicoš u rezervi

“Tri slike pobeđe” dostojno su finale jednog zanimljivog, autorski odvažnog i u znatnoj meri uspelog pokušaja da se autorski “uhvate” i obrade te kobne devedesete

PET GODINA nakon objavljivanja njenog prvog dela, Zvonko Karanović završava trilogiju *Dnevnik dezertera* romanom *Tri slike pobeđe* (Laguna, Beograd, 2009; o prethodnim romanima *Više od nule* i *Četiri zida i grad* v. Vreme br. 727 odn. 825), zaokružujući tako priču o užasu i pometnji ovdašnjih devedesetih, kroz tri “jevanđelja” trojice niških prijatelja, *situacionih gubitnika*, moglo bi se reći; naime, u iole “normalnim” istorijskim i društvenim okolnostima, oni bi pre pripadali sloju onih koji, na svoj možda ne tako vidljiv način, drže jedno društvo da se ne raspadne, da ne popuca po šavovima; u Srbiji izvrnutoj naopačke, oni imaju mnogo veće šanse da naglavce ispadnu iz ju-rećeg voza Istorije, i da se skembaju negde uz prugu... I tu prilikom uglavnom neće propustiti, što sopstvenom glupošću, što zlodejsvom lokalnih demoni-uništitelja, što pukim neimanjem sreće u vremenu u kojem te je neretko samo sreća mogla spasiti.

U prethodnim se romanima iz trilogije pisac fokusirao na Korta i Tatulu kao naratore, uvodeći u radnju, dakako, i niz drugih likova, u onoj srazmeri u kojoj su relevantni za priču iz ugla svakog aktuelnog naratora; u *Tri slike pobeđe*, čast da da “završnu reč” celog ciklusa pripala je Đorđu, pripovedaču koji na prvi pogled možda ima “najmanje da kaže” od sve trojice prijatelja, jer ima najmanje “intelektualnih” pretenzija: bliža mu je trange-frange ekonomija, hedonizam i iznad svega kicošluk (auto)mistifikovan kao neka vrsta “plemičkog” osećanja sveta...

Pa ipak, baš će se “fenser” Đorđe Uzelac naći u uniformi vojnog rezerviste na Kosovu tokom 1999; prvo, po mnogo čemu najupečatljivije poglavlje romana zapravo je Đorđe(to)vo sećanje na tupo tavorenje na obodu jednog apsurdnog rata, u kosovskom selu blizu “administrativne granice” sa Srbijom, na relativno bezbednoj udaljenosti od “pravih” borbi, bilo sa NATO-om ili Albancima, ali opet i dovoljno blizu – to jest, dovoljno *unutra* – da se oseti sav užas i besmisao u kojem su se našli nevoljnici *nahvatani* da brane Nešto, nejasno je šta, od Nekoga, nejasno je koga, a pri tome je još nejasnije kako, čime, koliko, dokle i nadasve zašto. Naravno, narator je i sam donekle konfuzan i rastrzan protivurečnim osećanjima, često “ne znajući šta da misli” o onome u čemu se obreo, pa su otuda i njegova rezonovanja u izvesnoj meri nužno kontradiktorna, i u njima kao da se ponekad sudara zdravi kritikizam sa ponekom krhotinom RTS-fraza. No, kako bi

AUTOR: Zvonko Karanović

drugačije i bilo? Otuda su deplasirana ona ganutljivo odličaški “politički korektna” tumačenja koja su samom piscu otvoreno ili uviđeno zamerala što mu junak nije nekako *idejno svesniji*, baš kao da je ovaj aktivista neke NGO, a ne poluapolitični šminker sa niške kaldreme...

Uzelčev posleratni povratak u Niš pretvara se u neku vrstu *pročišćenja*: rešen da raskine sa dotadašnjim životom i zapali u žudeći Veliki svet bez povratne karte, on će se redom ratosiljati trule ljubavne veze, sumnjivih prijateljstava, suviše imovine, familijarnih opterećenja, na koncu, i sopstvene inertnosti, bolesne vezanosti za grad i zemlju koje istovremeno prezire i nije u stanju da se od njih uistinu odvoji. Treba reći da je Karanović, možda i najuspešnije u celoj ovoj trilogiji, baš kroz Uzelčeva potucanja po Nišu dočarao sliku jednog Permanentnog Raspadanja koje ima tu neizgovornu osobinu da se nikada ne okončava, jer uvek ostaje nešto i za sutra, nešto što bi se moglo *doraspasti* još

malo... Drugim rečima, Zvonko K. je izvanredan portretista onog specifičnog vonja poznih devedesetih, onog čudnog i bolesnog vremena između bombardovanja i pada Miloševića, ali i pisac koji vešto i dozirano, kroz znakovite detalje, daje naslutiti da dolaze dvehiljadite, koje će u mnogo čemu biti tek *festival deziluzije*, vreme koje je bilo mnogo lepše dok se o njemu samo sanjalo, baš na tragu znamenitog stiha čuvenog Karanovićevog sugrađanina o slobodi koja možda i neće umeti da peva baš onako čarobno i divno kako su sužnji ume li pevati o njoj...

Ipak, u pozadini svih tih Velikih Naracija, nalazi se, pulsira, možda najbitnija, “prava” priča ovog romana: nerazrešiv sukob Đorđa Uzelca s njegovim “biološkim roditeljima” koji su ga ostavili u ranom detinjstvu, pre svega sa ocem, groteskom figurom tipičnog gastarbajtera koji jaderno i neuko mistifikuje sopstveni uspeh i status u novoj zemlji, a u međuvremenu “srbuje” na konto tuđih krvavih gaća, kako je to već

uobičajeno u jednom širokom sloju naše "dijaspore"... Čini se da krajnja piščeva namera ide dalje od prikazivanja jedne tugaljive – i ne baš retke – porodične situacije: kroz ovaj istovremeno besmisleni i sasvim neizbežni antagonizam na relaciji otac-sin, Karanović makar i izokola portretira naraštaj roditelja onih koji su baš u devedesetima trebali da prožive "najbolje godine" kao lanac kukavica i oportunisti koji su naprosto digli ruke od sopstvenog potomstva kada su videli da ono ne namerava da doslovno sledi njihove modele identitetskog samodefinisanja i socijalnog preživljavanja (niti to može, jer se formira u drugačijem okruženju i stoji pred drugačijim iskušenjima). Eh, "bejbi-bumeri" samoupravnog socijalizma, srećni i zahvalni svakom Autoritetu koji ih je u stanju izvesti iz opanaka...

Tri slike pobeđe dostojno su finale jednog zanimljivog, autorski odvažnog i u znatnoj meri uspelog pokušaja da se – daka-ko, na jedan od bezbroj mogućih načina – literarno "uhvate" i obrade te kobne devedesete, kojih se ni mi ni srpska proza nećemo tako skoro osloboditi, jer su nas obeležile mnogo dublje nego što nam se ponekad čini, a naročito dublje nego što bi za nas bilo dobro i zdravo. Ako se još i podsetimo da je pre ove trilogije Karanović bio poznat jedino kao pesnik, može se reći da je njegov ulazak u prozne vode na ovaj način i sa ovolikim zahvatom bio do nepromišljenosti ambiciozan. U konačnici, Karanović-prozaik sazrevao je, čvrstnuo i sticao smopouzdanje kroz ove romane, pa je nekako i logično da se u svakom sledećem sve više oseća prava mera autorske kontrole nad tekstem. A sada, kada su devedesete spakovane u *Dnevnik dezertera*, možda je pravo vreme da se razmisli šta ćemo sa Vrlim Novim Svetom dvehiljaditih!

×
TEOFIL PANČIĆ

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Penzija pod suncem

Na jednom od satelitskih kanala danima gledam emisiju koja se zove "Mesto pod suncem". U prvi mah ćete pomisliti na slike užasa koje pristižu sa Haitija, gde se bilans nastradalih menjao iz dana u dan. Konačno su vlasti priznale da tačan broj nikada nećemo saznati, jer je zemljotres još jednom pokazao koliko je čovek mali pred Prirodom. Tužno je samo što po pravilu ispašta najsiromašniji deo svet-ske populacije, najmanje zaslužan za klimatske promene, eksperimente sa virusima ili zagađenje. Zato je **humanitarna pomoć**, koja je u ovom trenutku neophodna, više nalik pokušaju pranja nečiste savesti. Zemljotres možda nismo mogli da sprečimo, ali nedavno završeni samit u Kopenhagenu pokazuje koliko je **profit moćniji od ekologije**.

Međutim, "Mesto pod suncem" predstavlja nešto sasvim drugačije. Dok je u Beogradu neprekidno ispod nule, po podne uz kafu gledam penzionisane parove iz Velike Britanije kako u Grčkoj, Španiji, Portugalu ili Italiji traže svoju kućicu iz snova. **Celog života su rmbačili**, deca porasla, stigli i unučići, a baba i deda odlučili da se barem pred kraj života pristojno odmore – pod mediteranskim suncem. Tu je i voditeljka, može ćerka da im bude, plavuša, koja im tokom emisije pokaže šest do osam nekretnina. Na početku nam se penzosi predstave, onda nam kažu koliki im je budžet (čitaj ušteđevina) i tada jasno možete da shvatite o kome se radi. Englezi su u **svom obožavanju novca** uspeali da ljude klasi-raju prema ušteđevinama, a tek zatim kreću hobiji. Plavuša ih upozna sa lokalnom kulturom i običajima, a zatim na scenu stupaju agenti za nekretnine. Jorgosi, Huani (ređe) ili engleske vremešne dame, koje su pre dvadeset godina stigle pod sunce Mediterana i sada zemljacima uvaljuju nekretnine. **Hteo ili ne**, identifikujem se sa engleskim PUPS-om (uvek se identifikujem sa penzionerima) i počinjem zajedno s njima da biram, što bi naš narod rekao, kao za sebe. Imamo jedno 80.000 funti, otprilike i za te pare možemo da uzmemo **kućicu na jugu Španije**, sa dve spavaće sobe, gostinskom kućicom, dvorištancem i pogledom na more u daljini. U Grčkoj bi za te iste pare bolje prošli, samo je malko veća zveka i slabiji sistem zdravstvene zaštite. Brzo shvatite da ste ko Pinokio **upali kod mačka i lisca**, da hoće da vas opelješe, sve smeškajući se. Englezi ne bi bili to što jesu da na svakom ostrvu ili u zabačenim španskim selima nisu organizovali klubove iseljenika iz Britanije, pa imate zemljake za druženje. Tu su i građevinski preduzimači, koji nam nude kućice u izgradnji, može i bazenče ako doplatimo. Dok biramo kućicu pod suncem, prvo pomislim na beogradske cene i shvatim koliko nemaju veze sa logikom i razumom. Pomislim da sve rasprodam i preselim se u onu lepotu, makar izgubio sobu tokom selid-be. Međutim, osim prvobitne opijenosti slikama, ukusima i **mirisima Mediterana**, ubrzo mi bude žao tih engleskih baba i deda. Njima je ovo kao vitafof ili kosmodisk, poslednja prilika da pronađu lepotu u svom životu. Pomislite samo na svoje roditelje, koji bi sa 60 ili 70 otputovali u stranu zemlju, daleko od dece i unučadi, da počnu iz početka. Moji bi se posle mesec dana vratili, skoro sam siguran, ako ne zbog mene, onda zbog unučića. Kukali bi ko oni u "Menjam ženu". Jesmo li mi ovakvi nenormalni, jesu li oni stvarno hladni, ili su hrabriji, ili im nedostaje uzbuđenje kojeg mi u vidu svakodnevnog stresa imamo i previše. Na kraju poneki par i odustane, ali većina se ipak preseli uz more. Naravno, u pitanju je veliki biznis, zbog kojeg, recimo, moji prijatelji Španci u Barseloni ne mogu da kupe stanove. Zbog velike potražnje i severnjačkih penzionera cene su se poslednjih godina udvostručile. Ljudima je valjda najlakše manipulirati kada im prodaješ **ispunjenje sna**. Srbija, kao što znate, trenutno nema more i zato smo savršena ciljna grupa za prodaju slane vode. Što se tiče sunca, tu mnogo bolje stojimo, pa bi-smo mogli malko i da izvozimo. Ako se već prodaje mesto pod suncem, nigde ne piše da li je to sunce planinsko, ravničarsko i da li zalazi u slatkovodni horizont. Ne znam samo da li tim penzionerima možemo da obećamo mirnu starost, jer sam primetio da ih nešto baš briga za lokalnu političku situaciju, tačnije – baš ih zabole. E, to kod nas ne može! Na kraju, da parafriziram jednog leskovačkog penzosa: **Srećna je ta zemlja** u koju dolaze devizni penzioneri!

ISTRAŽIVANJE: POLJA TERORA

NOVA TRGOVINA ROB

LJEM U SRCU EVROPE

Siromašni iz Istočne Evrope vrbuju se za prinudni rad u Češkoj Republici. Najvećim kriminalcima se trenutno sudi, ali nema znakova da se ova trgovina privodi kraju

Dok se u skupim restoranima u Berlinu i Amsterdamu služi sveža špargla ubrana na poljima u Češkoj Republici, zahvalne mušterije ni ne sanjaju da ovaj omiljeni artikal završava na njihovim tanjirima isključivo zahvaljujući teškom radu modernog roblja – muškaraca i žena koji se vrbuju lažnim obećanjima u siromašnim zemljama a zatim drže u zarobljeništvu – pod batinama i pretnjama naoružanih čuvara ako zatraže hranu, nadnicu ili pokušaju da beže.

Naš tromesečni istraživački rad u Rumuniji, Češkoj Republici, Moldaviji, Transnistriji (državi koja se otcepila od Moldavije), Ukrajini i Holandiji pokazao je koliko je surova kriminalna mreža ukrajinskih bandi koje su regrutovale na stotine žrtava da godinama rade kao robovi u Češkoj pre nego što je mreža razbijena prošlog proleća.

Svih četrdeset žrtava ovog zločina iz Rumunije bilo je vrbovano za farmu špargle u Hostin u Vojkovici 2007. i 2008. godine, da bi radili za Bohemer Spargel Kultur (BSK), češku firmu u vlasništvu holandske kompanije Procint B.V. Niko od njih nije plaćen niti pristojno hranjen, a tvrde da su srećni što su uopšte uspeli da pobjegnu.

Istraga češke i rumunske policije prinudnog rada na poljima BSK-a koja je još u toku pokazuje da je najmanje 300 građana Rumunije tamo bilo prisiljavano na prinudni rad 2007, 2008. i 2009. godine. Jedna skorija istraga otkrila je da su i Bugari, Romi, Ukrajinci i Moldavci također radili tamo bez naknade.

Češkoj policiji trebalo je dve godine da izvrši prepad na prostorije BSK-a u februaru, nakon što je još 2007. godine prvi put informisana šta se tamo dešava. Racija se završila oslobađanjem preostalih radnika i razbijanjem organizovane kriminalne mreže koja ih je držala u zarobljeništvu.

REGRUTACIJA: Za šefove bandi žrtve su regrutovali ukrajinski i rumunski agenti koji su im obećali dobru platu, smeštaj i hranu.

Većina žrtava sa kojima smo odvojeno razgovarali identifikovali su Vasila Bencu, ukrajinskog vlasnika češke regrutne kompanije Ber Lodžing, kao vođu bandi koje su ih držale u zarobljeništvu. Češka policija je uhapsila Bencu u februaru i njegovo suđenje je u toku. Obratili smo se kancelariji njegovog advokata Jiržija Teringela, ali nam je rečeno da on odbija da da komentar.

Bencina kompanija Ber Lodžing imala je ugovor sa BSK-om da im obezbeđuje radnike. BSK-ov generalni direktor Vil Tojven, uporno tvrdi da je saznao za uslove u kojima su radnici radili tek posle Bencinog hapšenja.

“Nije bilo nikakvih direktnih ugovora o radnom odnosu između BSK-a i rumunskih, bugarskih i moldavskih radnika”, kaže on. “To je bilo između dobavljača, Ber Lodžinga i samih radnika.”

Tojvenove firme izvoze šparglu i drugo povrće iz Španije i Italije u Veliku Britaniju, Japan i druge zemlje. BSK-ovi proizvodi se prodaju u Nemačkoj, Holandiji i velikim lancima supermarketa, uključujući Teskove robne kuće u Češkoj Republici.

ORGANIZACIJA: Korina Rahovenu stoji ispred porodične kolibe svekra i sEVERKE u seocetu u regionu Prahova u južnoj Rumuniji. U poznim dvadesetim, ona lJuljuška bebu u jednoj ruci, dok drugo dvoje dece trčkara unaokolo. Ona sa decom živi u jednoj sobi napravljenoj od blata i slame uz kolibu muževljevih roditelja.

U očajničkoj želji da zaradi novac, Korina se u proleće 2008. godine uputila na polja špargle u Češkoj Republici, gde je znala da već rade njen muž i njegova braća.

Vrbovao ju je član mreže koja širom Rumunije traži ljude za rad u inostranstvu.

SPECIJALNA PONUDA: Sveže ubrane špargle

Kasnije se ispostavilo da agent pripada južnom rumunskom ogranku Bencine rasprostranjene mreže.

Ona i drugi regruti organizovano su prebačeni autobusima do Praga, gde su ih čekali Ukrajinci koji su ih prevezli na polja.

“Kada sam stigla, videla sam da moj muž i njegova braća nisu u najboljem stanju. Bili su pretučeni i gotovo izgladneli”, priseća se ona. “Moral sam da radim i nedeljom, a ako bih odbila, pretili su mi batinanjem.”

BATINE UMEŠTO NADNICA: Korina kaže da su ih, dok su radili u poljima, čuvali Ukrajinci naoružani sačmaricama koji bi tukli svakog ko se usudi da pita za nadnice koje su im obećane ili da se pobuni protiv uslova i radnih sati.

Oko 400 muškaraca i žena prisiljavani su da rade od jutra do mraka, spavaju u zajedničkim spavaonicama, a nisu smeli da napuštaju polja osim u slučajevima kada bi ih njihovi ukrajinski šefovi premeštali na

građevinske lokacije ili u klanice.

Jedan od Korininih zetova verovao je da je dobio važeći ugovor za posao, koji je bio sastavljen na češkom. Kasnije je otkrio da je njegov papir bezvredna dozvola za iznajmljivanje garaže.

Posle dva meseca rada bez naknade u prisustvu naoružanih čuvara, Korina je bila sigurna da neće dobiti nikakav novac. Kada su se ona i njen muž pobunili, pripretili su joj da će je prodati makrou za koga će raditi kao prostitutka u Pragu. Konačno, ona, njen muž i njegova braća pobjegli su iz logora jedne noći u leto 2008.

Pedesetogodišnji Kostika Širijak, iz sela Gorbanesti u severnoj Rumuniji, ispričao nam je sličnu priču. I on je postao moderni rob, a pobjegao je iz BSK-a tek pošto je radio za njih bez nadoknade nekoliko šokantnih meseci.

Zajedno sa ćerkom, radio je na BSK-ovim poljima i drugim lokacijama od maja do

PROBLEM S JEZIKOM: Češka policija

jula 2008. Kada su konačno pobjegli sa far-me, bežali su šest sati noću, prešavši 45 kilometara. "Strah me je terao da idem dalje", rekao nam je.

"Moja ćerka i ja smo radili tri meseca bez naknade – hraneći se samo hlebom i kuvanim šljivama", kaže on. "Tukli su nas da bismo radili brže. Jedva smo mogli da zaspimo od posekotina i modrica."

Najviše je strahovao za svoju šesneastogodišnju ćerku, koju je njihov predradnik Ukrajinac primoravao da spava u istom krevetu sa muškim kolegom Kinezom. Čuvar je insistirao da se ona uda za Kineza da bi ovaj dobio rumunsko državljanstvo i pasoš Evropske unije za koji je očigledno bio spreman da plati čuvaru.

Širijaka i njegovu ćerku je za rad u Češkoj Republici vrbovao njihov rođak i povezao ih sa čovekom koji je kasnije optužen kao član Bencine kriminalne mreže. Širijak kaže da je kasnije otkrio da su regruteri plaćani od

150 do 200 evra za svakog radnika kog su doveli u Prag.

Neki radnici zatočeni na poljima BSK-a upeli su da pobjegnu tek kada su rumunske diplomate u Pragu otkrile šta se dešava.

DIPLOMATSKO OTKRIĆE: Zvaničnik konzulata Julijan Georgiju kaže da je u martu 2007. godine ambasadu pozvao čovek zatočen na farmi špargle koji im je rekao da on i njegove kolege rade u zastrašujućim uslovima, ali nije umeo da objasni gde se nalazi farma ili ko je njen vlasnik. Znao je samo da je u blizini Praga, kod oslikanog zida.

Ambasada je pozvala češku policiju, koja ih je uputila šta da kažu ljudima da bi ovi pobjegli. Tako je 67 radnika uskoro pobjeglo ukrajinskim čuvarima koji su, ipak, zadržali njihove lične dokumente i novac.

Gotovo svake nedelje posle toga, grupe radnika su bežale sa polja i pojavljivale se na vratima rumunske ambasade. Ali, dok je češka policija prvi put informisana o tome šta

se dešava još 2007, tek je u februaru 2009. godine izvršila prepad na farmu i obližnju spavaonicu i oslobodila 36 ljudi koje je tamo zatekla.

Jedan od problema bio je što su strani radnici izbegavali kontakt sa češkom policijom, suviše zaplašeni da bi pričali sa vlastima.

Neki od njih, kao što su Ukrajinici i Moldavci, nisu imali prava ni da borave u Evropskoj uniji. Drugi, poput Rumuna, radili su bez neophodnih dozvola.

POLICIJSKA SPOROST: David Rodr, češki oficir za vezu za Rumuniju, Moldaviju, Bugarsku i Ukrajinu, opravdava sporost češke policijske istrage tvrdnjom da žrtve "nisu davale policiji dovoljno informacija i podataka da bi policija identifikovala njihove mučitelje"... "Kako da pomognemo žrtvama kada nisu govorile ni češki?", pita se Rodr.

Prema izveštaju Rumunske nacionalne agencije za borbu protiv trgovine ljudima (ANITP) iz 2007. godine, te godine je Češka Republika postala jedno od glavnih odredišta za trgovinu Rumunima u svrhe prinudnog rada.

Češka Republika se 2006. godine nalazila na desetom mestu crne liste zemalja u kojima se trguje Rumunima. Prema Rumunskoj nacionalnoj agenciji, 2007. godine Češka je dospela na treće mesto – delom zato što je Rumunija tada ušla u Evropsku uniju, što znači da je dobila slobodu kretanja u EU.

UKRAJINSKI BOSOVI: Tužioci i policija iz Direkcije za istraživanje organizovanog kriminala i terorizma pri glavnom tužilaštvu Rumunije počeli su da istražuju regrutne mreže u martu 2007. godine, nadgledajući dve, u severnoj i južnoj Rumuniji.

Benca se pominje kao glavni šef obeju. Tri-desetjednogodišnji ukrajinski državljanin koji je tada živio u Češkoj Republici, njegova desna ruka Volodimir Dublenič (37) i još jedan saradnik, Mihajlo Zavatski (25), takođe Ukrajinici, uhapšeni su u februaru u gradiću pedesetak kilometara od Praga i optuženi za trgovinu ljudima i uspostavljanje i vođenje organizovane kriminalne mreže.

Prema registru firmi u Češkoj, Benca je 2003. osnovao Ber Lodžing CZ, paravan kompaniju zaduženu za obezbeđivanje radnika za, između ostalih, češka polja špargle. Benca i njegovi saradnici osnovali su brojne povezane kompanije u Češkoj Republici.

Sedište Ber Lodžinga nalazi se u iznajmljivom stanu na devetom spratu zgrade u gradu Melniku, u ulici Sportovni 2723. Kompanija ima petoro registrovanih radnika. Stan >>

POTENCIJALNO EVROPSKO ROBLJE: Transnistriji, Moldavci...

je sada prazan, jedino metalno poštansko sanduče na ulazu zgrade, sa rukom ispisanim natpisom Ber Lodžing, svedoči o jednom nekadašnjem postojanju.

Benca potiče iz Kričova, sela u zapadnom transkarpatskom regionu Ukrajine, nedaleko od Lvova prema jugu. Prema zvaničnim ukrajinskim podacima, ni Benca ni Dublenič nemaju kriminalne dosjee u Ukrajini niti registrovano poslovanje u zemlji.

U Kričovu, i drugim seocima u regionu, često mogu da se vide kola sa češkim registarskim tablicama, kao i oglasi za poslove

u Češkoj Republici. Bencini rođaci i susedi potvrdili su da su on i njegovi drugovi odvodili ljude preko granice da rade u Češkoj Republici. U urednoj porodičnoj kući gde smo se predstavili kao poslovni ljudi koji nude obilje jeftine radne snage za rad preko granice, Bencin otac je tvrdio da je njegov sin nevin, i da je radio za druge u istočnoj Ukrajini. Njegov sin nikada ne bi ponovo radio sa Rumunima. "Koga jednom ujede zmija...", dodaje on.

JUŽNA I SEVERNA MREŽA: Na jugu Rumunije, u okrugu Prahova, dvadesetak

žrtava nam je ispričalo kako je 2008. godine njih nekolicina došla da traži ljude bez posla koji su spremni da pođu da rade u Bukurešt i, kasnije, u Prag.

Gabriel Nita (38), vlasnik dveju firmi u Rumuniji, uhapšen je 2008. godine u Rumuniji kao vođa južnog ogranka. Njegovo suđenje je u toku, ali je sredinom decembra 2009. pušten da se brani sa slobode.

Jonut Matesku, njegov advokat, kaže da je njegov klijent bio samo nameštenik u češkoj kompaniji i da je prevezio radnike autobusom iz Rumunije u Prag zato što zna češki. "Tužilac nema dovoljno dokaza – samo izjave 36 žrtava, što nije dovoljno da bi ga osudili", kaže on.

Rumunski tužioci identifikovali su 50 žrtava južnog ogranka, među njima dvoje mladih od 16 i 17 godina, koji su završili na BSK-ovim poljima špargle Hostin u Vojkovicu.

U severnom, siromašnom delu Rumunije, u okrugu Botosani, deset žrtava sa kojima smo razgovarali tvrde da ih je regrutovao čovek po imenu Laurentiju Dranga. Ovaj četrdesetšestogodišnjak iz grada Botosani uhapšen je u Rumuniji u martu 2009. kao vođa severnog ogranka i optužen za isporuku 120 radnika Benci.

Nijedan od advokata koji su ga branili u početku više nisu njegovi pravni zastupnici. Tužilac koji vodi slučaj kaže da je od tada ovaj, poput Nite, pušten da se brani sa slobode. Uprkos mnogim pokušajima, nismo uspeali da stupimo u kontakt s njim ili njegovim advokatom.

Na listi članova kriminalne mreže rumunskog tužioca takođe se pominje Nurdi Antaev, još jedan Ukrajinac, kao član severnog ogranka. Isto ime pomenuto je u razgovoru u jednoj kafani u Tiraspolu, glavnom gradu Transnistrije, gde smo razgovarali sa još četiri bivša prinudna radnika koja su odvedena u Češku Republiku.

Oni kažu da su dovedeni na polja špargle, ali da ne znaju ime mesta ili kompanije. Bili su zlostavljani kao i drugi. Saša Toridka (52) kaže da su Antaev i Oksana Golubeva, žena pedesetih godina, zajedno držali svoju mrežu modernog ropstva. Drugi su to potvrdili. Oni su odvođeni kod brata Golubeve u Odesu, a kasnije u Češku Republiku.

Nijedno ime, međutim, nije poznato vlastima u Transnistriji ili Moldaviji. Kada smo pokušali da stupimo u vezu sa Antaevim i Golubevom u ukrajinskom gradu Odesi, pronašli smo starijeg brata Golubeve. Kada smo se raspitali za poslovne aktivnosti njegove

sestre, on nam je zalupio vratima i pripreto da će se vratiti sa sačmaricom.

“NISMO ZNALI”: BSK-ova polja špargle Hosten u Vojkovicu delovala su napušteno kada smo ih posetili u maju 2009. BSK je osnovan 1995. godine i uzgaja šparglu na 129 hektara zemlje. U dvorištu se nalazilo nekoliko praznih silosa i par parkiranih traktora, spremnih za oranje.

Zatekli smo samo jednog čoveka, čuvara, koji je čekao da mu počne smena. Nismo uspeali da pronađemo Mihala Červenku, agromoma kog je unajmio BSK i koji je dao nekoliko intervjuova o BSK-ovom izvozu u Nemačku i Holandiju i o lancu Teskovih supermarketa u Češkoj Republici.

On je 2006. godine izjavio za češki poljoprivredni sajt da sva radna snaga BSK-a, koja broji gotovo 200 ljudi, dolazi iz inostranstva, naročito iz Istočne Evrope, dok berbom rukovodi holandski stručnjak.

Zamolili smo čuvara da nas poveže sa Červenkou, ali posle nekoliko telefonskih poziva rekao nam je da ovaj nije dostupan. Odbio je da nam da Červenkin telefonski broj.

Sledeća stanica bilo je sedište Procinta, kompanije u čijem se vlasništvu nalazi BSK, u ulici Zandberg u Heldenu, u jugoistočnoj Holandiji. Na broju 15, međutim, nije bilo ni traga ni glasa od Procinta. Umesto toga, tu se nalazio znak kompanije po imenu Teboza Holding B.V. Veza između Procinta i Teboze je Vil Tojven, vlasnik i generalni direktor Procinta i Teboze. Obe kompanije su veliki dobavljači špargle.

Drugi direktor Procinta je Fernando Mora Figueroa Domek (70) iz Španije, koji upravlja poljoprivrednom imperijom preko kompanija kao što su Grupo Karcuelo Investment, Kompleho Agrikola SA, Inversora i Komersijal SA, Agrikola Konagrala S.L. a koja se proteže od Španije i Holandije do Velike Britanije.

Prema informacijama dostupnim na sajtu Teboze, kompanija je osvojila nagradu Pri d'Sparangel 2006, a među njenim klijentima su brojni luksuzni restorani u Mastrihtu, Rotterdamu i Valreu, kao i jedan hotel sa pet zvezdica u Amsterdamu. Teboza sponzorise i dva lokalna fudbalska tima koji igraju u nižim holandskim ligama.

U februaru 2009. kompanija je ušla na japansko tržište.

Prema registru holandskih kompanija, Procint je osnovan 1987. godine i specijalizovan je za uvoz i trgovinu šparglom. Kao

srednje preduzeće, 2005. prodalo je šparglu u vrednosti od 800.000 evra.

Tojven nije bio dostupan kada smo stigli u Helden, ali je kasnije odgovorio na naša pitanja vezana za češku situaciju elektronskom poštom. “Namera naše kompanije je da rade na našoj farmi sa uživanjem da bi se vratili i narednih godina”, kaže on za svoju istočnoevropsku radnu snagu.

Upitan za Bencu i Dubleniča, dva Ukrajinca uhapšena u Češkoj Republici pod optužbom za trgovinu ljudima, Tojven kaže da su oni posetili BSK i ponudili usluge Ber Lodžinga kao uredno registrovane češke firme. “Nikada nisam upoznao tu gospodu”, dodaje on.

Njegova kompanija nikada nije imala direktan kontakt sa radnicima, što je u nadležnosti Ber Lodžinga. “Naša politika je da se ne mešamo u unutrašnje poslove partnerske kompanije, jer direktori snose punu odgovornost za svoja dela”, kaže on. Ber Lodžing je obezbedio smeštaj i objekte za radnike, a češki direktor BSK-a je poslužio samo kao posrednik u odnosima sa Bencom.

Posle hapšenja dvojice Ukrajinaca, BSK je prekinuo odnose sa Ber Lodžingom. “Sa znali smo za zlostavljanja tek kada je policija pokrenula istragu i mi smo nadležnima dostavili sve podatke i brojeve”, kaže Tojven.

Ijan Hačins, predstavnik Teske u Londonu, kaže da ovaj lanac supermarketa nikada nije nabavljao proizvode direktno od BSK-a.

On, međutim, dodaje: “Naša preliminarina istraga pokazala je da su naša dva dobavljača iz Češke Republike u prošlosti poslovala sa BSK-om i sada radimo sa njima na utvrđivanju činjenica.”

Bivši prinudni radnici poput Širijaka nisu oštećeni za ono što su doživeli. On pokušava da obnovi svoj život, ali to nije jednostavno budući da je prodao sve koze da bi otputovao u Češku Republiku. “Nikada više ne napuštam svoj dom. Ne idem više u inostranstvo da radim”, kaže. “Ono što mi se tamo desilo više mi je nego dovoljno. Nadam se samo da će moja ćerka preboleti tu noćnu moru. Možda tamo gore ima nekog”, dodaje pokazujući na nebo, “ko će im presuditi.” ×

ADRIAN MOGOS (HOLANDIJA I UKRAJINA),
PETRU ZOLTAN I DORU COBUZ (ČEŠKA REPUBLIKA
I RUMUNIJA), VITALI CĂLUGĂREANU (MOLDAVIJA,
TRANSNISTRIJA I UKRAJINA) I VLAD LAVROV (UKRAJINA)

Ovaj članak je nastao uz podršku Evropskog fonda za istraživačko novinarstvo, www.journalismfund.eu. Istraživački rad je vođen uz podršku Skupa, danske podrške istraživačkom novinarstvu. Članak je priredila Balkanska istraživačka mreža, BIRN.

JUGOSLOVENSKO
DRAMSKO
POZORIŠTE

FEBRUAR 2010.

Velika scena „Ljuba Tadić“

2	Utorak u 20.00	KOKOŠKA
3	Sreda u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
4	Četvrtak u 20.00	ŠINE
5	Petak u 20.00	DON KRSTO
6	Subota u 20.00	NEBESKI ODRED
7	Nedelja u 20.00	BARBELO, O PSIMA I DECI
8	Ponedeljak u 20.00	KANDID ILI OPTIMIZAM
9	Utorak u 20.00	ŠUMA
10	Sreda u 20.00	U MOČVARI
11	Četvrtak u 20.00	KAKO VAM DRAGO
12	Petak u 20.00	RASPRAVA
13	Subota u 20.00	PSEĆI VALCER
14	Nedelja u 20.00	TARTIF
15	Ponedeljak u 20.00	KAKO VAM DRAGO
17	Sreda u 20.00	SKAKAVCI
18	Četvrtak u 20.00	KOKOŠKA
19	Petak u 20.00	ŠINE
20	Subota u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
21	Nedelja u 20.00	TARTIF
22	Ponedeljak u 20.00	PREVOĐENJE
23	Utorak u 20.00	KANDID ILI OPTIMIZAM
24	Sreda u 20.00	ŠINE
26	Petak u 20.00	SKAKAVCI
27	Subota u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
28	Nedelja u 17.00	DON KRSTO

Teatar „Bojan Stupica“

2	Utorak u 20.30	ŠVABICA
6	Subota u 20.30	PRED PENZIJOM
7	Nedelja u 20.30	SHOPPING & FUCKING
10	Sreda u 20.30	BUBA U UHU
13	Subota u 20.30	ŠVABICA
18	Četvrtak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE – premijera
20	Subota u 20.30	SANJARI
21	Nedelja u 20.30	HADERSFILD
22	Ponedeljak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
23	Utorak u 20.30	DRUGA STRANA
24	Sreda u 20.30	BUBA U UHU
25	Četvrtak u 20.30	HADERSFILD

Studio JDP

5	Petak u 20.30	ZA SADA NIGDE
8	Ponedeljak u 20.30	PRAVILA PONAŠANJA U MODERNOM DRUŠTVU
14	Nedelja u 20.30	ZA SADA NIGDE
15	Ponedeljak u 20.30	PRAVILA PONAŠANJA U MODERNOM DRUŠTVU
24	Sreda u 20.30	KONCERT ODSEKA ZA KAMERNU MUZIKU FMU
27	Subota u 20.30	RUGOBA

Gostovanja

16	KANDID ILI OPTIMIZAM	Valjevo
26	SANJARI	Festival „Najbolje sa istoka“, Volkstheater, Beč
27	SANJARI	Festival „Najbolje sa istoka“, Volkstheater, Beč

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957
www.jdp.rs
Blagovremeno od 10 do 13 časova i od 18h do početka predstave,
nedeljom od 17h do početka predstave.

NUKLEARNA POSLA: Iranska revolucionarna garda

JERUSALIM/TEHERAN

Ko prvi trepne...

JERUSALEM POST

Azar Azadi

Za vreme hladnog rata napisani su protokoli o zaštiti Amerikanaca ili Rusa u slučaju prvog napada, i dodatni protokoli o reakciji na prvi napad. Za razliku od napada konvencionalnim oružjem, napad nuklearnim oružjem ne pravi razliku između civilnih i vojnih ciljeva – uništava sve.

Ne postoji rasprava o prevenciji i zaštiti u slučaju nuklearnog napada Irana na Izrael. Ima ljudi koji sumnjaju da bi projektili mogli da polete iz Irana. Ali, ako uzmemo u obzir američke vazduhoplovne snage u Iraku i Avganistanu, broj avaksa i elektroniku iz Saudijske Arabije i drugih zalivskih zemalja, NATO brodove i njihovu sofisticiranu elektroniku u zalivu, malo je verovatno da bi se projektili probili na putu ka Izraelu. S druge strane, projektili bi mogli biti lansirani sa neke druge lokacije, bliže Izraelu, s obzirom na to da je region veoma nestabilan. Iranski nuklearni planovi nastali su sedamdesetih godina i ubrzo postali nacionalni ponos pod rukovodstvom predsednika Ahmadinežada i iranske revolucionarne garde, koja je ostvarila ogroman uticaj i kontrolu u sektorima ekonomije, bezbednosti, javne politike i vojske.

Potencijalni nuklearni kapaciteti ove zemlje, sad kad su razvijeni, ne mogu biti ignorisani. Rukovodeći operacijama vrednim hiljadu milijardi dolara u firmama u Iranu i drugim zemljama, iranska revolucionarna garde nema mnogo interesa za izazivanje Armagedona u kratkoročnom terminu. Ali, zato ima interes da nanese štetu i pometnju

onima koje smatra neprijateljima Irana – Izraelu i SAD, vodećim zemljama na top-listi.

S obzirom na to da Garda ulaže značajna sredstva u strateška planiranja konvencionalnih i nekonvencionalnih oblika borbe, nije verovatno da bi prvi napad došao iz Irana, to bi svakako bilo sa neke bliže lokacije. Mediji u Iranu nisu blagonakloni prema Izraelu, te im ne bi bilo teško da kreiraju atmosferu nuklearnog napada, odnosno da ubede javnost da je napad na Izrael zapravo odgovor na pretnje iz Izraela.

Prvi napad na Izrael bio bi zgodna šansa da se neprijatelji ove zemlje uključe u dalje razarenje. To bi, zapravo, olakšalo Gardi posao – dopustili bi Arapi-ma da završe šta su započeli. Jedan jedini napad na Izrael uništio bi ovu zemlju, verovatno u potpunosti, dok bi Iran kontranapad podneo sasvim dobro. Jedan napad na bilo koju lokaciju u Izraelu uništio bi i palestinsku populaciju, i imao bi veliki negativni uticaj na region, Liban, Jordan, Siriju i Egipat...

Hladni rat između SAD i Amerike završio se tako što su obe strane shvatile da bez obzira na to koliko nuklearnih glava one poslate jedna na drugu, termoneklearni rat nije u interesu ni jednih ni drugih. Nije u interesu ni ostatka sveta. Pregovori su uspeli, razumevanje je bilo obostrano. Iranska administracija mora da bude svesna toga da uništenje Izraela i 7,6 miliona Jevreja ima reciprocitetnu vrednost koja ugrožava njihovu egzistenciju.

HAITI/MONTREAL

Godine milijardi

THE TORONTO STAR

Endru Čung, Pol Čiason

Svetski lideri najmoćnijih zemalja sveta obavezali su se da će obnoviti haičansku razorenu zemlju i uništeno društvo, ali su ostali nemi kada se poveo razgovor o tome koliko će to koštati svet. Između ostalih, skupu u Montrealu prisustvovali su haičanski premijer Žan-Maks Belriv, kanadski premijer Stiven Harper, i državna sekretarka SAD Hilari Klinton. Posle razornog zemljotresa 12. januara, Kanada je uložila znatna sredstva za sanaciju posledica. "Nije preterivanje reći da nas čeka najmanje deset godina napornog rada na Haitiju", rekao je Stiven Harper na konferenciji na kojoj se okupilo desetina ministara spoljnih poslova iz celog sveta kako bi postavili okvir za rekonstrukciju Haitija. "Razmera posledica zemljotresa u ovoj inače krhkoj zemlji je ogroman."

Ali, niko nije spominjao ni obećavao konkretan novac, o tome će se pričati na drugoj konferenciji koja je planirana u martu mesecu i biće održana u sedištu UN-a u Njujorku. Posmatrači, uključujući predsednika susedne Dominikanske Republike, pominjali su da bi iznos pomoći za rekonstrukciju Haitija mogao u narednih pet godina da premaši deset milijardi dolara. Ekonomista Džefri Saks procenio je iznos na deset ili petnaest milijardi dolara. Uključila se i Svetska banka – Pamela Koks, potpredsednica ove banke zadužena za Latinsku Ameriku i Karibe, izjavila je da timovi na terenu procenjuju infrastrukturnu i ostalu štetu koristeći se satelitima. Potvrdila je prve, grube pretpostavke o dolarskoj pomoći neophodnoj za rekonstrukciju Haitija, rekavši da deset milijardi dolara ne zvuči preterano. Osim gubitka života i ogromne infrastrukturne štete, postoje nenadoknadivi gubici u privatnom sektoru i drugi socijalni gubici, koje je u ovom trenutku teško definisati.

Predsednik humanitarne organizacije *Care* Kevin Mekort takođe misli da je deset milijardi dolara realna cifra, s obzirom na to da je cena kuće otporne na tajfune i zemljotrese najmanje šest hiljada dolara. Milioni ljudi su u Haitiju ostali na ulici, a njima je potreban normalan smeštaj i život.

Haičanski premijer nije još zatražio konkretnu pomoć u dolarima, zato što procena štete u ovoj zemlji još nije okončana. Bez obzira na to, hitna pomoć je više nego potrebna jer su mnogi Haičani i dalje bez vode i hrane, a 200.000 ljudi živi praktično na utrinama, bez ikakvog smeštaja. Premijer Belriv kaže da je hiljade ljudi osakaćeno i da

nemaju nikakvu ortopedsku ili protetsku pomoć, a da se strah od epidemija svake vrste širi budući da kišna sezona tek počinje.

U zajedničkom saopštenju posle ove konferencije rečeno je da se svetski lideri obavezuju na deseto-godišnju pomoć Haitiju, na "održivi razvoj", smanjenje rizika od katastrofa i povećanje kapaciteta za reagovanje u vanrednim situacijama. U drugom delu saopštenja navedeni su dugoročni ciljevi kao što su osnaživanje demokratske vladavine i stvaranje uslova za ekonomski razvoj.

Američka sekretarka Hilari Klinton opisala je ovaj dokument kao "novelu", koja u prvom delu sadrži informacije o tome šta je potrebno uraditi, a u drugom konkretne podatke o visini pomoći. "Možda je ovo različito od onoga na šta ste navikli", rekla je Hilari Klinton u svom govoru. "Nekad se ljudi okupe i daju različita obećanja koja nikad ne ostvare, zato što nisu napravili dobar plan." Harper kaže da "svaki dolar, svako vozilo i svaki radnik" mora biti upotrebljen na efikasan način: "Ljudi Haitija to zaslužuju, a naši poreski obveznici to očekuju od nas."

ČEKAJUĆI MILIJARDE: Žan-Maks Beltrami

IMIDŽ: Otkrivanje vere u drugoj i trećoj generaciji

PARIZ

Rat pod plaštom burke

THE ECONOMIST

Francuska je lakmus-zemlja za ispitivanje odnosa prema rastućem islamu u Evropi, ocenjuju američki komentatori. Francuska je dom najvećoj muslimanskoj manjini u Evropi, otprilike pet-šest miliona ljudi, od koje se očekuje da prihvate francuski način života. Vlada je 1994. godine počela da zaoštrava politiku prema religioznim simbolima, uključujući pokrivku za glavu, naročito u slučajevima kada se simboli ispoljavaju u javnim školama. Deset godina kasnije, država je zabranila ispoljavanje svih religijskih simbola, uključujući velove, u javnim školama i drugim javnim institucijama. Međutim, sada se pojavio predlog da se zabrane burke na svim javnim mestima – "na javnim mestima i ulicama nije dozvoljeno nošenje odeće i detalja koji proizvode efekat skrivanja lica", kako je istekao Žan-Fransoa Kope, parlamentarni lider vladajuće stranke, osim ukoliko je reč o nekom karnevalu. Prema tom planu, odbijanje da se skine burka ili veo kažnjavalo bi se sa 750 evra.

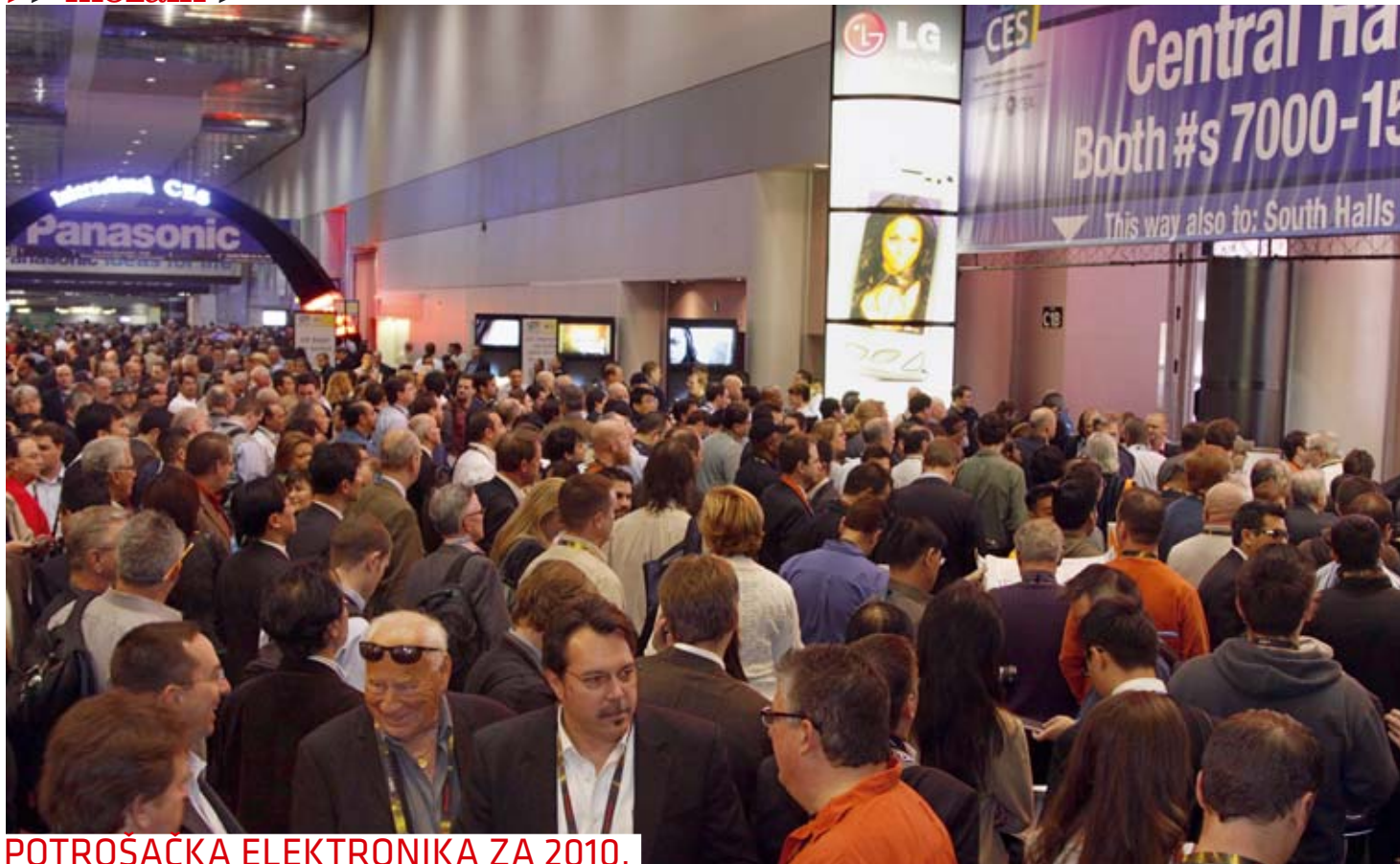
Predlog ovog ambicioznog političara je potez parlamenta, a ne vlade, iako se smatra duboko utemeljenim i podržanim od svih aktera na političkoj sceni. Prema njegovim rečima, ovu inicijativu podržava 220 poslanika. Predsednik Nikola Sarkozy izjavio je prošle godine da "burka nije dobrodošla u Francuskoj", dok je premijer Fransoa Filjon rekao je da podržava ideju o zabrani. Kada Francuzi govore o burkama, oni zapravo misle na nikab, pokrivku od glave do pete sa malim prorezom za oči. Do pre deset godina ova vrsta garderobe nije se mogla videti u Francuskoj, zato što su francuski muslimani uglavnom dolazili iz severne Afrike, gde se mahom pokriva kosa, ali ne i lice. Procenjeno je da danas u Francuskoj živi oko 1900 žena koje nose nikab.

Ako je taj broj tako beznačajan, čemu onda zabrana? Jedan od razloga je vekovima duga sekularna tradicija, koja insistira na razdvajanju države i crkve. Većina Francuza se ne oseća prijatno u susretu sa

tako upadljivom/nametljivom religijom. Kada su Švajcarci nedavno glasali za zabranu izgradnje minareta, predsednik Sarkozy se obratio vernicima u Francuskoj savetom da "praktikuju svoju religiju uz poniznu diskreciju". Većina Francuza, koji su vodili teške bitke protiv klerikalnih autoritarnih pojava, želi da zadrži religiju u sferi privatnosti.

Ipak, današnje brige oko nikaba idu malo dalje od sekularizma. "Burka nije religijski simbol", rekao je Sarkozy prošle godine, ocenivši da je ona "simbol potčinjenosti i poniženosti" žene. U narednih šest meseci povela se parlamentarna rasprava povodom burke u celoj zemlji. Jedna za drugom, istaknute ličnosti muslimanske veroispovesti koje žive u Francuskoj, izjasnile su se da "ni burka, ni nikab, ni bilo kakav veo nisu propisani islamskom verom". Dunija Buzar, antropolog muslimanke veroispovesti, kaže da većina žena (čak 90 odsto) za koje on zna da nose nikabe, imaju manje od 40 godina. Dve trećine su francuske državljanke, polovina je druga ili treća generacija imigranata, a jedna četvrtina su konvertiti. Drugim rečima, to nije uticaj žena iz Persijskog zaliva, što je opšteprihvaćeno mišljenje, već je to stav mladih žena čije majke nikada nisu pokrivalle svoja lica. Vodeći francuski lideri muslimanske zajednice nemaju sumnju o poreklu ove pojave: oni smatraju da je posredi "invazija salfizma", ultrapuritanskog ogranka radikalnog islama.

Iako je zabrana možda opravdana sa stanovišta bezbednosti, ipak je prilično kontroverzna i može da bude kontraproduktivna. Francusko veće muslimanske veroispovesti, zvanična organizacija, strahuje da bi zabrana značila stigmatizaciju islama. Govori se i o tome da bi žene, koje pod pritiskom nose burke ili nikabe, mogle biti nepravedno kažnjene. "Francuska bi bila jedina zemlja na svetu koja šalje svoje policajce na ulice da zaustave mlade žene koje su više žrtve nego krivci", kaže Lore Žofrin, urednik "Liberasiona".

POTROŠAČKA ELEKTRONIKA ZA 2010.

SVE U VEGASU JE 3D

Između 20.000 novih uređaja predstavljenih na najvećem svetskom sajmu potrošačke elektronike probrali smo one koji će obeležiti ovu godinu

Za "Vreme" iz Las Vegasa, Nevada

Početkom januara hiljade zaposlenih u IT kompanijama širom sveta zaputi se ka gradu poroka, a u tih par dana i gradu tehnologije. Obimne sigurnosne mere po aerodromima otežale su dolazak do Vegasa i CES-a (Consumer Electronic Show), najvećeg svetskog sajma potrošačke elektronike koji je u ovom gradu otvoren početkom januara – desetak dana nakon pokušaja terorističkog napada na letu Amsterdam–Detroit. Ni veliko nevreme, odlaganje i otkazivanje letova i neplanirana zadržavanja na usputnim aerodromima nisu ih sprečili da se u znatno većem broju nego prošle godine okupe na toplom asfaltu i suvom vazduhu pustinje

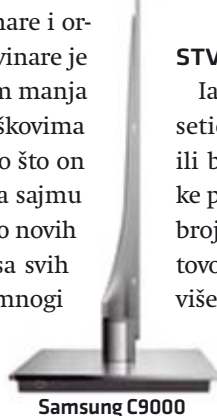
Nevade, toliko suvom da su posetiocima iz daljine krvarili nosevi i usne.

Dan pre zvaničnog početka sajma svi hoteli oko konferencijskog centra su vrveli od japija, na sajmu su užurbano pripremani štandovi, a iz par velikih kompanija već je potekla reka informacija – konferencije i ključna predavanja za novinare i organizatore počeli su ranije. Za novinare je taj dan od posebnog značaja jer im manja gužva dozvoljava da zavire po čoškovima i u glavne tokove sajma i pre nego što on počne. To je važno i zato što se na sajmu svake godine predstavlja po 20.000 novih uređaja, a u vremenskoj stisci i sa svih strana obasjani neonima kazina, mnogi prekookeanski putnici zapadnu u zamku nespavanja, u želji da vide što više događaja. Iskusi

će strateški izabrati desetak najznačajnijih firmi, a u prolazu će širom otvoriti oči i ući u nadi da će prvi primetiti neku ekskluzivu koja je nekim čudom ostalima promakla. Evo nekoliko tehnologija koje smo zapazili, a koje će sasvim sigurno obeležiti 2010. godinu.

STVAR PERSPEKTIVE

Iako je sajam zatvorenog tipa, a posetioци striktno iz kompanija koje su ili blisko vezane sa elektronikom široke potrošnje ili sa računarskim svetom, broj posetilaca je i dalje impresivan: gotovo 120.000 ove godine, ponovo nešto više u odnosu na prethodnu. Već posle "uvodnog" tumačanja ogromnim halama, svima je jasno da je 3D slika jedna od zvezda sajma. Reč

Samsung C9000

je o tehnologiji koja omogućava da se na dvodimenzionalnom TV ekranu, platnu ili monitoru prikaže trodimenzionalna slika sa vernim utiskom perspektive. Posle onolikih redova ispred gotovo svih svetskih bioskopa u kojima se daje film *Avatar*, nekako ne čudi veliko interesovanje proizvođača da pokušaju da čitavu 3D ideju prilagode i kućnom izvođenju. Tako su za ovogodišnji CES sve vodeće kompanije-proizvođači TV aparata prikazale bar nekoliko proizvoda sa prefiksom 3D. Verovatno najimpresivnija bila je Samsungova linija C9000 HDTV. Pored prikaza izvanredne slike visoke rezolucije, ovi televizori mogu da prikažu i 3D sliku, a pri tom je ekran toliko tanak (debljine olovke) da konektore nisu mogli da smeste sa zadnje strane, već su morali da ih prebace u postolje. Daljinski upravljač je priča za sebe, jer na prednjoj strani ima veliki ekran osjetljiv na dodir na kome može da se pregleda ono što se emituje na drugim programima, na primer da li je počeo meč na Eurosportu ili emisija na History kanalu. Nažalost, za gledanje ovog, kao i mnogih drugih 3D uređaja poput novog LG projektor, moraju se koristiti naočare, što je velika kočnica masovnijoj upotrebi 3D tehnologije. Neke kompanije pokušavaju i to da reše. Pionirski koraci u gledanju 3D slike bez naočara prikazani su na Samsungovom štandu, ali proći će još nekoliko godina dok se tehnologija ne prilagodi prosečnom čoveku.

Daljinski sa ekranom

BEZ VEZE

Kompanija Intel na CES-u je praktično zatrpala posetioce morem informacija i novih proizvoda, ali pošto je za razumevanje najvećeg dela bio potreban visok nivo tehničkog znanja, nisu uspeali da privuku previše pažnje. S druge strane, demonstracija WiDi tehnologije Pola Otelinija, njihovog glavnog čoveka, privukla je daleko više pažnje i ponukala mnogo posetilaca da je isprobaju na njihovom štandu. O čemu se radi? U saradnji sa proizvođačima laptopa, na pojedinim modelima sa Intelovim novim procesorom i5 Intel je omogućio da se jednostavnim pritiskom na taster, bežičnim putem prebaci slika sa ekrana laptopa na televizor. U prevodu, na televizoru možete na primer da surfujete, obrađujete slike ili, još bolje, da

Pol Otelini

odgledate HD film koji se nalazi na laptopu, a pri tom TV i laptop fizički nisu povezani. Da bi se to postiglo, potrebno je priključiti bežični HDMI prijemnik, koji se ili dobija u paketu ili naknadno dokupljuje. Oni koji su imali priliku da isprobaju WiDi, smatraju da je ovo značajan napredak u integraciji laptopa u kućno okruženje.

SLEDEĆI STANDARD

Uz toliku poplavu različitih video-sadržaja, kako 3D tako i HD (visoke definicije), neophodno je negde ih i pohraniti. Treba imati u vidu i da, na primer, transfer sadržaja sa običnog DVD-a na spoljni disk ume da potraje petnaestak minuta, a ako je u pitanju BlueRay disk, i preko jednog sata. Kapacitet spoljnih diskova nije više problematičan i već ima modela koji mogu da pohranjuju i po nekoliko stotina filmova visoke definicije, ali sporost kopiranja tako velike količine podataka jeste problem. Stoga je veliki broj proizvođača posegnuo ka novom, USB 3.0 standardu, kao tehnologiji koja bi trebalo da promeni ovakvo stanje stvari. Iako ovaj standard još nije tako široko podržan kao što je USB 2.0, mnogi proizvođači poput Western Digitala i Verbatima su pored uređaja koji podržava novi standard, ponudili i mogućnost nabavke kontrolorske logike. Kako je dodatna investicija u iznosu od 20 dolara podnošljiva, za očekivati je da u narednoj godini USB 3.0 uređaji naprave bum.

BEŽIČNO NAPAJANJE

Čak i u današnjem "bežičnom" okruženju, neki kablovi, poput onih za napajanje, i dalje su neophodni. Neke

Powermat napajanje

promene na ovom planu najavio je proizvođač pametnih telefona Palm, napravivši telefon čija se baterija puni kada se samo spusti

na postolje za punjenje, dakle bez nekakvog priključivanja kabla. Firma Powermat je u septembru prošle godine lansirala nešto što omogućava sličnu stvar za mnoge uređaje (druge marke mobilnih telefona, kamere, fotoaparati) i sve nas iznenadila sa prodajom oko 750.000 uređaja za punjenje do kraja te godine. Najveći broj kritičara je ovom bežičnom modelu punjenja zamerao to što, da bi funkcionisao, na uređaje u blizini baterije treba zalepiti metalnu pločicu. Powermat je na CES-u iznenadio sve posetioce najavom i demonstracijom unapređene tehnologije – umesto fabričke, ti najrazličitiji uređaji sada mogu da koriste Powermat bateriju koja je istovetnih dimenzija, ali sada može da se puni bez kontakta sa punjačem. Po rečima predstavnika Powermata, trenutno su u pregovorima sa skoro svim proizvođačima potrošačke elektronike, te je za očekivati da ovu tehnologiju u mnogo većem obimu vidi-mo u toku 2010. godine.

TABLE ZA ČITANJE

Na Microsoftovom ključnom predavanju prikazan je takozvani Slate uređaj razvijen od strane HP-a, koji je suštinski računar u maloj tabli dimenzija beležnice, sa ekranom osjetljivim na dodir. Na prvi pogled ne razlikuje se mnogo od Tablet PC-a, osim što se za rad koriste prsti umesto olovke, i što mu je namena malo specifičnija. Na njima se mogu čitati knjige, posećivati Facebook, gledati filmovi i sve ostalo što ne zahteva preveliku upotrebu tastature i miša. NVIDIA, proizvođač grafičkih karti, takođe je prikazala nekoliko sličnih uređaja svojih partnera takođe zasnovanih na Slate tehnologiji, a svi su izgledi da će i Apple do kraja januara predstaviti svoje viđenje čitave stvari. Ova tehnologija je najzad došla do tačke kada su performanse pomenutih "tabli" na dovoljno visokom nivou, a da to nije bilo plaćeno velikom težinom uređaja ili kratkim vremenskim radom baterije. Posle uspeha Amazonovog Kindlea, čitača elektronskih knjiga, ovim uređajima se smeši svetla budućnost i verovatno nas uvode u sledeći stadijum upotrebe računara u kućnom okruženju.

Slate iz HP-a

125 GODINA OD SMRTI MIŠE ANASTASIJEVIĆA

ZETU I KĆERI ILI OTEČESTVU

Podunavski Rotšild je planirao da se svojim bogatstvom suprotstavi Milošu Obrenoviću u aktuelnoj međudinastičkoj borbi, ali ne da odbrani vladajućeg kneza Aleksandra Karađorđevića, već da na njegovo mesto postavi svoga zeta Đorđa

PIŠE:
ZORICA JANKOVIĆ

Pre tačno 125 godina, na Svetog Savu, 27. januara 1885, u svom domu u Bukureštu, ulica Doamna broj 6, umro je Miša Anastasijević (83). Smrt najbogatijeg Srbina i velikog dobrotvora objavile su i srpske i rumunske državne novine, Srpsko učeno društvo je održalo komemorativni skup, dok je na dan sahrane u svim učionicama beogradske Velike škole – na kojoj je bila istaknuta crna zastava – prvo predavanje započeto prigodnom besedom. Po ljutoj zimi sahranjen je u svojoj zadužbinskoj crkvi Sv. Arhangela Mihaila u obližnjem Klešnju, gde i danas počiva, zaboravljen od *svoga otečestva*, daleko od svoje zemlje i njene prestonice, kojoj je podario velelepno zdanje na kome i danas piše: *Miša Anastasijević svome otečestvu*.

POREČ: Rodno mesto Miše Anastasijevića je Poreč ili Porečje, koji je kao toponim višeznačan: Poreč je planinska oblast u istočnom delu Srbije, čija je severna granica reka Dunav; Porečje je niz od sedam reka koje se nizvodno posle Golupca ulivaju u Dunav; Poreč je i dunavsko ostrvo – ada, na čijem je južnom delu varošica Poreč. Kao pogranično mesto između dve carevine, Austrije i Turske, a kasnije između Austrije i Srbije, odnosno Rumunije i Srbije, uvek je bilo pogodno za trgovinu, a kako je Dunav bio glavni transportni put za razmenu robe, njegovi žitelji su se proćuli i kao brodograditelji i lađari. Naravno, pogranično mesto bilo je i meka za avanturiste, probisvete i prevarante. Njihova meta bili su uglavnom trgovci čije je odredište bio Poreč, kao i oni koju su se ovde zadržavali dok im se ne pretovari roba, popravi brod i zatim preveđe kroz Đerdapski tesnac od strane veštih domaćih lađara. Tako su se Porečani uključili u ovu čudnu mešavinu ljudi različitih namera, da bi se u takvoj sredini, jednom od njih, vrednom trgovcu Anastasu, 24. februara 1803. godine rodio sin Miša.

PUT DO PRVOG KAPITALA: Miša nije imao sreće da odraste uz roditelje. Mati Ruža, zanemoćala od porođaja, umrla je ne sastavivši ni godinu dana uz prvenca, dok je otac Anastas, po kome je Miša iskovao svoje prezime, umro dve godine kasnije. U burnim godinama Prvog srpskog ustanka, dečaka je odgajala maćeha Milja, starajući se o njemu do kraja svog života (1837). U jednom zbegu pred Turcima, krajem 1805, Miša i Milja su prešli Dunav i u izbeglištvu upoznali trgovca Stojana Matrošliju, sa kojim je Milja postigla dogovor da Stojan sa svojom porodicom vodi trgovinu mešovitim robom pokojnog Anastasa, a da se zarada deli. Trgovina je krenula dobro, pa se našlo novca i za Mišino školovanje. Nažalost, 1812. Stojan umire, ali Milji i Miši ostavlja ušteđevinu koja im omogućuje pristojan život. Ali, već sledeće, 1813. godi-

Kapetan Mišino zdanje (snimak Anstasa Jovanovića oko 1865. godine)

ne, posle propasti Ustanka, moralo se opet bežati preko Dunava ispred raspomamljenih Turaka. Većina se vratila odmah posle proglašenja opšte amnestije. Među njima su bili Miša i Milja.

U rodnom Poreču desetogodišnji se dečak, koji čita i piše, brzo snalazi. Prvo uz dobru platu zamenjuje odsutnog učitelja, zatim je pisar Bejšir-age koji stoluje na Adakaleu (dunavsko ostrvo), od 1817. do 1822. je čumrugdžija (carinik i nadzornik) na skeli, a potom se posvećuje trgovini. Njegov talenat, intuicija i, iznad svega, veliki rad donose mu već prve godine kapital koji prelazi 6000 groša, što ga svrstava među bogate ljude u Srbiji.

PODUNAVSKI ROTŠILD: Sa 23 godine mladi i uspešni porečki trgovac Miša Anastasijević se oženio Hristinom, popovom kćeri, čiji je brat

Kapetan Miša Anastasijević (snimak Anastasa Jovanovića iz 1850. godine)

Sima Urošević bio jedan od sekretara kneza Miloša Obrenovića. Kako je Miloš, pored političke moći bio i najveći trgovac u Srbiji, obostrani interes će moćnog vladara i mladog i ambicioznog dunavskog trgovca brzo spojiti. Vremenom će Miša, uz Miloševu saglasnost i interes, i sa činom kapetana, postati čovek koji u potpunosti kontroliše najunosniju trgovinu Dunavom (izvoz stoke u Austriju i uvoz soli iz Vlaške i Moldavije), da bi po okončanju Miloševe prve vladavine i odlaska u izgnanstvo (1839) sav prihod usmeravao u svoje ruke. Nedugo posle toga došao je u Beograd i objavio koliko mu je bogatstvo.

Vremenom će Mišino bogatstvo rasti pa će potonji najbogatiji Srbin XIX veka biti vlasnik devet velikih spahiluka u Vlaškoj, 23 brodske agencije koje kontrolišu sav promet Dunavom od Beograda do ušća,

Dunav u Đerdapskom tesnacu

najmanje 74 broda za prevoz soli, kao i brojnih stovarišta u mnogim podunavskim i posavskim gradovima. Kompanija je zapošljavala oko deset hiljada ljudi, a Mišina gotovina se procenjivala na 1,5 miliona dukata cesarskih – toliko da od te ogromne sume novca, bez rizika, dva puta pozajmljuje novac državnoj kasi Moldavije. Tada, s pravom, dobija i nadimak Podunavski Rotšild.

SVOME OTEČESTVU: Svoje bogatstvo je držao u Rumuniji, ali je svih pet kćeri udao za Srbe: najstariju Jelenu za Vasu Garašanina, ađutanta kneza Aleksandra Karađorđevića i sinovca Ilije Garašanina, drugu po redu Persidu za Jovana Marinovića, diplomatu i potonjeg predsednika vlade, Ružicu za Arsenija Crnojevića, veleposednika, Anku za ministra Radovana Raju Damjanovića, a najmlađu Saru, svoju mezimicu, za Đorđa Karađorđevića, Voždovog unuka.

Ovde priča o Miši Anastasijeviću pravi zaokret sa Miše kao poslovnog čoveka na Mišu kao čoveka koji svoje bogatstvo koristi da bi svojom Sarku učinio srpskom kneginjom. Naime, Podunavski Rotšild je planirao da se bogatstvom suprotstavi Milošu Obrenoviću u aktuelnoj međunastitičkoj borbi, ali ne da odbrani vladajućeg kneza Aleksandra Karađorđevića, već da na njegovo mesto postavi zeta Đorđa. Po sopstvenom priznanju, ta politička kampanja koštala ga je više od 80.000 dukata, isto koliko i gradnja velelepno zdanja u centru srpske prestonice, koje je izgradio kao dvor zetu i kćeri. Ali, plan se nije ostvario. Uz isto ulaganje, Miloš je imao više glasova na Svetoandrejskoj skupštini, iako je Miša njome predsedavao i usmeravao rad. Poražen u svojoj nameri, odustao je od daljnog bavljenja politikom i ubrzo napustio Srbiju, a u Beograd je vraćao samo da obiđe svoje najbliže.

U jednom takvom obilasku prestonice, dostavio je državnim "Srbskim novinama" tekst pisma koje je uputio zastupniku ministra prosvete i crkvenih dela Kostu Cukiću, u kojem kaže: "... Rešio sam da još sad poklonim za prosvetne potrebe otečestva moju veliku novosagrađenu kuću na ovdašnjoj Velikoj pijaci podignutoj." Istovremeno s Mišinim tekstom, "Srbske novine" su 14. februara 1863. godine objavile i pismo zahvalnosti kneza Mihaila "na retkom primeru rodoljubivosti". Ubrzo, posle prenamene, koju je izveo Čeh Jan Nevola (isti inženjer koji je zdanje projektovao kao dvor), Miša je na svečan način predao zdanje "svom otečestvu". Ali, knez nije prisustvovao tom svečanom činu. Tvrdi Obrenović nije oprostio najbogatijem Srbinu lobiranje za jednog Karađorđevića, pripadnika rivalske dinastije, u borbi za vlast 1858. godine.

Na Malu gospojinu, uz prisustvo najviših državnih činovnika, profesora Velike škole, srpskih književnika i drugih viđenijih lju- >>

di, zdanje je u ime najviše srpske škole primio njen rektor, profesor Konstantin Branković. Pored Velike škole, koju su sačinjavali Filozofski, Pravni i Tehnički fakultet, u najveću i najlepšu prestoničku zgradu toga vremena (izgrađenu u neoromantičnom stilu) useli-

la se i Gimnazija, Narodna biblioteka i Muzej, a mesta se našlo i za činovnike Ministarstva prosvete. Danas se u zgradi nalazi Rektorat Beogradskog univerziteta.

Na kraju, vratimo se Poreču. Ni dunavske ade ni varošice sa ovim imenom danas više nema. Ostajale su povremeno pod vodom posle 1832. godine, nakon regulacije Dunava koju je sprovedla Austrija štiteći od čestih poplava plodni Banat i još plodniju Bačku. Po kneževoj naredbi Porečani su prešli na kopno i uz samu obalu osnovali novo naselje. Po Miloševom starijem sinu, tadašnjem nasledniku kneževskog dostojanstva, nazvano je Milanovac (od 1859. Donji Milanovac). Prilikom izgradnje Hidroelektrane "Đerdap", 1971. godine, Poreč je za-
 uvek potopljen.

(Autorka je istoričar i kustos Istorijaskog muzeja Srbije)

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Купћа знања

Имамо особито задовољство да вас позовемо на представљање првог тома сабраних прозних дела најпревођенијег живог српског писца **Зорана Живковића.**

Представљање књиге *Романи/Novels* биће уприличено у "Аеро клубу", Узун Миркова 4 у понедељак 25. јануара, у 18 часова.

У програму учествују:

Предраг Ејдус
 првак драме Народног позоришта

Марина Ненадовић
 флаутисткиња Београдске филхармоније

Александар Јерков
 књижевни критичар

Бићемо веома почаствовани ако прихватите наш позив.

БЕОГРАД
 Обилићев венац 5
 тел. 011/2638-405

Косовска 45
 тел. 011/3227-088

Краља Милана 19
 тел. 011/3235-409

Вукасовићева 50
 тел. 011/3594-835

НОВИ САД
 Сремска 7
 тел. 021/662-4433

НИШ
 Трг краља Александра 3
 тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
 Владе Ђетковића 1
 тел. 028/425-111

ИНТЕРНЕТ ПРОДАЈА
 e-mail: prodaja@zavod.co.rs
 www.zavod.co.rs

VREME nauke

specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju, januar 2010.

Deset

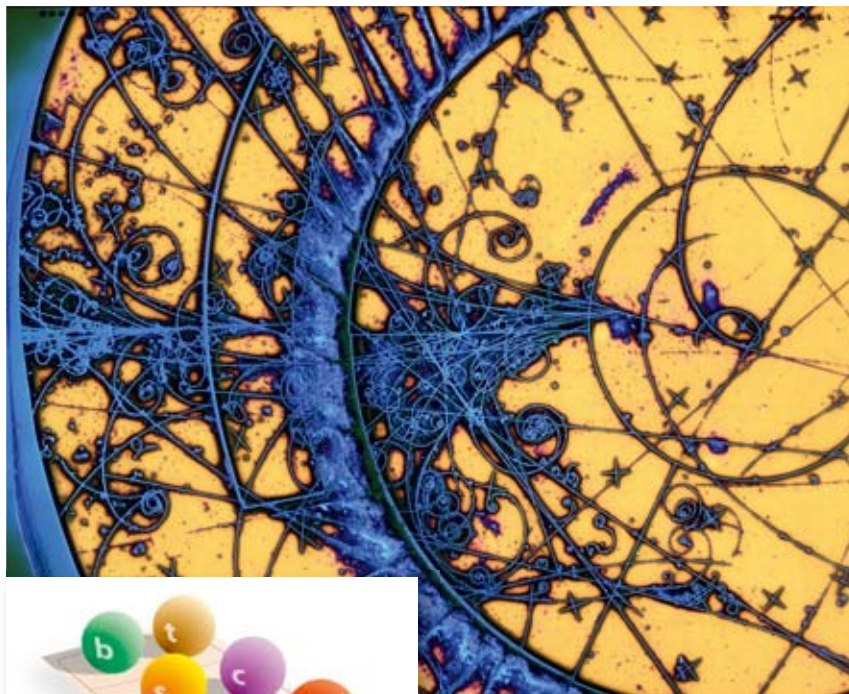
N avodno je rimski imperator Oktavijan (63 p.n.e. – 14 n.e.), poznatiji po svojoj “božanskoj” titulu Avgusta, bio jedan od poslednjih vladara koji je 17. godine pre nove ere primenio decimaciju, surovu kaznu desetkovanja legionara. Prema više istorijskih izvora, ovaj su običaj Rimljani primenjivali još od V veka pre nove ere, kako bi ubijanjem svakog desetog vojnika disciplinovali neposlušne ili preterano plašljive i nesposobne legije. Ta se mera na neki način javljala i kasnije, kao u slučaju desetkovanja sovjetskih vojnika u Staljingradu, ali kod Rimljana nije bila reč o sporadičnom kažnjavanju, već o jednoj vrsti sistemskog rešenja. Svaka desetina u vojnoj jedinici bi žrebom određivala koga će žrtvovati, a onda bi devet ostalih vojnika ubilo desetog. Sve to se izvodilo izvan logora, ali je strah od te ozloglašene kazne bio toliko da je sama najava decimacije dovela u red čitave armije koje su poražene ili iz ko zna kog razloga poklekale duhom. To se sa stanovišta senatora i republikanske elite doživljavalo kao odsecanje jednog od deset prstiju, kako bi se spasila cela ruka. Sama rimska cifra deset se razvila iz predstave prekrštenih ruku, a možda baš zbog broja prstiju (kao prve računaljke), Rimljani su, kao i ostali drevni narodi, najradije žrtvovali desetine i u drugim

poslovima. Širom Mediterana bilo je rasprostranjeno da se bogovima najčešće prinosi deseti deo trpeze ili blaga. Taj se običaj preneo i na svetovne poslove, pa su u tom odnosu uglavnom raspisivani svakojaki porezi sve do feudalnog doba. Danas je deset osnova našeg svakodnevnog decimalnog sistema, pa u velikoj meri uslovljava način na koji sagledavamo svet. Kako bismo razmišljali o okruženju, ako bismo za brojanje koristili binarni ili heksadekadni sistem sa osnovama dva ili 16? Ovako je deset prvi broj koji se beleži sa dve cifre, pri množenju sa njim samo dodajemo nulu, desetkom merimo sve redove veličine, čak smo i većinu skala vrednosti vezali za deset oцена, imamo deset Božjih zapovesti ili deset dana koji menjaju svet. Ili deset godina više, svaki put kad preguramo deceniju. Mereći potom koliko smo izgubili u međuvremenu i koliko smo desetkovani sa godinama. Ako se razmisli o alternativni, Rimljani su mogli da ubijaju i svakog trećeg neposlušnog vojnika. Ili pak, nešto humanije, svakog petnaestog. Budući da su osvojili svet i utemeljili civilizaciju, deset se pokazao kao idealna mera – optimalna za ljudski odnos surovosti i milosrđa.

S. B.

Guliver na kraju skale

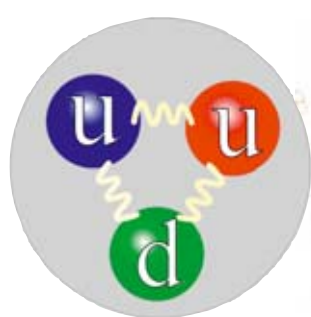
Ako bismo pokušali da vidljivi univerzum izmerimo onako kako to inače radimo – poređenjem sa etalonom dužine, koji je svoju karijeru u merenju dužina započeo kao šipka od platine iz paviljona De Bretej kod Pariza, teško da bismo stekli ikakav smislen utisak. Matematički zabeleženo, veličina svemira se javlja na skali većoj od 10^{+24} m, koji se zapisuje kao jedan sa 24 nule. Ovaj način zapisivanja redova veličine pomoću stepena desetke je više nego zgodan za rad sa izuzetno velikim (i izuzetno malim) merama – osim nekih pogodnosti pri računu, smanjivanjem ili povećavanjem eksponenta skaćemo iz reda u red veličine, stižući mnogo bolji utisak o uzajamnim odnosima dimenzija. Da bismo se kretali po skali desetke, sve što treba učiniti je da se aktuelni “red veličine” podeli sa 10, eksponent u stepenu se tim smanji za jedan, a mi se zateknemo u sasvim novim okolnostima. Postajemo Guliveri u Liliputaniji. U ovom poduhvatu, odmah se primećuje kako je sasvim jedna situacija na 10^{+24} m (vidljivi svemir), sasvim druga na 10^{+12} m (Sunčev sistem), a sasvim treća na 10^{-3} m (svet bakterija). To naslućujemo čak i u balonu koji, umesto da obleti svet, pada sa ogromne visine, sa približavanjem i smanjivanjem skale, vidimo sasvim drugačije strukture – kontinenti se pretvaraju u gradove, gradovi u zaseoke, a velike stepe u baštice – mada je svojim padom preskočio samo dva reda veličine (od 10^{+3} m do 10^{+0} m), desila se dramatična promena. Hajde da krenemo odozdo i da se popnemo uz celu skalu. Jedno takvo putovanje preduzeo je pre više od 30 godina kultni naučnopopularni film *Powers of Ten*, koji je pratila

i istoimena knjiga, a ukazao je na to da kretanje skalom desetke može biti sasvim uzbudljiva mentalna vežba. Ako ništa drugo, steći ćete utisak o relativnosti odnosa, što nije rđavo kad čovek želi da utekne apsolutnim kategorijama svakodnevice. Jer, kad god krenemo tim putem, odmah ćemo primetiti da je razlika između nas i vira jednaka kao između planete Zemlje i ljudi na njoj. Pokazuje se kako na svim tim raznim skalama uporedo obitavaju sasvim različiti svetovi. I da tu nije reč samo o upečatljivom utisku Liliputanaca pred

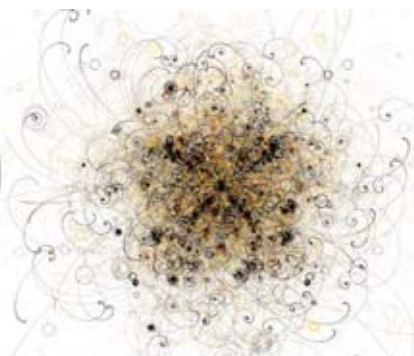
uspavanim džinovima sa višeg reda veličine. Svaki od svetova zapravo ima svoje nove, bitno drugačije zakone. Zato se i na svakoj sledećoj skali nalaze domeni različitih nauka. Tako se ovim putem krećemo od fizike elementarnih čestica, skaćući na nivo molekula ka hemiji i medicini, potom biologiji, da bi preko psihologije i sociologije, sa uzdizanjem na velike mere, opet uplovili u fundamentalne discipline i astronomske nauke. Odakle početi? U suštini, za nauku kakva danas jeste, donja granica dužine iznosi 10^{-35} m, što je Plankova dužina, ispod koje sam koncept merenja biva obesmišljen. No, pravi materijalni početak jeste u svetu kvarkova koji je na skali 10^{-18} m, a od Plankove dužine veći za čitav Univerzum. No, za nas je on zapanjujuće mali. Trojke kvarkova koje sede tamo dole manje su od atoma onoliko koliko smo mi manji od Sunčevog sistema. I nije ni čudno što tu vladaju sasvim drugačiji običaji, u svetu u kome se sve svodi na razmenu takozvanih gluona. Sasvim drugačije nego na nivou koji je za kvarkove daleko kao Mlečni put – tamo gore gde je čovek podigao gigantski akcelerator u CERN-u sa idejom da u njemu sudara protone, sa sve kvarkovima u njima.

S. BUBNJEVIĆ

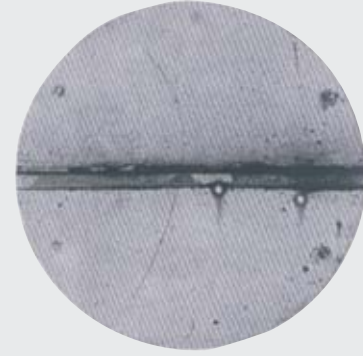
$10^{-18} - 10^{-15}$ m

Svet kvarkova i elektrona

$10^{-15} - 10^{-12}$ m

Protoni i neutroni

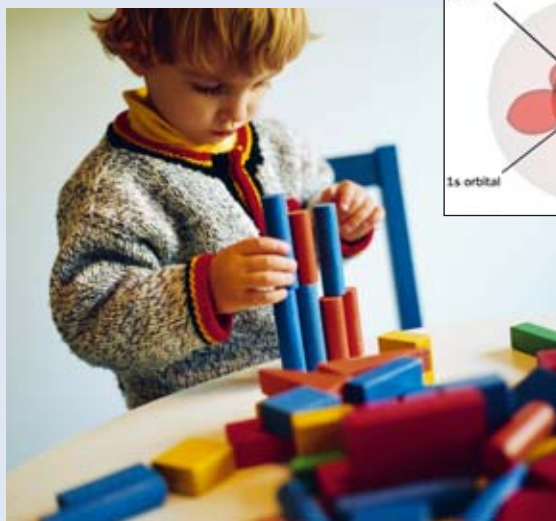
Igra sa 92 lego kockice

Piše:
Voin Petrović

Atomi nisu ništa drugo nego pregršt protona, neutrona i elektrona. Ipak, u prirodi obično struktura daje funkciju materiji, pa od toga nije izuzet ni svet atoma. Poznato nam je nešto više od stotinu različitih atoma. Ovaj diverzitet potiče od velikog broja mogućih kombinacija elementarnih čestica koje grade atome. Protoni i neutroni grade jezgro dok elektroni orbitiraju oko tog jezgra. Ograničenja naizgled nema, ali se atomi koji u jezgri imaju preko 92 protona obično raspadaju sami od sebe ili su veoma nestabilni. Većina ovih atoma ima jedan ili nekoliko izotopa, oblika koji se razlikuju po broju neutrona u jezgri, a imaju isti broj protona. Neki od tih izotopa su stabilni, neki nisu i raspadaju se uz emitovanje radioaktivnog zračenja. Na nivou atoma, toj je priči o šarenilu kraj. Dakle, stotinak atoma.

Zar je moguće napraviti ceo svet samo od toliko delova? Ako poistovetimo atome sa, recimo, pojedinačnim "Lego" kockicama, možemo da napravimo paralelu koja će nam pomoći da to jednostavnije sagledamo. Ako kažemo da imamo oko 100 različitih kockica, ali tako da od svake vrste imamo besкраjno mnogo kockica, intuitivno postaje jasnije da je mogući broj kreacija od svakog datog elementa praktično beskrajan.

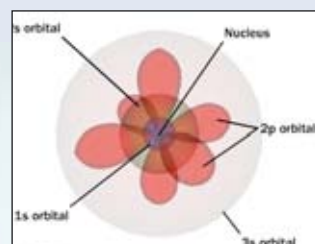

Postoje, naravno, pravila koja se moraju poštovati prilikom izgradnje kreacija. I to je nešto o čemu hemičari vode računa. Baš kao što se na jednu kockicu može vezati samo određen broj drugih, tako i atom može graditi samo određeni broj veza. Za jednu kockicu koja ima četiri mesta za vezivanje sa drugim kockicama možemo vezati četiri kockice koje imaju jedno mesto za vezivanje, dve koje imaju dva mesta za vezivanje, ili jednu veliku koja ima takođe četiri mesta za vezivanje. Slična pravila važe i za atome.

Igranjem sa atomima na ovaj način, a prateći krajnje prosta pravila, stvara se veliki broj molekula. Veliki vračevi savremene nauke

procenjuju da postoji između 40 i 100 miliona organskih molekula, ali su sve ove procene uzaludne, jer koliko god da ih postoji, bilo ko od nas može da uzme još jednu kockicu, još jedan atom i da ga doda na postojeću kreaciju. Istini za volju, nakon određenog broja dodatih atoma, neki veoma veliki molekuli postaju nestabilni i podložni raspadu, ali najveći broj njih je uglavnom dovoljno stabilan da može da postoji dugo. Kao i kod kockica, i kod molekula stabilnost direktno zavisi od načina povezivanja atoma. Manje i kompaktnije strukture su otpornije na raspadanje usled visoke temperature, dejstva jakih kiselina i baza i tome slično.

Dok se kockice vezuju nastavcima, atomi to rade gradeći veze pomoću elektrona.

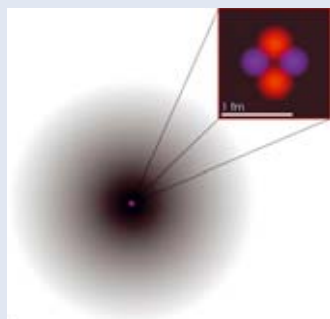

Svaki atom teži da u poslednjoj elektronskoj orbitali ima dva ili osam elektrona, a to se naziva – stabilna elektronska konfiguracija. Kompromisima, stvaranjem zajedničkih elektronskih parova ili elektrostatičkih interakcija, atomi se združuju i ostvaruju potreban broj atoma u poslednjoj orbitali.

Oni postaju intimno povezani tom zajedničkom potrebom da imaju stabilnu elektronsku konfiguraciju. Tako stvoreni oblaci zajedničkih elektrona ili raznoimenih naelektrisanja drže ih na okupu. Na nivou atoma i molekula počinju da se pojavljuju neki fenomeni koji nisu posledica sastava, jer je on manje ili više monoton, već posledica strukture. Prvi put otkako je počela da se združuje, materija na ovom nivou može da prelama svetlost ili provodi električnu struju. Za ovo je zaslužan ve-

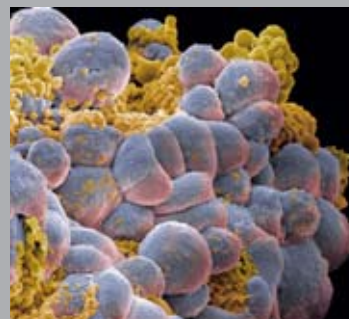
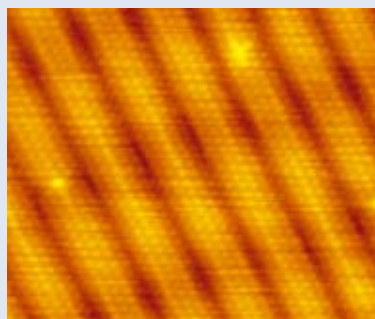
liki broj elektrona koji su uređeno postavljeni i ne plivaju slobodno po bespuću svemira. Neki atomi i molekuli imaju miris i ukus. Neki deluju kao lekovi, neki kao otrovi. Materija počinje da ima boju, počinje da ima funkciju, počinje da ima smisao. Iako je to sve u svemu samo gomila protona, neutrona i elektrona, način na koji su oni povezani, uobličeni pravilima i zakonima njima daje funkciju i oni postaju nešto više od bezoblične, besmislene i neme mase u svemiru. Materija postaje živa, sposobna da se razmnožava, misli i stvara na nekom sledećem, višem nivou.

*Autor je biohemičar angažovan na projektu iz hemije prirodnih proizvoda Instituta za hemiju, tehnologiju i metalurgiju

$10^{-12} - 10^{-9} \text{ m}$

Atom, kristali

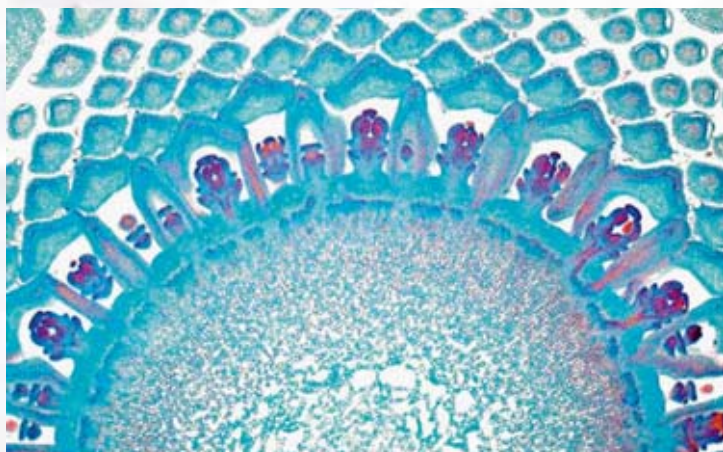

$10^{-9} - 10^{-6} \text{ m}$

Virusi, DNK, nanosvet

Život kao industrija

Nedavno sam pitao grupu srednjoškolaca kako bi opisali ćeliju sedmogodišnjem detetu. U moru raznih odgovora iskristalisao se jedan koji predstavlja vrlo prigodnu analogiju. Ćelije su: minijaturne fabrike koje čine sva živa bića. Svaka ćelija se u osnovi sastoji od jedra, membrane i citoplazme sa organelama, ćelijskim odeljcima koji poseduju sopstvenu membranu. Prosečan ljudski organizam sadrži oko 100 biliona (10^{14}) ćelija. Sve ćelije u organizmu nastaju od jedne oplodjene jajne ćelije – zigota, koji se pod uticajem spoljnih faktora deli i diferencira u preko 250 tipova ćelija koji sačinjavaju čoveka. Veličina ćelija jako varira. Tako je, recimo, nojevo jaje samo jedna jedina ćelija. S druge strane, u jednom mililitru krvi se nalaze desetine miliona krvnih ćelija. Prosečna veličina ćelije je nekoliko mikrona – hiljaditih delova milimetra. Na tačku na kraju ove rečenice može komotno da stane nekoliko hiljada ćelija, a za objašnjenje funkcionisanja ove izuzetno komplikovane strukture potrebno je bar nekoliko pasusa koji slede posle nje.

FABRIKA

Na ulazu u većinu fabrika srećemo ogradu i čuvare. Ovu funkciju u ćeliji obavlja ćelijska membrana, u koji su uronjene kapije – različiti proteinski molekuli koji imaju funkciju da selektivno propuštaju različite materije koje su ćeliji potrebne. Dok neke supstance imaju slobodan prolaz (npr. gasovi), druge zahtevaju pratnju – njihov ulazak u ćeliju je posredovan različitim proteinima.

DIREKTOR

Kao što je red, počecemo obilazak od kancelarije direktora. Ćelijsko jedro je deo ćelije u kom se nalazi nasledni materijal – DNK, sa kog se

Piše:

Luka Mihajlović

prepisuju instrukcije za sintezu svih produkata i regulaciju svih procesa u ćeliji. Slobodno se može reći da instrukcije sa DNK upravljaju funkcionisanjem ćelije, a sadrže kodirane informacije o praktično svemu što čini individuu – od visine, boje očiju, kose, tipa insulinskih receptora, a delimično određuju i osobine kao što su inteligencija ili crte ličnosti.

PROIZVODNA TRAKA

Proteini su molekuli koji se sastoje od dugačkih lanaca aminokiselina, koji vrše većinu funkcija u ćeliji. Proteini su glavni “proizvod” svake ćelije. Oni koji potpomazu hemijske reakcije nazivaju se enzimi, a veliki broj učestvuje u izgradnji komponenata ćelije. Informacija o redosledu aminokiselina koja određuje funkciju proteina se nalazi kodirana na DNK i “očitava” se u procesu koji se naziva transkripcija. Redosled nukleotida se sa DNK prepisuje na RNK (koja je blizak rođak DNK) i transportuje iz ćelijskog jedra u citoplazmu. Na molekulskoj mašini koju nazivamo ribozom, počinje sinteza proteina.

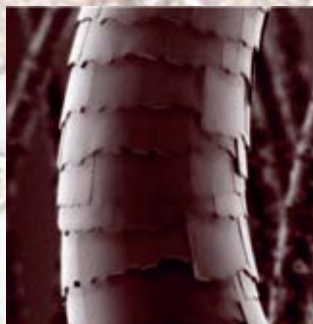
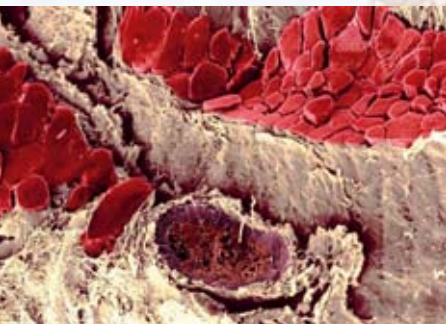
ENERGIJA

Kao i svaka proizvodnja, i ova zahteva energiju. Ćelija ima sopstvenu elektranu, koja za pogon koristi različita goriva. To može biti glukoza, masne kiseline, čak i aminokiseline u slučaju kada ništa drugo nije raspoloživo. Ćelijska elektrana je organela koja se naziva mitohondrija. Mitohondrije su mesto gde se odigrava ćelijsko disanje – u kom se dovršava razgradnja hranljivih materija i gde se iz njih “ekstrahuje” energija. Ova energija je u ćeliji skladištena u formi molekula adenozin trifosfata – ATP, koji sadrži visoko energetske hemijske veze.

TRANSPORT

Transport većine supstanci unutar ćelije se vrši “kamionima”, vrećicama supstanci, koje se kreću po ćelijskim autoputevima – elementima citoskeleta. U pitanju su dugački, vlaknasti molekuli proteina, koji se nalaze po čitavoj unutrašnjosti ćelije. Pomoću ovih molekula se sadržaj vrećica izvozi van ćelije, što je posebno bitno kod ćelija koje proizvode, na primer, hormone ili enzime koji vare hranu. Iz ove kratke analogije se može zaključiti da su ćelije izuzetno kompleksne strukture. Nijedan deo ćelije ne funkcioniše izdvojeno, već su svi međusobno uslovljeni i komuniciraju razmenom različitih supstanci. Iako su nam osnovni principi funkcionisanja ćelija dobro poznati, veliki broj činjenica tek čeka da bude otkriven i upotrebljen u nauci, medicini i proizvodnji. Do tada – čuvajte vaše male fabrike!

Autor je popularizator nauke i istraživač-pripravnik u Inovacionom centru Hemijskog fakulteta u Beogradu

$10^{-6} - 10^{-3} \text{ m}$

Ćelije, ljudska kosa

$10^{-3} - 10^0 \text{ m}$

Kapljice magle, komarci

Džinovi na Zemlji

Ubedljivo najteži dinosaur čiji su ostaci pronađeni je *Amphicoelias* težak 122 tone i dugačak, kako se pretpostavlja, do 60 metara

Najveći živi organizam koji "obitava" na Zemlji je jedno drvo nazvano General Šerman. General je sekvoja koja raste u Kaliforniji, u Nacionalnom parku Sekvoja. Ono što kod "njega" oduzima dah nije visina od 84 metra, već zapremina – 1487 metara kubnih, a samo stablo je, prema procenama stručnjaka, teško 1800 tona! Mnogo masivnije drvo stradalo je pre više od veka, 1905. godine, tokom oluje. U pitanju je takođe bila sekvoja imena Lindzi krik drvo, za koju se smatra da je najveći organizam koji je dosad živio na Zemlji. Bila je teška oko 3300 tona, a stablo je bilo zapremine 2550 metara kubnih.

Što se životinja tiče, najveća i najteža koja je ikada živela na svetu je plavi kit, čiji je rekorder dugačak 33,5 metara, a najteži primerak je bila jedna trudna ženka od 172 tone. Samo jezik jedne ovakve životinje teži oko tri tone, ali mu je grlo toliko uzano da ne bi mogao da proguta čak ni objekat veličine fudbalske lopte. Srce plavog kita je najveće na svetu i teško oko 600 kilograma. Bebe kitovi na rođenju imaju gotovo tri tone, a svakog dana popiju 400 litara mleka i postanu teži za oko 90 kilograma.

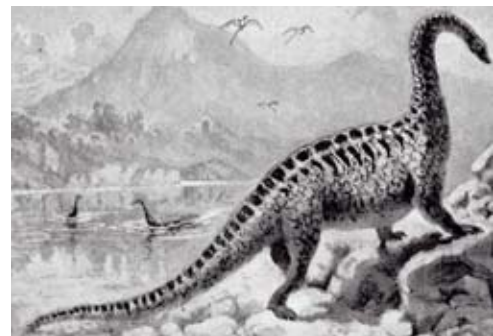
Na kopnu je ubedljivo najteži afrički slon, čiji je najkrupniji primerak težio 12 tona. No, kako su naučnici utvrdili, brojne izumrle životinje bile su i veće i teže. U studiji pod nazivom "Veličina najvećih kopnenih životinja", koju je 1985. izradio profesor sa Univerziteta Helsinki J. E. I. Hokanen, navodi se da bi teoretski gornja granica mase izumrlih životinja mogla da bude i nekoliko puta veća. Profesor Hokanen navodi da se još od Galileja smatralo da plavi kit težak 100 tona može da dostigne ovu težinu samo zahvaljujući tome što živi u

vodi, koja mu daje podršku. Tvrdilo se da kopnene životinje ne bi mogle da teže ni blizu ove mase, jer bi ih Zemljina gravitacija smrskala. No, zahvaljujući u vreme pisanja ove studije "svežim" otkrićima ostataka izumrlih sisara, i fizičkim proračunima, Hokenen je utvrdio da su pojedine životinje mogle da dosegnu težinu između 100 i 1000 tona.

U ovoj studiji navodi se još nekoliko zanimljivih podataka: *Baluchitherium*, životinja poznata i pod nazivom *Paraceratherium*, jedna je od najvećih sisara koji su hodali Zemljom. *Baluchitherium* je živio na tlu Evrope i Azije u eocenu i oligocenu tokom više od 14 miliona godina. Ovaj biljojed bio je visok do 7,5 metara, i dugačak više od osam metara, ne računajući rep. No, samo njegova lobanja bila je gotovo metar i po dugačka, a procenjuje se da je bio težak oko 30 tona. Među najtežim kopnenim životinjama je najpoznatiji izumrli stvor – *Brachiosaurus*, koji je živio u juri, pre 140 miliona godina, i bio težak i do 80 tona. No, najveći primerak koji je pronađen nije bio čak ni potpuno odrasla životinja, pa je moguće da je bilo i većih primeraka. Pretpostavlja se da su bili dugački oko 25 metara ili više, a da im je glava bila na visini od oko 13 metara iznad zemlje.

Ubedljivo najteži dinosaur čiji su ostaci pronađeni je *Amphicoelias* težak 122 tone i dugačak, kako se pretpostavlja, do 60 metara. Pošto je do sada pronađen samo jedan fosil *Amphicoeliasa*, koji je opisan pred kraj XIX veka a nakon toga izgubljen, te dimenzije se ne mogu uzeti sa sigurnošću, ali bi to moglo da znači i da je ovo stvorenje veće od velikog kita, životinje koja se smatra za dosad najveću na svetu.

M. VIDIĆ

$10^0 - 10^3$ m

Čovek, piramide

$10^3 - 10^6$ m

Mont Everest, Kineski zid

Ledeni vrhovi čovekovih planina

U prvim danima januara useljena je najveća zgrada na svetu – Burdž kula u Dubaiju. Zgrada je visoka 828 metara i ima 160 spratova, što je daleko više od svih dosadašnjih rekorda (Tajpej 101 visok je 509 metara, a čikaška Vilis kula ima 108 spratova), i toliko visoko da je na vrhu temperatura vazduha niža za šest stepeni u odnosu na prizemlje. Burdž kula je svetski rekorder u još nekoliko "disciplina": lift (tačnije, 57 liftova) sa najdužom rutom i najbrži lift (64 km/h), najviša spoljna osmatračnica (na 124. spratu), najviši bazen na svetu (na 76. spratu)... Evo još nekoliko brojki: Od prizemlja do vrha zgrade ima 2909 stepenica. Samo za izgradnju vrha kule potrošeno je više od 4000 tona građevinskog čelika, a površina zgrade prekrivena je sa više od 26.000 komada staklenih panela u čijem je postavljanju učestvovalo više od 300 stručnjaka. U zgradi ima 900 stanova (navodno su rasprodati u roku od osam časova), a kancelarije se prostiru na 37 spratova, i one, za sada, zbog visoke cene, nisu rasprodate. U zgradi će, procenjuje se, živeti oko 25.000 ljudi, a prvi se useljavaju već u februaru. Procenjuje se da će po useljenu u svakom trenutku u zgradi boraviti oko 35.000 ljudi.

U zgradi se nalazi i Armani hotel (dizajnirao ga je Đorđo Armani) sa 160 apartmana i soba. Deo za rekreaciju prostire se na četiri sprata, park oko zgrade na 11 hektara, a u podzemnom parkingu ima 3000 parking mesta. Izgradnja Burdž kule, koja je počela u septembru 2004. godine, koštala je ukupno 1,5 milijardi dolara, i na njoj je u svakom trenutku radilo više hiljada radnika, uglavnom iz Pakistana i Indije, koji su, kako je štampa povremeno izveštavala, radili u veoma teškim uslovima za svega oko pet dolara dnevno. Kvadratni metar poslovnog prostora se prodaje za više od 40.000 dolara, dok je stambeni bio nekoliko hiljada dolara jeftiniji.

Ako bismo poredili površinu korisnog prostora, Boeingova fabrika u Everetu, u američkoj državi Vašington, najveća je zgrada na svetu. Zapremine je 13,3 miliona metara kubnih, a zauzima površinu od 398.000 metara kvadratnih. No, najveće i najimpresivnije građevine vekovima su bili verski objekti. Najveća hrišćanska crkva sve do 1989. godine bila je bazilika Svetog Petra u Vatikanu, ali ju je po površini "pretekla" bazilika Majke Božje kraljice mira na Obali Slonovače. Zauzima površinu od 30.000 metara kvadratnih i visoka je 158 metara. Danas najviša crkva na svetu viša je za samo tri metra. Ona je izgrađena u nemačkom gradu Ulmu čije ime i nosi. Ova luteranska crkva čiji su temelji

Koje su najveće svetske tvorevine izgrađene čovekovom rukom?

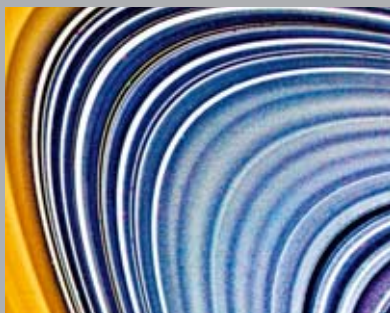
položeni

1377. godine, od prizemlja do vrha ima 768 stepenica koje su u nekim delovima toliko uske da čovek prosečne visine i širine jedva može da se njima penje.

No, još je mnogo građevina koje veličinom privlače pažnju: na primer, najduža pruga je Transsibirska železnica, koja se proteže čak 9259 km. Ona povezuje zapad i istok Rusije, Moskvu, Mongoliju i Kinu.

Najduži podzemni tunel nalazi se u Sjedinjenim Američkim Državama, no, kroz njega se ne kreću automobili, već voda kojom se snabdeva Njujork. Dugačak je 137 km, a s obzirom na to da je građen u toku Drugog svetskog rata, ta brojka deluje još impresivnije.

Na listi najvećih svetskih mostova retki su oni za koje bi običan posmatrač rekao da su "klasični". Na primer, zvanično najduži most je Bang Na Expressway, sagrađen 2000. godine. To je autoput sa šest traka, koji se nalazi u Bangkoku. Dugačak je 54 km, ali neki smatraju da on ne pripada ovoj listi najdužih mostova jer je jedan od kriterijuma da most bude, bar većim delom, iznad vode, što s njim nije slučaj. Najduži most koji ispunjava taj kriterijum je Lejk Pončartrejn kozveji, ali je to zapravo peščani nasip preko jezera Pončartrejn u Lujzijani, na kome su izgrađena dva paralelna široka autoputa. Most je dugačak 38 kilometara, a poduprt je sa 9500 betonskih cilindričnih stubova. Najveći preokooceanski most na svetu nalazi se u Kini, kao i uostalom većina sa liste najdužih mostova. Most Hangzhou bej koji povezuje Šangaj i Ningbo (putovanje između ova dva grada skratilo je sa 400 na 280 km) dugačak je 36 kilometara. Na njegovu izgradnju, završenu u maju 2008, posle više od pet godina zidanja i godinu dana ispitivanja i testiranja, utrošeno je čak 1,7 milijardi dolara, nešto "malo" više nego za Burdž kulu. M. VIDIĆ

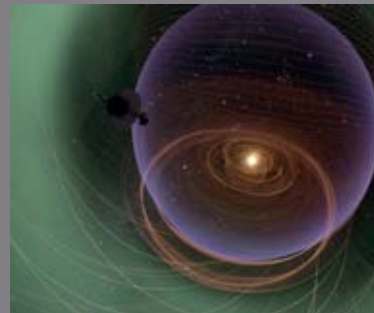
$10^6 - 10^9$ m

Mesec, Saturnovi prstenovi

$10^9 - 10^{12}$ m

Sunce, sistem

Putnik koji je najdalje stigao

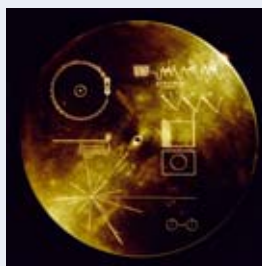
Međutim, u odnosu na prostranstvo galaksije i univerzuma uopšte, to je neznatno rastojanje. Vojadžer je letelica američke agencija NASA i još uvek aktivno komunicira sa bazom, bez obzira na starost. Međutim, naučnici procenjuju da će moći da radi najduže do 2025. godine, budući da posle toga neće imati energije za pokretanje nijednog instrumenta. U međuvremenu, Vojadžer je proleteo pored spoljnih planeta i načinio više nego upečatljive snimke Saturna i Jupitera, koji su, nakon što su objavljeni još osamdesetih godina, postali deo opšte kulture. Vojadžer nije ni prva, a danas ni najbrža letelica koja napušta Sunčev sistem, no s obzirom na to kad je krenuo, skoro je neuhvatljiv. Pre nje su lansirane sonde Pionir 10 i Pionir 11, 1972. i 1973. godine, kao i Vojadžer 2, koji je krenuo na put mesec dana ranije. Sve ove letelice

su takođe napustile Sunčev sistem, ali je Vojadžer putnik koji je najdalje stigao. Na njemu se nalazi jedna od dve čuvene zlatne ploče na kojima su zabeleženi zvuci Zemlje, što je svojevrsna vremenska kapsula koja će očuvati trag današnje ljudske civilizacije u otvorenom svemiru. Omot te ploče čini bakarna ploča sa oznakama koje pokazuju ljude i našu planetu, a uz nju je i uzorak uranijuma koji bi eventualnim "vanzemalcima" ili zemljanima budućnosti omogućio da odrede koliko je ploča stara. Šta će biti sa letelicom kad potroši energiju i izgubi kontakt sa Zemljom? Nastaviće da leti ravnomernom brzinom u skladu sa Njutnovim zakonima, a kako naučnici procenjuju, za oko 40.000 godina, kad pređe više svetlosnih godina, nalaziće se u blizini zvezde AC+79 3888 u sazvežđu Zmijonosca. Ako tamo bude nekog, jedno je sigurno – Vojadžer će ih jako iznenaditi.

S. BUBNJEVIĆ

Čovekov svemirski mehur

Budući da u klasičnom smislu čovek fizički jedva da je napustio matičnu planetu ili pak – ako se u obzir uzmu sonde poput Vojadžera – Solarni sistem, ne može se reći da je daleko stigao. No, čovečanstvo se ipak raširilo okolnim svemirskom radio i TV talasima koji se neprekidno emituju na planeti. Ovi elektromagnetni signali "cure" iz atmosfere i kao mehur se šire u otvoreni svemir. Oni su do danas, od početka prvih emitovanja, stigli do daljina od 65 svetlosnih godina, što je oko 10^{17} m. Nije isključeno da već sada unutar tog mehura ima nekog ko bi mogao da primi te ljudske signale – jedina nevolja je što čovek zaista svašta emituje na ovaj način – tako se na jednoj od prvih TV slika koje su "iscurele" u svemir i sad putuju ledenim galaktičkim prostranstvom vidi govor Adolfa Hitlera.

Iza granice Sunčevog sistema stiglo je samo nekoliko ljudskih letelica. Najdalje od matične planete stigao je svemirski brod Vojadžer 1, automatizovana sonda teška kao automobil, 722 kilograma, koja leti brzinom od oko 17 kilometara u sekundi (u odnosu na Sunce). Vojadžer je lansiran još 5. septembra 1977. da bi posle više od trideset godina leta stigao na rastojanje od oko 16,5 milijardi kilometara (10^{13} m), na kom je bio u decembru 2009. Na tom rastojanju nema više nijednog poznatog objekta koji pripada Sunčevom sistemu (ako se izuzmu komete sa dugim periodom obrtanja). Vojadžer je tako daleko stigao da i radio-talasi sa antene ovog broda, krećući se najvećom brzinom u svemiru, brzinom svetlosti, do Zemlje putuju punih 15 sati. Svetlost od Zemlje do Sunca putuje oko osam minuta, dok je Vojadžer uspeo da se udalji na rastojanje takozvanih svetlosnih sati.

$10^{12} - 10^{15}$ m

Svetlosna godina, prizori koje vidimo

$10^{15} - 10^{18}$ m

Intergalaktička rastojanja

LONDON

Tinejdžeri u Velikoj Britaniji u toku jednog dana u proseku koriste svega 800 različitih reči. Za to su krivi, pokazalo je istraživanje, mobilni telefon, instant poruke i i-mejl. Osim toga, mladi Britanci su u svoju komunikaciju uneli veliki broj skraćenica, među kojima je najkorišćenija "lol" (laughing out loud). Pojedini lingvisti ipak smatraju da ovo nije toliko loše, i da za tinejdžere taj novi rečnik predstavlja sredstvo za međusobnu komunikaciju i pojednostavljivanje u izražavanju. Dodaju da su istraživači ti koji ne razumeju složenost jezika mladih.

BEOGRAD

U Beogradu, u Galeriji Muzeja nauke i tehnike otvorena je izložba postera radova mladih istraživača "Petnice" iz oblasti društvenih, prirodnih i tehničkih nauka, pod nazivom "Korak u nauku". Na izložbi, koju je otvorio ministar nauke Božidar Đelić, prikazano je 70 radova 103 autora, učenika srednjih škola koji su bili polaznici "Petnice". Đelić je najavio da će Ministarstvo i ove godine izdvojiti 13 miliona dinara za "Petnicu", "a možda i više".

PARIZ

Naučnici iz francuskog instituta "Paster" razvili su biočip koji bi mogao da u periodu od 24 časa utvrdi prisustvo nekog poznatog virusa ili bakterije, ili neke od njihovih varijanti u organizmu čoveka. Biočip je zapravo mala pločica na koju se stavljaju delovi nukleinskih kiselina traženog mikroba, čije se prisustvo potvrđuje svetlosnim signalom koga može da detektuje uređaj namenjen u te svrhe. To bi moglo da pomogne u hitnom otkrivanju virusa u telu, što bi omogućilo zdravstvenim radnicima lakšu kontrolu epidemija.

SUNCE

Najduže pomračenje Sunca u ovom milenijumu bilo je 15. januara i trajalo je 11 minuta. Toliko dugačko pomračenje ponoviće se tek 3043. godine, saopštili su stručnjaci Američke svemirske agencije (NASA). Pomračenje su mogli da vide najpre stanovnici Afrike – Centralnoafričke Republike, potom Čada, Konga, Ugande, Kenije i Somalije, a zatim na jugu Indije, na severu Šri Lanke, Mjanmara i Kine.

MARS

Tokom januara, NASA je obeležila šestu godišnjicu otkako su se njena robotizovana vozila Spirit i Opportunity, jedno za drugim, spustila na Mars. Naučnici su se nadali da će tamo provesti po tri meseca, ali je misija premašila sva očekivanja: Opportunity je čak uspeo da pošalje na Zemlju preko 132.000 fotografija koje je snimio na 18 kilometara dugom putovanju po Crvenoj planeti.

ZAUZIMANJE NATO STAVA

Dvesta ovarno, dvesta onamo VREME 994

Slatko sam se nasmejao novom tekstu gospodina Teofila Pančića o peticiji 200 (kako on to kaže "dvestotinak") intelektualaca koji se protive ulasku Srbije u NATO. Posebno me oduševio Pančićev argument da oni koji se ne razumeju u oružje ne treba ni da zauzimaju stav o ulasku zemlje u NATO?! To je ona rečenica u kojoj se pominje razlikovanje pištolja i puške. Nadam se da će to biti uvršteno u izjavu nedelje. Ništa manje zabavan nije ni argument o tome da je bes zbog toga što je NATO bombardovao Srbiju – u stvari "navlakuša"?! Bombardovali su nas, valjda, i uništavali za naše dobro. Doduše ubrzano raste broj bolesti izazvanih karcinomima i eskalira broj moždanih udara, ali čim naučimo da razlikujemo, recimo, bombe sa obogaćenim od onih sa osiromašenim uranijumom, postaćemo kvalifikovani da se pridružimo "racionalnim intelektualcima", koji bi, kao i Pančić, da Srbija uđe u Alijansu... Dok smo još zdravi.

Nenad Tadić, elektronskom poštom

BALKANIZACIJA INTERNETA

Google u potrazi za dušom VREME 994

Prema članu 39. Ustava Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU), Sjedinjene Američke Države zvanično mogu, u ime internet pretraživača Gugl, koji je član Internet društva – nezavisne međunarodne neprofitne organizacije (sa sedištem u Vašingtonu) koja je, između ostalog, posvećena obezbeđivanju upotrebe interneta na dobrobit ljudi širom sveta – da obavesti Narodnu Republiku Kinu

o prekršaju odredbi Ustava, Konvencije i upravnih pravilnika ITU. Ali, ovo saopštenje o prekršaju može, u principu, da podnese Kini pomenuta međunarodna organizacija kao članica sektora i preko bilo koje države članice ITU-a.

Na kraju jedno pitanje za novine: da li ovaj slučaj, kao i borba za otvoreniji i znatno "neutralniji" internet – javno dostupne međunarodne međupovezane mreže kompjutera – u okviru upravo završene telekomunikacione reforme u EU (o kojoj naši mediji nisu objavili ni jednu reč – već pišu o slučaju u Kini), ukazuje na sve bržu i, možda, nezaustavljivu "balkanizaciju" interneta?

S poštovanjem,

Dejan R. Popović, dipl. inž., Beograd

PRIDEVI

Ne pristajem na sekiru u politici VREME 994

Ivo Josipović nije "hrvatski preds/jednik", kao što ni Boris Tadić nije "srb/ijan/ski predsednik", nego je Ivo Josipović predsednik Republike Hrvatske, odnosno Boris Tadić predsednik Republike Srbije.

Dragomir Olujić Oluja, elektronskom poštom

ŠAPUTANJE NA JASTUKU

Sveti duh na tajnom zadatku VREME 994

Sveti duh je od pamtiveka na tajnom zadatku. Zar nije Bogorodici on šapnuo na uvo da će roditi Hrista? Tek onda je doznala "šira javnost". Što bi sada, odjedanput, radio sve javno!

Vladimir Glišin, elektronskom poštom

NEDELJNIK

VREME

svaki dan

WWW.VREME.COM

>> PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija		750 din	1200 din
Svet		16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
BORIS VARGA: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19. ⁷⁵ USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Mišarska 12, Beograd**, ili faksom na broj **011/3238-662**, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM > TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

BAŠ PRED PUT ZA LIBAN, NA ULICI U SVOM RODNOM GRADU SAM PRONAŠAO ODBAČENE FOTOGRAFIJE—NEKO JE OČIGLEDNO SAKUPIO MATERIJAL ZA KNJIGU O MEĐUNARODNIM KRIZAMA, TERORIZMU, I SL. FOTOGRAFIJA NA VRHU, JEZIVI PRIZORI SA PUCANJEM, NASTALA JE U BEJRUTU U VREME GRAĐANSKOG RATA, KOJI SE ZAVRŠIO 1990... SAMO GODINU DANA NAKON TOGA ZAPOČEO JE RAT U JUGOSLAVIJI...

POSTOJI LI NEKAKAV RITAM PO KOJEM SE OVE KRIZE SELE IZ JEDNOG PODRUČJA SVETA U DRUGO? S OBZIROM DA JE MNOGO TOGA IZGLEDALO NEKAKO PREPOZNATLJIVO, IMAO SAM RAZUMEVANJA ZA BEJRUT, ŠTAVIŠE, VOLEO SAM TAJ GRAD OD PRVOG MOMENTA. TAMO SAM TAKOĐE PRONAŠAO NEŠTO NA TROTOARU—KARTU "DŽOKERA". DA LI JE TO NEKAKAV PREDZNAK?

GLEDAJUĆI TV U HOTELU, SHVATIO SAM DA NAŠI NARODI IMAJU I ZAJEDNIČKU SKLONOST KA TOJ UŽASNOJ MUZICI KOJU U SRBIJI ZOVU TURBO-FOLK. POLUDJEVENE PEVAČICE I TOBOŽE ORIJENTALNI PRIZVUK DEO SU IKONOGRAFIJE... U JEDNOM VIDEO SPOTU, PEVAČICA POZIRA REPETIRAJUĆI PUŠKU, KOJU JE SPREMILA ZA SVOG NIMALO BRIŽNOG MOMKA. U POSLEDNJOJ SCENI, ON PUCA PRVI, DOK ONA PADA U USPORENOM SNIMKU!

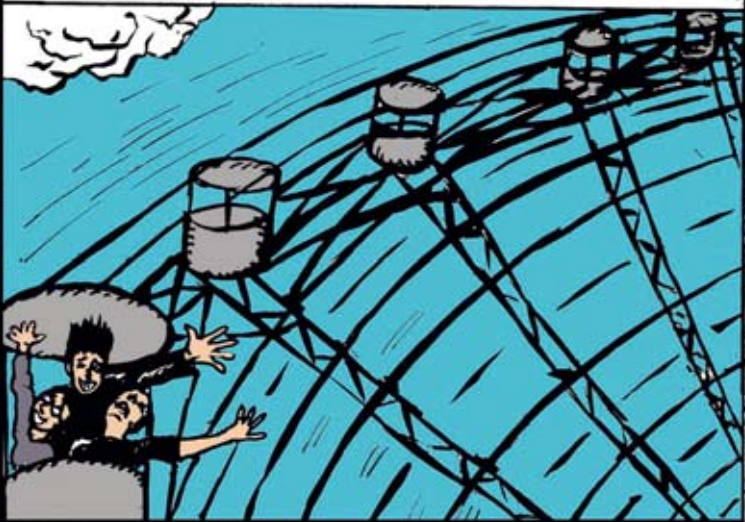

DA LI SU NAŠE SLIČNOSTI U VEZI SA ZAJEDNIČKIM ROBOVANJEM POD OSMANLIJAMA? DANAS JE TO ČUDNO, ALI I JEDNA I DRUGA ZEMLJA SU STOTINAMA GODINA PRAKTIČNO BILE DEO ISTE DRŽAVE, TUR-SKE... DANAŠNJI BEJRUT JE UZBUĐLJIV, ŽIV GRAD. RAZMIŠLJAO SAM O TOME DA LJUDE KOJE SAM SREO NISAM PITAO O NJHOVIM RATNIM ISKUSTVIMA. KAO NA BALKANU, VEROVATNO BI I OVDE SVI IMALI NEKAKAV VLASTITI UGAO POSMATRANJA. IONAKO U TIM RASPRAVAMA MALO KO KAŽE NEŠTO BOGZNAŠTA BITNO...

ILI SAM OČAJNIČKI IZBEGAVAO "NEZGODNE" TEME? SA PRIJATELJIMA STRIPADŽIJAMA IZ SRBIJE UPUTIO SAM SE PRAVO U... LUNA PARK!

TAMO SMO U STVARI BILI JEDINI POSETIOCI, ALI ČOVEK KOJI JE KONTROLISAO MAŠINERIJU JE PRISTAO DA TO UKLJUČI SAMO ZA NAS TROJICU!

DOK SMO SE VRTELI IZNAD GRADA, VIDIK JE BIO FANTASTIČAN, ALI SMO TAKOĐE MOGLI DA VIDIMO DA JE KROV LUNA PARKA BIO POKRIVEN ODBAČENIM BILBORDIMA SA LIKOVIMA POLITIČARA... ZATIM SMO VIDELI I RUKOVODIOCA MAŠINOM KAKO ODLAZI DA RUČA, TAKO DA SMO MOGLI DA KRUŽIMO SVE DOK NISMO RUKOM DALI ZNAK DA ZAVUSTAVI! SVE SE DEŠAVALO SPONTANO, ŠTO SE RETKO ZBIVA NA ZAPADU, GDE JE SVE ODVEĆ POD KONTROLOM...

ČAK IAKO TA NEPATVORENOST PONEKAD PODRAZUMEVA NEDOSTATAK EFIKASNOSTI, KAKO ODOLETI ZEMLJI ČIJI JE NACIONALNI SIMBOL - DRVO?

Teleportacija pečene guske

O mobilnom telefonu prvi put sam nešto pročitao sredinom tridesetih godina. Imao sam pet, šest. Časna reč, ne lažem! Reč je o romanu za decu Eriha Kestnera *Trideset i peti maj ili Konrad jaše preko Južnog mora*. Evo i citata iz knjige objavljene 1932. godine:

“Gospodin, koji se pred njima vozio na pokretnoj traci za pešake, iznenada je izvadio iz džepa kaputa telefonsku slušalicu, rekao neki broj, a zatim viknuo: Gertrudo, čuj, danas ću zakasnuti na ručak bar jedan sat. Moram da skoknem u laboratoriju. Do viđenja, srce moje! Zatim je sklonio telefon, stao na tekuću traku, pa je čitajući knjigu nastavio svojim putem.”

Erich Kestner je, inače, napisao i romane *Emil i detekтиви*, *Antun i Tačkica* i bezbroj drugih knjiga za decu, ali takođe i roman “za odrasle” *Fabijan* i scenario za nemački film *Minhauzen*.

Kao mladi novinar sam ga 1952. godine intervjuisao u Minhenu, nekako sam našao broj njegovog telefona fiksnog – predstavio se da sam iz Jugoslavije, da sam preveo neke njegove pesme, da bih... U redu, reče on, sutra u pet – i dodade ime neke kafane. Bojao sam se da ne spusti slušalicu, pa sam viknuo da, nažalost, ne znam kako izgleda, ne znam kako ću ga prepoznati, ali on me uteši: “Ne brinite, ja ću prepoznati vas!” Našao

sam, naravno, kafanu, ušao tačno u pet i stvarno mi sa nekog stočića mahnu maleni, sedi gospodin. Posle sam shvatio da je ta kafana tako ekskluzivna i za ono vreme skupa da je tu svako svakoga poznavao, pa mu je bilo lako da u loše obučenom, mršavom – tada sam stvarno bio mršav – momku nasluti jugoslovenskog novinara.

To je, doduše, druga priča. Pa zašto je onda pričam?

Ni tada, pa ni pre tridesetak godina, niko nije mogao da nasluti da će na početku novog milenijuma svako dete imati svoj mobilni telefon kojim će moći i da fotografiše, šalje poruke, snima video-zapise, sluša muziku i ne znam šta sve još, što ja ne umem.

Tim povodom hteo bih nešto da kažem o teleportaciji za koju tehnički pametni ljudi kažu da je neizvodljiva. A po čemu neizvodljivija od mobilne telefonije? Kao što je Kestner u romanu 1932. pisao o mobilnom telefonu, američki pisac Čarls Fort godinu dana ranije, već 1931, u svom romanu *Lo!* pominje teleportaciju.

Nemojte me pitati za detalje. Ne znam kako će funkcionisati. To me se ne tiče. Ja ne znam ni šta se događa u hidro, termo ili atomskoj centrali i kako se šta prenosi do moje kuće, meni je važno da se sijalica upali kada pritisnem prekidač.

Bilo je to sredinom devedesetih godina, moja žena i ja u Beču, moja ćerka sa decom u Beogradu, naš sin usred ratova na Balkanu kao dopisnik kome su oduzeli akreditaciju. Nismo imali pojma da ćemo uskoro svi imati po nekoliko mobilnih telefona, dok smo i

po pedeset puta birali broj u Beogradu da bismo preko fiksnog telefona saznali kako su. U Srbiji sankcije, redovi za sve, prazni radovi, a u našoj bečkoj rerni pečena guska.

Onda sam zamislio da postavimo napravu sličnu mikrotalasnoj rerni, u nju stavimo gusku, u Beogradu postoji ista takva stvar, pritisnemo nekoliko dugmića i guska je kod nas nestala, kod njih se pojavila reš pečena, miriše, puši se. Plašio sam se samo da zbog slabe struje u Beogradu možda usput ne nestane neki batak.

Teleportacija je, kako stručnjaci objašnjavaju, proces pomeranja nekog objekta sa jednog mesta na drugo. Rekoh, o tehnici nemam pojma. Ne razumem kako je moguće da ta sićušna naprava – mobilni telefon – moj glas ili to što vidim pretvara u nešto: zrake ili ko će ga znati šta, pa se onda bez žice i bilo kakvog posrednika negde u svetu ponovo slože moje reči ili se čak prikaže slika, pa još i pokretna.

Jedno je zvuk, drugo je i slika, a treće telo? Pa šta? Kažu da je na osnovu Ajnštajnovе teorije teleportacija neizvodljiva, jer materija ne može da se dezintegriše. Ajnštajna ni inače ne razumem, ali zašto ga neko ne bi prevazišao? Nikola Tesla, Ajnštajnov savremenik, sumnjao je u njega, tvrdio je da nema pojma i da bi bolje bilo da samo svira violinu. Tesla je na Ajnštajna bio kivan već i zbog toga što je kao mladić u Cirihi radio u patentnom zavodu. Naš Tesla je uvek bio u sukobu sa patentnim zavodima, mrzelo ga je da svoje genijalne egzibicije opiše sa svim detaljima i sebi tako obezbedi patentna prava, pa su ga potkradali na sve strane.

Da li je to opet neka druga, treća priča? Može biti, ne znam da li se Tesla bavio i teleportacijom ili samo bežičnim prenosom energije.

Neću sada o teleportaciji na filmu, na primer, bimovanju astronauta sa svemirskog broda na nepoznatu planetu. Budimo ozbiljni. Teleportacija pečene guske ipak je jednostavnija, u najmanju ruku manje opasna, od dematerijalizacije živog čoveka. Svakako bi bila manja tragedija da guska tom prilikom propadne.

U međuvremenu je na univerzitetima u Insbruku i istovremeno Koloradu prvi put uspela kvantna teleportacija atoma i jona, a 2004. godine u Beču je Rupert Ursin jedan foton u kvantnom stanju teleportovao na daljinu od 600 metara ispod Dunava.

Šta sve to znači? Atom, jon, foton, kvantno stanje? Nemam pojma. Shvatam samo da napredujemo i to me je ohrabrilo da se ne zadovoljim samo teleportacijom pečene guske iz jednog sandučića veličine mikrotalasne rerne u drugi. Ja mislim da može i praktičnije. Nadam se da ćemo i taj problem rešiti pomoću nove generacije mobilnih telefona:

Ispecite gusku na klasičan način. Servirajte je. Slikajte je novim metodom pomoću vašeg teleport XDCT mobilnog telefona. Pozovite prijatelja, kumu, ćerku, sina ili koga hoćete u istom gradu, ili u romingu međunarodne teleport mreže. Neka svoj mobilni koji podržava teleportaciju upere u čisti poslužavnik. Kod vas će guska nestati, kod njih se pojaviti. Ostaje vam samo da poželite prijatno.

x

IVAN IVANJI

NOVO!

Mleko bez laktoze Lako za varenje

- ✓ **vrhunski ukus**
- ✓ **prirodan izvor kalcijuma**
- ✓ **bez konzervansa**

- Teško varenje, nadutost i grčevi samo su neki od simptoma koji definišu netoleranciju na laktozu.
- Za sve Vas koji ste propoznali ove simptome imamo lepe vesti – tu je novi Imlekov proizvod Moja Kravica mleko bez laktoze.
- Moja Kravica mleko bez laktoze je lako svarljivo. Ono sadrži obilje vitamina i kalcijuma koji su neophodni svakom organizmu, a odsustvo laktoze učiniće da ponovo uživate u svim blagodetima mleka sa osmehom na licu.

VREME

Copyright © 1997–2005 Vreme

PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec

obrada: Marjana Hrašovec